

Interreg

Co-funded by
the European Union

ICH North

Aurora

Kansanmusiikkia ja yhdessä soittamista

JAETUISTA SÄVELISTÄ YHTEENKUULUVUUTEEN

*Ohjelmistoa ja menetelmiä osallisuuden vahvistamiseen
kansanmusiikin avulla*

Julkaisun nimi: Kansanmusiikkia ja yhdessä soittamista – jaetuista sävelistä yhteenkuuluvuuteen. Ohjelmistoa ja menetelmiä osallisuuden vahvistamiseen kansanmusiikin avulla.

Toimittajat: Therése Olsson Hugosson, Johanna Björkholm & Eva-Marie Backnäs

Kansikuva: Lauri Oino

Graafinen suunnittelu: Kati Hyvönen

ISBN 978-952-99074-2-7

Vastaava toimittaja: KulturÖsterbotten, 2025

Yhteistoimittaja: Svenska Folkdansringen

Tämä aineisto noudattaa Creative Commons Attribution – NonCommercial – ShareAlike 4.0 International License -lisenssiehtoja. Aineistoa saa siis jakaa ja työstää, mutta aineiston kaupallinen käyttö on kielletty. Tekijöiden tiedot on aina ilmoitettava.

Interreg

Co-funded by
the European Union

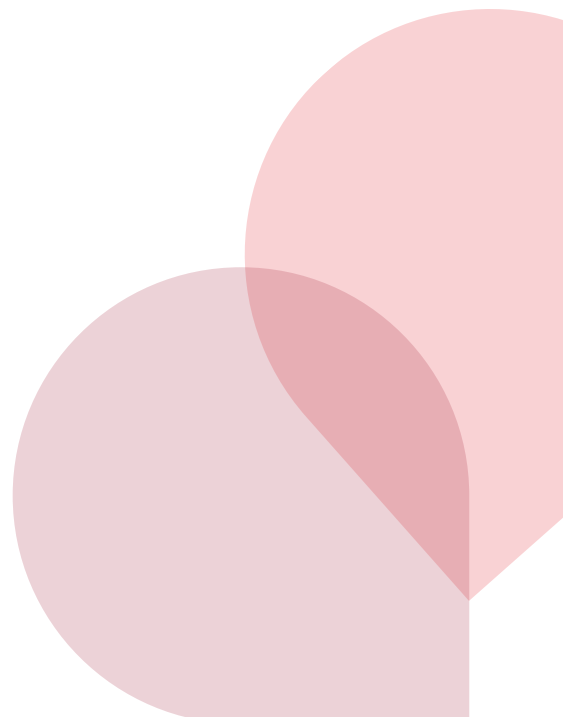
Aurora

Nonformaalin opetuksen ja ohjauksen pedagoginen aineisto: Sisällys

1	ESIPUHE	4
	Esipuheessa kerrotaan <i>ICH North – Passing on Our Musical Heritage</i> -hankkeesta ja sen toteuttajista, jotka myös vastaavat tämän aineiston tuottamisesta. Esipuheessa myös taustoitetaan aineistoa.	
2	MUSIIKILLISEN PERINNÖN SIIRTÄMINEN – MITÄ SE TARKOITTA?	6
	Tässä luvussa paneudutaan musiikilliseen kulttuuriperintöön ja sen merkitykseen perinteenkantajille ja musiikinopetukselle. Se auttaa sinua musiikkipedagogina, musiikkiryhmän johtajana tai muusikkona paremmin ymmärtämään, mitä aineeton kulttuuriperintö on käytännössä ja miten musiikinopetusta ja eläviä perinteitä voidaan sen avulla vahvistaa.	
3	SOSIAALINEN OSALLISUUS	9
	Tässä luvussa kerrotaan, miten ihmisiä voidaan osallistaa ja innostaa mukaan perinnettä jatkamaan ja miten erilaisille musiikkiperinteille voidaan antaa tilaa kehittyä. Pedagogina tai ohjaajana saat käytännönläheisiä vinkkejä avoimempien ja osallistavampien musiikkitilojen luomiseen.	
4	MUSIIKIN JOHTAMINEN	16
	Tämä luku on tarkoitettu sinulle, joka johdat musiikkitoimintaa pedagogisissa tai perinnettä ylläpitävissä yhteyksissä, kuten pelimanni- tai kansanmusiikkiryhmissä taikka osallistavissa kokoonpanoissa. Tarjolla on käytännön vinkkejä musiikillista, pedagogisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta.	
	Luku etenee kronologisesti: mitä kannattaa tehdä ennen tapaamista, tapaamisen aikana ja tapaamisen jälkeen sekä konserttien yhteydessä. Luvussa esitellään myös perinnemusiikissa käytettäviä soittimia, virityksiä, soittoteknisiä edellytyksiä ja suosittuja sävellajeja. Näin sovittaminen kuten myös eritasoisten ryhmien ja eri soitinkokoonpanojen osallistaminen on helpompaa.	
4.1	Ennen tapaamista	16
4.2	Tapaamisen aikana	26
4.3	Tapaamisen jälkeen	34
4.4	Konsertit – osallista, innosta ja musisoi!	36

5	OHJELMISTO	38
	Tässä luvussa esitellään malli kappaleiden vaikeusasteen määrittelemiseksi soitimesta riippumatta. Siinä on lisäksi Auroran ohjelma-alueelta esimerkkejä eritasoisista kappaleista sekä lasten musiikillisista perinteistä, joita voit käyttää osallistujien sitouttamiseksi ja ymmärryksen lisäämiseksi.	
6	MUSIIKIN SOVITTAMINEN	45
	Luku tarjoaa konkreettisia menetelmiä sopivien säestyssointujen löytämiseksi ja käyttämiseksi kappaleita soinnuttaessa. Luku sisältää myös kaksi sovitustyyppiä sekä vaihe vaiheelta etenevät käyttöohjeet.	
7	LIITTEET	59
	Liitteistä löydät jatkolukemista sekä linkkejä muiden musiikillisen kulttuuriperinnön parissa työskentelevien toimijoiden verkkolähteille. Liitteistä löydät myös värikoodisovittamisen mallin. Mukana on lisäksi nuotit kaikkiin tekstissä mainittuihin kappaleisiin.	
7.1	Syventävää aineistoa	59
7.2	Malli: Kappaleen sovitus värikoodien avulla	63
7.3	Nuottimateriaalia	64

1 Esipuhe

ICH North – Passing on Our Musical Heritage on Ruotsin, Suomen ja Norjan pohjoisosissa toteutettu kolmivuotinen hanke, jonka tavoitteena on ollut vahvistaa ja tuoda esille aineettomaan kulttuuriperintöön kuuluvia musiikillisia perinteitä sekä edistää niiden siirtämistä. Hanke on koostunut viidestä työpaketista, joissa tavoitteita on lähestytty eri näkökulmista. Hanke perustuu Unescon vuonna 2003 hyväksymään yleissopimukseen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta. Yleissopimuksen tarkoituksena on säilyttää ja vaalia aineetonta kulttuuriperintöä. Musiikin alalla sopimuksen piiriin kuuluvat muun muassa musiikin harjoittaminen ja siihen liittyvät ohjelmistot, esitystavat sekä musiikilliset rituaalit. Yleissopimus korostaa paikallisyhteisöjen ja ryhmien itsenäistä päätäntävaltaa sen suhteen, missä, miten ja milloin heidän perinteitään käytetään. Se edustaa siis ruohonjuuritason näkökulmaa ja ns. bottom up -lähestymistapaa. Tämä pedagoginen opas on tuotettu ICH North -hankkeen työpaketissa 3, jossa on paikallisyhteisöjen ja ryhmien toiveiden mukaisesti keskitytty musiikilliseen kulttuuriperintöön nonformaalin ja informaalin oppimisen näkökulmista. Nonformaali oppiminen tarkoittaa esimerkiksi taiteen perusopetuksessa, yhdistyksissä, pelimanniryhmissä, sävellyskursseilla, kansanopistoissa tai vapaan sivistystyön puitteissa järjestettyä opetusta. Informaalilla oppimisella viitataan puolestaan osana arkea tapahtuvaan oppimiseen – esimerkiksi perhepiirissä tai ystävien kesken.

Aineiston tarkoituksena on tarjota tietoa ja käytännön esimerkkejä musiikillisen kulttuuriperinnön parissa toimiville ohjaajille sekä kaikille, jotka haluavat edistää elävän musiikkiperinnön näkyvyyttä ja olla mukana sen siirtämisessä eteenpäin. Aineiston tietopohja on koottu ruohonjuuritasolta – musiikinopettajilta, pelimanniryhmien johtajilta, muusikoilta, pelimanneilta, lasten vanhemmilta sekä erilaisilta yhdistyksiltä. Tietoa on kerätty muun muassa haastattelujen, keskustelujen, havaintojen, luentojen ja työpajojen kautta. Aineisto on koottu kolmivuotisen hankkeen aikana kerätystä tiedosta. Tavoite ei alun perinkään ole ollut laatia ohjelmistokaanonia tai yleiskattavaa käsikirjaa. Toivomme kuitenkin, että aineisto auttaa asiasta kiinnostuneita saamaan tietoa ja syventämään ymmärrystään erilaisista menetelmistä, joiden avulla musiikillista perintöä voidaan elävöittää ja vahvistaa sekä siirtää uusille harrastajille.

Kiitokset:

- Johanna Björkholm: artikkelista Konsertit – osallista, innosta ja musisoi!
- Roser Gabriel Pla, Desirée Saarela-Portin ja Azra Arnautovic: sosiaaliseen osallistamiseen tähtäävien menetelmien kehittämisestä ja testaamisesta osana Musical Living Room -pilottihanketta
- Therése Hugosson: aivoystävällisten harjoittelustrategioiden kehittämisestä
- David Norlin: kappaleiden vaikeusluokituksen ideasta ja alustasta
- Mattias Pérez: Sovitusmalli I
- Sofia Joons: Sovitusmalli II
- ICH North -hankkeen projektiryhmä: aineiston tietopohjan kokoamisesta
- kurssien ohjaajat: siitä, että olemme saaneet seurata johtamista, pedagogiikkaa ja metodiikkaa sekä dokumentoida hyviä käytänteitä
- Musical Living Room -pilottihankkeeseen osallistuneille
- kaikille perinteenkantajille, joita olemme tavanneet festivaaleilla, kohtaamispaikoilla, konferensseissa jne., ja jotka ovat jakaneet kanssamme tietoa sekä antaneet meille arvokkaita vinkkejä kappaleista ja lasten perinteistä.

Allekirjoitukset 2025:

Therése Olsson Hugosson

Johanna Björkholm

Eva-Marie Backnäs

1.1 Kommentteja aineistosta

Suurin osa siitä kokemuksesta ja tiedosta, johon tämä aineisto nojautuu, on peräisin perinnemusiikin enemmistöryhmiä ja valtavirtaa edustavilta tahoilta Norjan, Suomen ja Ruotsin pohjoisosissa. Aineisto vastaa näin ollen pitkälti enemmistöjen näkemystä perinnemusiikista. On syytä muistaa, että musiikkia voi tarkastella monista muistakin filosofisista, musiikkipedagogisista ja kontekstuaalisista näkökulmista.

Eri opetusmuodoissa – niin informaalissa kuin nonformaalissa opetuksessa – käytetään erilaisia termejä kuvaamaan opetusta antavan ja opetusta saavan välistä suhdetta, kuten opettaja–oppilas, opettaja–opiskelija, mestari–kisälli tai vanhempi–lapsi. Tässä aineistossa käytämme kaikista opettamis- ja oppimissuhteista nimitystä ohjaaja–osallistuja.

Käytämme myös käsitettä opettaminen, jolla tarkoitamme kaikkia mahdollisia opetus-, opettamis-, tiedonsiirto- ja tiedonvälittämismuotoja.

Tässä materiaalissa käytetään brittiläistä oktaavien nimeämisjärjestelmää, jossa c1 vastaa keski-c:tä. Kansainvälisessä standardijärjestelmässä (ISO) keski-c merkitään muodossa c4.

2 Musiikillisen perinnön siirtäminen – mitä se tarkoittaa?

Johanna Björkholm

Musiikki on moniulotteinen ilmiö, joka koostuu useista eri ja usein myös vaihtelevista kerroksista. Se voi sisältää ainakin **melodian, sanat, rytmin** ja **merkityksen**, ja se voi myös liittyä läheisesti **seremoniallisiin ja juhlallisiin perinteisiin, tanssiliikkeisiin kuten askeliin tai kädentaputuksiin** taikka **tiettyihin kertomuksiin tai ruokiin**. Musiikillisen perinnön siirtäminen tarkoittaa mahdollisimman monien siihen liittyvien olennaisten piirteiden **siirtämistä** – mieluiten nuorille, jotka voivat jatkaa perinnesäveltämistä ja myöhemmin myös olla mukana siirtämässä perinnettä eteenpäin.

Jotta pystyisimme paremmin ymmärtämään, mitä perinnesäveltämisen siirtäminen tarkoittaa, musiikkia kannattaa tarkastella **perinnetiedon** tiettyinä ilmentyminä. Mitä täytyy osata musiikillisen perinnön **esittämiseksi**? Tarvitaan erilaisia **käytännön taitoja**, jotka vaihtelevat ainakin sen mukaan, onko kyseessä laulu- vai soitinmusiikki ja mihin tarkoitukseen kyseistä musiikkia käytetään. Jokaisen täytyy kuitenkin oppia, miten tietyt soittamiseen liittyvät liikeradat suoritetaan hallitusti melodian soittamiseksi tai muiden säestämiseksi sekä halutun sävyn, intensiteetin ja rytmin saavuttamiseksi. Kun puhumme perinnön siirtämisestä, tätä osaamista voidaan pitää **tietotaitona** – eli käytännön tietona siitä, miten perinnesäveltämistä soitetaan.

Kaiken aineettoman kulttuuriperinnön voidaan katsoa nojautuvan vahvasti juuri käytännön osaamiseen. Tarvitaan ihmisiä, jotka hallitsevat eläviä perinteitä eli osaavat tiettyjä asioita, esim. soittaa perinnesäveltämistä. Muutakin perinnetietoa ja osaamista tarvitaan. **Ohjelmisto** on perinnesäveltämisessä keskeisessä roolissa. Tiedyt sävelmät, laulut, joiut, tanssit ja liikkeet yms. liittyvät vahvasti paikallisiin ja/tai alueellisiin perinteisiin. Ohjelmiston oppiminen käytännössä tarkoittaa samalla tapojen löytämistä ohjelmiston **muistamiseksi**.

Kuva:: Sara Käll-Fröjdö

Ohjelmiston ylläpitäminen on tärkeä osa musiikillisen perinnön siirtämistä, sillä myös perinteinen ohjelmisto **muuttuu kaiken aikaa**. Näin sen kuuluukin tehdä. Jokainen esiintyjä valitsee aktiiviseen ohjelmistoonsa aina itselleen tärkeitä kappaleita. Hän voi lisätä uusia osia tai muokata kappaleiden osia sekä tuoda musiikkiin aivan uusia elementtejä. Eri esiintyjät tuovat esityksiinsä omia piirteitään ja jättävät musiikkiin omat sormenjälkensä, vaikka ne edustaisivat samaa paikallista perinnettä. **Luovuus** liittyy näin ollen kiinteästi musiikillisen perinnön säilyttämiseen.

Musiikillisen perinnön **esittämistyyli** on toinen keskeinen elementti, joka on siirrettävä eteenpäin. On tärkeä tietää, miten musiikillisia elementtejä on tavattu soittaa. Koska perinteinen kulttuuri voi ilmetä monina eri **variaatioina** ja levitä ajan mittaan laajallekin alueelle, oikea erottuu väärästä vain perinteen valossa, hyväksyttävyyden kautta. Tämä tarkoittaa myös sitä, että "sama" musiikillinen elementti voi esiintyä erilaisena eri paikoissa – ja että kaikki versiot ovat "oikeita", koska ne edustavat **paikallisia perinteitä**.

Perinnetietoa voidaan **dokumentoida** ja esityksistä voidaan luoda pysyviä tallenteita. Tallenteet sisältävät arvokasta tietoa musiikillisen perinnön **aikaisemmista vaiheista**. Tallenne kertoo kuitenkin vain **yhdestä hetkestä**, yhdestä lenkistä, perinteen pitkässä ketjussa. Musiikillista perinnettä voidaankin tarkastella peräkkäisten esitysten sarjana, jolloin jokainen esitys muodostaa uuden lenkin ketjussa. Jos perinteistä osaamista ei enää ole tai sitä ei enää käytetä, ketjuun ei synny uusia lenkkejä. Dokumentaatio näyttää siis yhden lenkin ketjusta, ei koko perinnettä.

Jokaisen esiintyjän on itse päätettävä, kuinka uskollisesti hän haluaa seurata perinteistä tyyliä, ja ymmärrettävä, että **paikallisyhteisön** hyväksyntä on ainoa ratkaiseva tekijä, kun arvioidaan, edustaako kyseinen tyyli tiettyä paikallista perinnettä vai ei. Perinnetietoa voidaan myös **tulkita uudelleen** tai mukauttaa muuttuvaan yhteiskuntaan paremmin sopivaksi. Niin kauan kuin paikallisyhteisö tunnistaa ilmaisun osaksi omaa aineetonta kulttuuriperintöään, muutokset ja uudelleentulkinnat eivät yleensä ole ongelmallisia.

Aineettoman kulttuuriperinnön toinen keskeinen näkökulma – käytännön **tietotaidon** ("know-how") rinnalla – liittyy **hiljaiseen tietoon** ("know-that"). Vaikka henkilö ei olisi itse koskaan harjoittanut tiettyä perinteen muotoa, hänellä voi silti olla paljonkin tietoa esim. sen historiasta, merkityksestä ja esittämistavoista. Vaikka tietoa jostakin perinteestä olisi huomattavan paljon, askel sen käytännön harjoittamiseen saattaa olla pitkä.

Musiikillista perintöä siirrettäessä on syytä siirtää myös hiljaista tietoa musiikin perinteisestä **kontekstista**. Mihin tiettyä musiikillista elementtiä on perinteisesti käytetty ja missä tilanteissa? Kuka on siirtänyt ohjelmistoa eteenpäin? Tiedetäänkö säveltäjästä, sanoittajasta tai alkuperäisestä esittäjästä mitään? Millaisia kertomuksia musiikilliseen perintöön liittyy? Mitä tunnettuja yhteyksiä musiikillisella perinnöllä on muihin perinteisen kulttuurin osa-alueisiin kuten käsityöhön, perinneruokiin, seremonioihin ja juhliin?

Käytännön tieto on usein **hiljaista** (impliittistä) **tietoa**, jota ei ole koskaan tai vain harvoin puettu sanoiksi. Perinteenkantajien onkin usein luontevampi **näyttää** osaamistaan kuin kertoa siitä. Keskeistä perinnetiedon **siirtämisessä** onkin se, että siirtäminen tapahtuu toiminnan kautta. Silloin ihmiset – myös he, joille perinne on entuudestaan tuntematon – pääsevät havainnoimaan, osallistumaan ja oppimaan. Perinnetiedon **siirtäminen** on käytännössä perinteen **suojelua**.

Unesco määrittelee **aineettoman kulttuuriperinnön** eläviksi perinteiksi, jotka ovat **erittäin merkityksellisiä** tietyille ryhmille tai yhteisöille. Esittävät taiteet, kuten perinnesävelmusiikki, tanssi ja laulu, kuuluvat Unescon vuonna 2003 solmiman aineettoman kulttuuriperinnön suojelemista koskevan yleissopimuksen esittävien taiteiden piiriin. Musiikillinen perintö on siis osa aineetonta kulttuuriperintöä, jota tulisi siirtää ja suojella.

On syytä panna merkille, että sana ”perinteinen” viittaa aineettoman kulttuuriperinnön yhteydessä kulttuurisiin elementteihin, jotka siirtyvät ihmiseltä toiselle ja säilyvät yhteisön sisällä. Toinen keskeinen seikka on se, että yhteisöt kokevat ne merkityksellisiksi ja haluavat suojella ja säilyttää niitä tulevaisuutta varten. Näin ollen ”perinteinen” ei välttämättä tarkoita vanhaa. Se voi toki olla hyvinkin vanhaa, miltei **ikiaikaista**, mutta yhtä hyvin se voi olla melko uutta. Aineettomasta kulttuuriperinnöstä puhuttaessa ei liioin vaadita, että sen täytyy olla **ainutlaatuista** tai **aitoa**.

3 Sosiaalinen osallisuus

Therése Olsson Hugosson

Sosiaalista osallisuutta voidaan vahvistaa monin eri tavoin musiikillisissa yhteyksissä. Esimerkillä johtaminen on yksi tärkeimmistä keinoista. Jos ohjaaja on aidosti innostunut ja kannustaa kaikkia osallistumaan, positiivinen tunnetila tarttuu helposti myös muihin ryhmän jäseniin. Eriarvoisuutta vähennetään käytännössä tarjoamalla mahdollisimman monelle mahdollisuus osallistua ja ilmaista itseään musiikin keinoin – riippumatta sukupuolesta, sosioekonomisesta taustasta, etnisyydestä, sukupuolisesta ilmaisusta tai muista syrjäntäperusteista. Sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi kaikki voivat olla mukana – niin ohjaajat kuin osallistujatkin – olemalla esikuvia ja toimimalla yhdessä sen eteen, että yhä useammalla olisi mahdollisuus löytää musiikillisen kulttuuriperinnön viehätys ja merkitys.

Toinen tapa edistää osallisuutta on varmistaa, että käytettävä ohjelmisto on sovellettavissa kaikille ryhmän soittimille, mikä mahdollistaa osallistumisen tasa-arvoisin ehdoin. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että ryhmään nimetään raati, joka yhdessä päättää, mitä kappaleita esitetään, sen sijaan että päätöksen tekisi vain yksi henkilö tai johtaja. Näin voidaan paremmin huomioida sekä musiikilliset että sosiaalisen vuorovaikutuksen näkökulmat.

Sosiaalista osallisuutta voidaan edistää myös esiintymisympäristöjen kautta. Jos ryhmä esiintyy aina samassa paikassa tai samankaltaisessa ympäristössä, se tavoittaa yleensä samoja ihmisiä. Siksi kannattaa aika ajoin siirtyä toisenlaisiin, ehkä yllättäviinkin paikkoihin esiintymään – se luo uusia kohtaamisia ja kontakteja eri yleisöihin. Tällaiset esiintymiset voivat synnyttää myös uusia musiikillisiä foorumeita, kuten kahviloita, toreja tai festivaaleja. Eräs pelimanniryhmä kertoi esiintyvänsä joka kuun ensimmäisenä perjantaina jossakin julkisessa paikassa, jonne kaikki ovat tervetulleita. Tämä käytäntö on auttanut heitä tavoittamaan uusia kuulijoita ja rekrytoimaan uusia jäseniä.

Photo: Johanna Björkholm

3.1 Pilottihanke sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi perinnemusiikin kautta: Musiikillinen olohuone

Yhteenveto on laadittu tekoälyn avulla tiivistämällä yhteen projektiin liittyvät Johanna Björkholmin, Eva-Marie Backnäsin ja Roser Gabriel Plan osaraportit. Toimittajat ovat tarkistaneet tekoälyn tuottaman koosteen ja muokanneet sitä..

Hankkeen tavoite on pysynyt samana alusta asti: luoda lämminhenkinen tila, jossa eri kulttuuritaustoista tulevat soittajat voivat kohdata, jakaa musiikillisia perinteitään ja tutkia niitä yhdessä avoimessa ja osallistavassa ympäristössä.

Pilottihanke suunniteltiin sarjaksi fyysisiä tapaamisia, joiden tarkoituksena oli kokeilla erilaisia menetelmiä sosiaalisen osallisuuden vahvistamiseksi perinnemusiikin keinoin. Pilottihanke toteutettiin noin 20 000 asukkaan Pietarsaareissa, joka on alueensa keskus. Kaupungin brändi korostaa taidetta, kulttuuria ja musiikkia, mikä teki siitä lupaavan paikan kokeilulle.

Työpakettiin sisältyi pilottiryhmä eli musiikkiyhteisö, jossa testattiin erilaisia sosiaalista osallisuutta lisääviä toimenpiteitä. Sen tarkoituksena oli toimia ajatushautomona ja kokeilulaboratoriona sosiaalisen osallisuuden ja innovaatioiden edistämiseksi sekä aineettoman kulttuuriperinnön siirtämiseksi eteenpäin.

Inspiraatiota ja vertailukohtia

Työryhmä on suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa aktiivisesti kartoittanut tietoa eri projekteista ja ryhmistä, joilla on samankaltaisia tavoitteita, ja pyrkinyt luomaan yhteyksiä niihin.

Ruotsalainen Motala Värlsorkester toimii yhtenä merkittävänä esikuvana. Työryhmä on tavannut orkesterin johtajan Sara Englund Eckerbomin etäkokouksen välityksellä. Orkesteri sai alkunsa tilanteesta, jossa yli 18-vuotiailla ei ollut enää mahdollisuutta ilmoittautua paikalliseen kulttuurikouluun, vaikka he halusivat jatkaa musiikkiharrastustaan. Sovitukset syntyvät orkesterin harjoitusten yhteydessä, ja keskeisenä ideana on niin kutsuttu "superstemma" – yksinkertainen mutta kokonaisuutta vahvistava ja rikastuttava melodialinja. Orkesterin toimintaperiaatteisiin kuuluu, että millekään soittimelle ei koskaan sanota ei, ja tavoitteena on, että jokainen osallistuja saa mahdollisuuden kehittyä soittajana omista lähtökohdistaan. Lisätietoa: Motala Värlsorkester Facebookissa <https://www.facebook.com/motalavarldsorkester>

Saimme myös vinkin Ruotsin Taalainmaalla toimivasta Bullermyrens spelmanslag -pelimanniryhmästä. Otimme yhteyttä Folkmusikens Hus -järjestöön, joka oli mukana käynnistämässä hanketta, josta ryhmä myöhemmin syntyi. Hanke sai alkunsa vuonna 2015, kun suuri määrä pakolaisia saapui Pohjoismaihin. Eri puolilta maailmaa tulleet muusikot halusivat perustaa yhteisen ryhmän, jossa he voisivat tutkia ja jakaa erilaisia musiikkiperinteitään. Toimiva yhteistyö paikallisen kulttuurikoulun ja sen musiikkiosaston kanssa osoittautui ratkaisevaksi hankkeen onnistumiselle.

Lue lisää : <https://www.dalarnasspelmansforbund.se/nyheter/2018/1/20/bullermyrens-spel-manslag-startar-i-borlнге>.

Baltian maissa toteutettu Nordplus-hanke Traditional Arts as a Tool for Strengthening the Social Inclusion Competencies of Adult Educators keskittyi siihen, miten perinnesiikkoa voidaan hyödyntää ikäihmisten osallisuuden tunteen vahvistamisessa. Monet ikäihmiset Baltian maissa ovat elämänsä aikana kokeneet merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia, ja perinnesiikki tarjoaa heille keinon kokea yhteenkuuluvuutta ja merkityksellisyyttä. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa aikuiskouluttajien osaamista sosiaalisen osallisuuden edistämässä sekä tarjota heille uusia työkaluja ja menetelmiä, joilla tukea aikuisoppijoiden taiteellista ja vuorovaikutuksellista ilmaisua musiikkitoiminnan avulla.

Lue lisää: <https://nll.org/artikler/folk-music-as-a-method-of-social-inclusion/>

Walesista löytyi kiinnostava tutkimus, jossa tarkastellaan, miten musiikillinen improvisaatio voi lisätä hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä sekä pakolaisten että paikallisten asukkaiden keskuudessa. Tutkija Sofia Vougioukaloun (2019) mukaan improvisaation sisällyttäminen musiikillisiin tapaamisiin tuotti useita myönteisiä vaikutuksia:

1. Improvisointi kannusti yksilöllisiin ja spontaanisti syntyneisiin esityksiin sekä vahvisti soittajien itseluottamusta.
2. Se tarjosi juurettomille ja syrjäytyneille osallistujille mahdollisuuden toimia johtavassa roolissa turvallisessa ympäristössä.
3. Muille osallistujille se avasi tilaisuuden seurata tai säestää soittaen tai laulaen, mikä synnytti innovatiivisia ja kulttuurienvälisiä esityksiä.
4. Lisäksi improvisaatio herätti mielikuvitusta, synnytti kysymyksiä ja johti hedelmällisiin jatkokeskusteluihin.

Lue koko artikkeli: Wellbeing and Integration through Community Music: The Role of Improvisation in a Music Group of Refugees, Asylum Seekers and Local Community Members
<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07494467.2019.1684075>

Mitä olemme oppineet – vinkkejä järjestäjälle:

- Järjestä matalan kynnyksen jammailusessioita, joihin eri puolilta maailmaa tulevat ja eri elämäntilanteissa olevat ihmiset voivat osallistua maksutta ja ilman sitoumuksia.
- Tee yhteistyötä vakiintuneiden toimijoiden, kuten kirjastojen, musiikinopettajien, kahviloiden ja koulutusorganisaatioiden kanssa, jotta tavoitat kohderyhmäsi.
- Löydä joukko keskeisiä yhteistyökumppaneita, joiden kanssa voit jakaa vastuuta ja vahvistaa toimintaa.
- Hyödynnä sosiaalista mediaa ja olemassa olevia verkostoja sekä omiesi että kumppaneidesi kanavien kautta tapahtumien markkinoinnissa.
- Kiinnitä huomiota viestinnän kielivalintoihin – käytetty kieli vaikuttaa siihen, kuka kokee olevansa tervetullut mukaan.
- Kutsu mukaan kaikenlaisia soittajia erilaisin instrumentein, tanssijoita ja osallistujia riippumatta heidän taustastaan tai taitotasostaan.
- Rohkaise myös perheitä osallistumaan. Lapset voivat esimerkiksi soittaa rytmisoittimia tai askarrella pienellä askartelupisteellä, jossa on paperia ja värikyniä.
- Panosta suulliseen viestintään ja henkilökohtaisiin kontakteihin, jotka ovat usein tehokkaimpia markkinointikeinoja.
- Valitse musiikin esittämiseen julkisia ja helposti lähestyttäviä tiloja, jotka houkuttelevat ohikulkijoita ja uusia osallistujia.
- Valmistaudu tapaamisiin muutamalla kappaleella, mutta kannusta osallistujia jakamaan myös omia sävellyksiään. Painota yhteistä tekemistä ja jakamista valmiin käsikirjoituksen sijaan.
- Pidä ohjelmisto yksinkertaisena ja helposti omaksuttavana. Lyhyet ja toistuvat perinne-kappaleet toimivat hyvin jami-tilanteissa, joissa soittaminen tapahtuu korvakuulolta.
- Varaa aikaa toiminnan juurtumiselle. Uudenlainen tapahtuma tarvitsee useita kokoontumisia ennen kuin se löytää paikkansa ja osallistujansa. Ensimmäiset tapaamiset toimivat usein samalla markkinointivälineenä, joka houkuttelee uusia osallistujia mukaan.
- Arvioi toimintaa jatkuvasti – kyselyin, keskusteluin tai vaikkapa huutoäänestyksin. Älä odota loppuarviointia, vaan seuraa ja kehitä toimintaa prosessin aikana.
- Testaa kokoontumisia eri ympäristöissä houkutelaksesi uusia osallistujia ja tuodaksesi toimintaa lähemmäs erilaisia yhteisöjä.
- Kokeilimme markkinoida tapahtumaa nimellä “A Musical Living Room”. Pilottivaiheen aikana lisäsimme nimen yhteyteen alaotsikon “Folk Music Jam Sessions”, mikä lisäsi kiinnostusta ja teki sisällöstä selkeämmän.
- Monikulttuurisen musiikillisen olohuoneen rakentaminen vaatii pitkäjänteistä sitoutumista. Meillä oli noin kymmenen tapaamista, jotka osoittivat, että suunta oli oikea – vaikka lopulliseen tavoitteeseen ei vielä päästy.

Vaikka osa pedagogisista elementeistä oli suunniteltu etukäteen, monet tapaamiset kehittyivät luontevasti yhteisiksi musiikkikokemuksiksi, joissa viestintä tapahtui pääasiassa musiikin ja soinnin, ei sanojen kautta. Tämä avoin ja joustava lähestymistapa vahvisti yhteisöllisyyttä ja mahdollisti syvän henkilökohtaisen osallistumisen. Ennen kaikkea hanke korosti matalan kynnyksen, osallistavien kohtaamispaikkojen merkitystä – paikkojen, joissa eri taustoista tulevat ihmiset voivat kohdata, soittaa yhdessä ja oppia toisiltaan. Näin musiikkiperinteet pysyvät elossa suullisen siirtämisen ja jaettujen kokemusten kautta.

3.2 Sosiaalinen kestävyys ja epäoikeudenmukaisuus pedagogisessa työssä

Eva-Marie Backnäs

Kestävä kehitys on sitä, että ihmisten tulisi pystyä tyydyttämään tarpeensa vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia elää ja toimia. Se on lyhyesti ilmaistuna elämäntapa, joka palvelee maailmaa nyt ja tulevaisuudessa.

Kestävällä kehityksellä katsotaan yleensä olevan kolme ulottuvuutta: ekologinen kestävyys, taloudellinen kestävyys ja sosiaalinen kestävyys. Nykyään lisätään neljänneksi ulottuvuudeksi yhä useammin myös kulttuurinen kestävyys.

Tässä artikkelissa keskitytään pääasiassa sosiaaliseen kestävyYTEEN ja siihen, mitä se tarkoittaa musiikin harrastamisen ja opettamisen kannalta. Ensiksi kuitenkin muutama sana Agenda 2030 -ohjelmasta.

Agenda 2030

Agenda 2030 on YK:n kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma. Ohjelma hyväksyttiin vuonna 2015, ja sen tavoitteena on ratkaista maailmanlaajuiset kestävyysaasteet vuoteen 2030 mennessä. Vastuu ongelmien ratkaisemisesta ja kestävämmän maailman luomisesta lankeaa YK:n jäsenmaille. Samalla myös jäsenmaiden asukkaat voivat olla mukana vaikuttamassa siihen, miten ja missä määrin tavoitteet toteutuvat. Erityisen tärkeää on, että yritykset, tutkimuslaitokset ja kansalaisorganisaatiot ottavat kukin tahollaan vastuuta kestävyystavoitteiden saavuttamisesta.

Agenda 2030 -ohjelmassa on 17 globaalia tavoitetta. Sosiaaliseen kestävyYTEEN liittyvät erityisesti tavoite 4 (hyvä koulutus kaikille), tavoite 5 (sukupuolten välinen tasa-arvo), tavoite 10 (eriarvoisuuden vähentäminen) ja tavoite 16 (rauhanomaiset ja osallistavat yhteiskunnat).

Lisätietoja Agenda 2030:sta:
<https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>

Sosiaalinen kestävyys

Sosiaalinen kestävyys on sitä, että kaikille ihmisille – taustasta, sukupuolesta, sosiaalisesta asemasta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta – pyritään antamaan yhtäläiset mahdollisuudet hyvään elämänlaatuun. Tämä tapahtuu esimerkiksi laadukkaan koulutuksen ja reilujen työehtojen kautta. Sosiaalisen kestävyYTEEN kannalta on tärkeää, että jokainen voi ilmaista identiteettiään vapaasti, osallistua kulttuurielämään ja olla itsekin mukana luomassa ja jakamassa kulttuuria. Sosiaalinen kestävyys läpäisee kaikki Agenda 2030:n 17 kestävän kehityksen tavoitetta, sillä ne heijastavat ihmisten hyvinvointia suhteessa kehitykseen ja kestävyYTEEN.

Kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta – ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen – kulkevat useimmiten rinnakkain ja tukevat toisiaan. Toisinaan ne voivat kuitenkin joutua ristiriitaan, esimerkiksi silloin, kun taloudellisesti kestävä ratkaisu ei huomioi sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Agenda 2030:n tavoitteet pyrkivät yhdistämään nämä ulottuvuudet tasapainoiseksi kokonaisuudeksi, jossa kestävyys ei toteudu yhden näkökulman kustannuksella.

Sosiaalinen kestävyys musiikkipedagogisessa työssä

Kestävä kehitys on nykyään sisällytetty opetussuunnitelmiin kaikissa Pohjoismaissa. Erityisen vahvasti korostuu ekologinen kestävyys, mutta myös sosiaalinen kestävyys on saanut kasvavaa huomiota. Sosiaalista kestävyyttä käsitellään usein tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kaikkien yhtäläisten mahdollisuuksien näkökulmasta – esimerkiksi oikeudenmukaisen koulutuksen yhteydessä. Mutta miltä tilanne näyttää käytännössä?

Pohjoismaissa elää paljon eri maista muuttaneita ihmisiä, joilla on omat taustansa ja musiikilliset perinteensä. Tämä moninaisuus ei kuitenkaan aina heijastu muodollisessa musiikinopetuksessa kuten Ruotsin peruskoulussa tai Suomen taiteen perusopetuksessa, eikä nonformaalissa opetuksessa, kuten Ruotsin kulttuurikouluissa. Vaarana on, että länsimainen taidemusiikki näyttäytyy opetuksen ”normina”, jolloin muut musiikin muodot jäävät helposti sen varjoon ja nähdään toissijaisina tai poikkeuksellisina.

Tutkimusten mukaan länsimainen taidemusiikki määrittää yhä pitkälti musiikinopetuksen sisältöjä ja pedagogisia käytäntöjä. Tämä johtaa siihen, että muut genret ja musiikkiperinteet jäävät vähemmälle huomiolle eivätkä saa niille kuuluvaa tilaa opetuksessa. Vähemmistöjen musiikillista kulttuuriperintöä ei siis välttämättä huomioida samoin kuin enemmistön perinteitä, eikä sen harjoittajille aina tarjota yhtä hyviä mahdollisuuksia syventyä omaan musiikilliseen identiteettiinsä.

Enemmistökulttuurin edustajilla on usein paremmat edellytykset saada musiikinopetusta, mikä synnyttää eriarvoisuutta. On kuitenkin tärkeää muistaa, että enemmistö ja vähemmistö eivät aina viittaa vain kulttuuriseen identiteettiin. Musiikkipedagogisessa työssä sosiaalinen kestävyys voi tarkoittaa myös sellaisten soittajien huomioimista, jotka käyttävät harvinaisempia instrumentteja, tai sellaisten lasten ja nuorten tukemista, jotka asuvat haastavissa olosuhteissa tai syrjäseuduilla. Sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus musiikinopetuksessa tarkoittaa kaikkia niitä esteitä, jotka vaikeuttavat motivoituneiden ja lahjakkaiden harrastajien mahdollisuuksia saada opetusta – taustasta, asuinpaikasta tai käytössä olevista resursseista riippumatta.

Mitä voidaan tehdä sosiaalisen kestävyuden lisäämiseksi musiikkipedagogisessa työssä? Tässä muutamia vinkkejä:

Ota harvinaisemmat soittimet huomioon, kun suunnittelet ohjelmistoa ja teet sovituksia. Kutsu mukaan omaa osaamistasi täydentäviä perinteenkantajia soittamaan, opettamaan ja kertomaan soittimistaan ja perinteistään. Pääset samalla kehittämään omaa osaamistasi. Ole hereillä, ole tiedostava. Millaiset oppilaat ja soittajat löytävät mukaan / valitaan mukaan opetukseen? Ketkä ”puuttuvat”? Onko kokonaisia ryhmiä, jotka jäävät ulkopuolelle – miksi?

Uskalla olla nöyrä, utelias ja avoin muille tyylilajeille ja opetustavoille! Silloin edistät toiminnallasi sosiaalista kestävyyttä musiikkipedagogisessa työssä.

4 Musiikin johtaminen

Therése Olsson Hugosson

Musiikkia voi johtaa tai ohjata monin eri tavoin, ja seuraavassa osiossa on vinkkejä sekä musiikilliseen että sosiaaliseen johtamiseen. Vinkit on järjestetty kronologisesti: Mitä ohjaaja voi tehdä ennen tapaamista, tapaamisen aikana ja tapaamisen jälkeen, jotta oppimisen laatu, sosiaalisen ja musiikillisen osallisuuden kokemus sekä osallistujien oppimismahdollisuudet paranevat?

4.1 Ennen tapaamista

Vinkkejä tapaamisen suunnitteluun

Lähde siitä, että osallistujat tuovat mukanaan osaamista ja tietoa, jota voit hyödyntää opetuksen lähtökohtana. Pohdi, miten voit käyttää tätä osaamista ja tietoa opettamisen ja oppimisen tehostamiseen.

Laadi tapaamiselle karkea aikataulu. Näin varmistat, että tärkeimmät asiat ehditään käsitellä.

Selvitä ennen ensimmäistä tapaamista, millaisia oppimistyyliä osallistujilla on. Toisten on hyvä kuunnella ja jäljitellä, toiset haluavat katsella, lukea nuotteja jne. Muokkaa opetustyyliäsi osallistujien oppimistyylien mukaan. Jos et tiedä osallistujista mitään, kun astut ryhmän eteen, kysy heiltä, miten he parhaiten omaksuvat ja oppivat uutta.

Käytä monipuolisesti eri opetusmenetelmiä. Voitte esimerkiksi soittaa korvakuulolta tai voit antaa osallistujille nuotteja tai soittaa heille äänitteitä. Korvakuulolta soittaminen on tieteellisen tutkimuksen perusteella tärkeä tekijä perinnesäveltämisen aitouden kannalta. Ihmiset kuitenkin oppivat eri tavoin, ja erilaisten opetusmenetelmien kautta oppi myös tarttuu paremmin, vaikka soitto lopulta tapahtuisi ulkomuistista. Valmistaudu siis opettamaan eri lähestymistapoja käyttäen.

Vinkkejä yksinomaan korvakuulolta soittamiseen

Perinnesäveltämistä opetetaan yleensä suullisin keinoin. Kun puhumme soittamisesta, käytämme usein ilmaisua ”soittaa korvakuulolta”, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että oppiminen tapahtuu pelkästään kuuloaistin varassa. Oppimisprosessi etenee kuitenkin myös visuaalisten havaintojen kautta, erityisesti silloin, kun ohjaaja ja osallistujat soittavat samaa instrumenttia.

Viulisti katsoo ohjaajaa oppiakseen sormitukset ja jousitekniikkaa. Ohjaaja usein liioittelee sormiliikkeitään ja asettuu niin, että sormet näkyvät selkeästi, jolloin osallistujan on helpompi

nähdä ja matkia liikkeitä. Jos ohjaaja ja osallistuja soittavat samaa instrumenttia, oppiminen tehostuu. Muilta instrumenteilta oppiessa musiikin omaksuminen saattaa olla hitaampaa, kun visuaalista tukea ei ole käytettävissä.

Käytä siis vaihtelevasti erilaisia opetusmenetelmiä, jotka vahvistavat osallistujien itsenäisyyttä, kun soitetaan korvakuulolta ilman visuaalista tukea. Kun ohjaajana käytät opetusmenetelmiä monipuolisesti ja kohtelet kaikkia soitinryhmiä tasapuolisesti, vahvistuu eri soittimia soittavien osallisuuden tunne. Tässä muutamia esimerkkejä siitä, miten voit harjoittaa korvakuulolta soittamista:

- Seiso selin osallistujiin päin ja soita.
- Anna osallistujien sulkea silmänsä, kuunnella ja matkia.
- Laula ja anna osallistujien löytää sävelmä omilla instrumenteillaan.
- Jos ryhmässä on eri instrumentteja, anna osallistujien oppia toisiltaan tai vaihtoehtoisesti matkia lyhyitä fraaseja muilta instrumenttiryhmillä.
- Esittele sävellaji tai soita aineisto läpi ennen kuin ryhdyt opettamaan kappaletta. Näin kaikille selviää, mitä säveliä tullaan käyttämään. Auttaa, kun osallistujat yrittävät arvata, mitkä sävelet kuuluvat melodiaan.
- Esitä kysymyksiä, jotka kiinnittävät osallistujien huomion kuunteluun ja siihen, mitä kullakin soittimella tulee tehdä, esim. "Nouseeko melodia vai laskeeko se? Mitä sinun pitää silloin tehdä omalla instrumentillasi?" tai "Yllättääkö jokin sävel (verrattuna esitettyyn sävelmateriaaliin/sävellajiin)? Mitä se tarkoittaa, kun etsimme oikeaa säveltä?"
- Kutsu mukaan vierailevia opettajia, jotka soittavat eri instrumentteja kuin ryhmäläiset. Näin ryhmä pääsee harjoittelemaan kappaleiden omaksumista eri soitinryhmillä.

Vinkkejä musiikilliseen osallistamiseen

Useimmat tapaamamme ohjaajat suhtautuvat myönteisesti eri instrumenttien sisällyttämiseen kokoonpanoihinsa; siitä on etua sekä musiikille että ryhmälle. Sopivien kappaleiden löytäminen sekaryhmälle voi kuitenkin olla haastavaa. Haaste kasvaa soitinvalikoiman kasvaessa ja soittajien osaamistason vaihdellessa. Osa ohjaajista on kertonut lopettaneensa erilaisten soitinten yhdistämisen lasten ja nuorten ryhmässä, sillä he kokevat perinnemusiikin opettamisen sekaryhmissä liian vaikeaksi.

Harvinaisempien soitinten edustajat ovat kertoneet, että heidät toivotetaan lähes aina tervetulleiksi mukaan erilaisiin kansanmusiikkikokoonpanoihin. Ohjaajat valitsevat kuitenkin usein sellaisia kappaleita, joiden sävellajit ja melodiarakenteet sopivat enemmistösoittimille (usein jousisoittimille). Kynnys osallistua yhteissoittoon on siis korkeampi harvinaisten soittimien kuin tavallisempien soittimien edustajille.

Olemme tavanneet myös sellaisia ohjaajia, jotka ovat työskennelleet heterogeenisten kokoonpanojen kanssa pitkään ja joille osallistaminen on tuttua. Työskentelytapa on tuottanut paikakunnalla hedelmää sikäli, että soitinten kirjo on laajentunut ja osaaminen on vahvistunut.

On siis mahdollista työskennellä moni-instrumentaalisesti, kunhan ohjaajalla on tietoa musiikillisesta osallistamisesta ja eri soitinten ominaisuuksista sekä valmiutta haastaa perinteisiä opetustapoja ja tarvittaessa kehittää opetustaan.

Sävellaji-, viritys- ja nuotinnustaulukko

Tässä osiossa kerrotaan erilaisista musiikkiperinteissämme käytettävistä soittimista, niiden virityksistä ja niille sopivista sävellajeista.

Tässä materiaalissa käytetään brittiläistä oktaavien nimeämijärjestelmää, jossa c^1 vastaa keski-c:tä. Kansainvälisessä standardijärjestelmässä (ISO) keski-c merkitään muodossa c^4 .

Soitin	Soittimen transponointi	Sopivat sävellajit	c^1 -ääni kirjoitetaan soittimelle
C-klarinetti	transponoimaton soitin	C, F, G, Am, Dm, Gm	c^1
B ^b -klarinetti / bassoklarinetti	B ^b	B ^b , F, Am, Dm	d^1 / d^2
Sopraanosaksofoni/ Tenorisaksofoni	B ^b	C, F, Am, Dm	d^1 / d^2
Alttosaksofoni/ Baritonisaksofoni	E ^b	B ^b , F, Am, Dm	a^1 / a^2
Sopraanonokkahuilu/ Tenorinokkahuilu	transponoimaton soitin	C	c / c^1
Alttonokkahuilu/ Bassonokkahuilu	F	F	c^1 / c
Poikkihuilu	transponoimaton soitin	C, F, G, Am, Gm	c^1
Puuhuilu	transponoimaton soitin		
Spelpipor (ruotsalaiset pillit)	Respektive tonart	Ko. sävellaji	
Avainviulu	transponoimaton soitin	C, F, B ^b	c^1
Ähtävänharppu	transponoimaton soitin		
Viulu	transponoimaton soitin	D, G, A	c^1
Hardangerviulu	transponoimaton soitin	A, E (ks. alla)	c^1
Kitara	transponoimaton soitin	D, G, A	c
Kantele	transponoimaton soitin	Ks. alla	
Säkkipilli	A/E eller G/D	Ks. alla	c^1
Huuliharppu	Respektive tonart	Ko. sävellaji	
Diatoninen haitari	C/G eller A/D	Ks. alla	c^1
Näppäinharmonikka	transponoimaton soitin	Ei merkitystä (ks. alla)	c^1
Pianoharmonikka	transponoimaton soitin	B ^b , F, C, G, D, A	c^1
Lauluääni	transponoimaton soitin	Ks. alla	c^1
Vuohensarvi, lehmän- sarvi, paimentorvi			

Seuraavassa osiossa on osallistavan työskentelyn helpottamiseksi lyhyesti tietoa eri instrumenteista. Aineisto on kerätty hankkeen aikana eikä pyri yleiskattavuuteen. Suosittelemme käyttämään aineistoa inspiraationa, kun lähdet syventämään osaamistasi musiikillisen osallistamisen saralla. Näin voit ohjaajana valmistautua siihen, että kokoonpanoon saadaan monipuolisesti mukaan uusia soittimia.

Kuva:: Sara Käll-Fröjdö

Klarinetit ja saksofonit

Klarinettiperhe koostuu noin kahdestatoista erikokoisesta soittimesta, joista tavallisimmat ovat B^b-klarinetti (Suomessa myös B-klarinetti), A-klarinetti, bassoklarinetti, C-klarinetti ja E^b-klarinetti. B^b-klarinetista on tullut maailmanlaajuinen yleismalli tyyllilajista riippumatta. Oteilla on samat sävelten nimet klarinetin koosta riippumatta, mutta ne soivat eri tavalla virityksen mukaan.

Klarinetti	Soittimen transponointi
B ^b	B ^b
C	C
A	A

Ylivoimaisesti yleisin otejärjestelmä on Pohjoismaissa standardina käytettävä ranskalainen Boehm-järjestelmä. Euroopassa, eritoten Saksassa ja Itävallassa, on käytössä myös Oehler-järjestelmä. Itäeurooppalaisessa musiikissa ja klezmerissä sekä osin myös jazzmusiikissa käytetään Albert-järjestelmää. Pohjoismaissa käytetään perinnesävelmusiikissa ennen kaikkea B^b-klarinetia ja C-klarinetia.

B^b-klarinetin matalin sävel on soiva pieni d. Soitin sopii siis erityisen hyvin tilanteisiin, joissa halutaan soittaa melodiaa eri oktaaveissa. B^b-klarinetti on siksi myös oiva stemma- ja komppisoitin.

C-klarinetti on miltei kokonaan kadonnut länsimaalaisesta taidemusiikista, mutta Ruotsissa ja osin myös Norjassa sitä käytetään yhä perinteisessä kansanmusiikissa. C-klarinetti on B^b-klarinetia hieman lyhyempi ja soi myös kirkkaammin, joten se sopii hyvin yhteen viulun kanssa.

Saksofoniperheeseen kuuluu runsaasti erikokoisia soittimia. Yleisimmät ovat alttosaksofoni, sopraanosaksofoni, tenorisaksofoni ja baritonisaksofoni. Sopraanosaksofoni on kansanmusiikissa yleisin. Otteista käytetään samoja sävelten nimiä soittimen koosta riippumatta, mutta otteet soivat eri tavoin soittimen virityksen mukaan.

Saksofoni	Soittimen transponointi	Koskee
B ^b	B ^b	sopraanosaksofoni, tenorisaksofoni
E ^b	E ^b	alttosaksofoni, baritonisaksofoni

Nokkahuilut

Nokkahuiluja on monta eri kokoa. Tavallisimmat ovat sopraanonokkahuilu, alttonokkahuilu, tenorinokkahuilu ja bassonokkahuilu. Saksalaiset otteet ja barokkiotteet ovat yleisiä otejärjestelmiä. Sopraano- ja tenorinokkahuilu jakavat samat otteet eri sävelille. Alto- ja bassonokkahuiluilla otteet ovat puolestaan yhteneväiset eri sävelille. Tämä tarkoittaa sitä, että nokkahuilunsoittajat oppivat erilaisia sormituksia samalle sävelelle soittimen mukaan. (Klarinetistien ja saksofonistien sormitus sen sijaan tuottaa saman sävelen riippumatta soittimesta tai siitä, miten se soi.) Sopraanonokkahuilulla on niin kirkas rekisteri, että soitin sopii melodiasoitteiksi vain harvoin. Se toimii paremmin stemma- ja efektisoittimena. Bassonokkahuilu on alttosoitin, jonka matalin sävel on vain sävelaskelen verran viulun alapuolella. Nokkahuilut hukkuvat herkästi alemmissa rekistereissä muiden soitinten alle.

Soiton helpottamiseksi nokkahuilulla soitettavien kappaleiden tulee vain poikkeustapauksessa ylittää kaksi oktaavia ja alin sävel voi olla C tai F. Jos opettaa nokkahuilua pienille lapsille ja pystyy käyttämään opetuksessa erikokoisia huiluja, G-duuri ja C-duuri ovat hyviä sävellajeja. F-duuri toimii kummallekin huiluviritykselle, jos soittajat ovat hieman edistyneempiä. A-molli ja e-molli voivat toimia yllättäjinä. C[#] voi olla aloittelijoille hieman vaikea F-huilulla. Tällöin D-duuri sävellajina ei ole paras vaihtoehto. Isokin nokkahuilu sopii pienille käsille, jos pysyttelee viiden sävelen stemmoissa: G:stä D:hen tenorinokkahuilulla ja C:stä G:hen F-nokkahuilulla.

Kokoonpanon kirkkaimpaan rekisteriin ei pidä ottaa liian monta pienempää nokkahuilua (eritoten sopraanonokkahuilua). Intonointi on haastavaa, ja kyseiset instrumentit soivat niin heleästi, että ne kuuluvat joka tapauksessa. Nokkahuilukokoonpanoissa suositaan usein tukevaa pyramidimuodostelmaa, eli matalalta soivia nokkahuiluja (pyramidin pohja) on eniten ja heleästi soivia nokkahuiluja (pyramidin huippu) on vähiten. Nuoret soittajat innostuvat usein saadessaan soittaa isoja nokkahuiluja, joten he lähtevät yleensä pyramidiajatteluun mukaan.

Poikkihuilu ja puuhuilu

Poikkihuilu on kromaattinen instrumentti, mikä tarkoittaa sitä, että kaikki sävellajit ovat soitettavissa. Poikkihuilussa käytetään samoja sormituksia ensimmäisessä ja toisessa oktaavisessa. Aloitteleville poikkihuilisteille kannattaa välttää kappaleita, joissa on nopeita vaihtoja c² tai c^{#2} ja d² välillä, koska toisessa otteessa käytetään vain muutamaa sormea ja toisessa melkein kaikkia sormia.

Poikkihuilun edeltäjänä pidettyä puuhuilua soitetaan niin ikään poikittain, aivan kuten poikkihuiluakin. Soittimessa on vähemmän läppiä ja ilmapampi sointi kuin poikkihuilussa. Tietyt sävelet saatetaan kokea mikrotonaalisisina ääninä, ns. "sinisinä".

Kansanomaiset puhaltimet

Kansanomaisiin puhaltimiin kuuluvat soittopillit on tehty puusta, ja niiden ääniaukot ovat avoimia. Ruotsissa esiintyy useita alueellisia, eri pituisia variantteja, esim. härjedalspipa, of-ferdalspipa, åspipan ja bjårskpipa. Suomessa kansanomaisiin puhaltimiin kuuluu esimerkiksi pitkähuilu. Pituuserojen takia pillejä on sekä asteikoissa, joissa on neljäsosasävelaskeleita, että duuriasteikoissa. Mikrotonaalisia säveliä esiintyy joissakin soittopilleissä.

Avainviulu ja ähtäväharppu

Avainviulu ja ähtäväharppu eli näppäinviulu ovat jousisoittimia, joissa on soittokieliä ja resonanssikieliä. Sävelkorkeutta säädetään painamalla vasemmalla kädellä avaimia. Kielten ja avainten määrä vaihtelee eri näppäinviuluissa, mikä vaikuttaa sävellajien ja äänialojen sopivuuteen.

Ruotsissa esiintyy useita erilaisia avainviuluja, esim. kontrabasharpa ja Moraharpa. Nykyään soitetaan valtaosin kromaattisia avainviuluja. Tavallinen viritys kolmiriviselle avainviululle on CGCA. Osa soittajista virittää C-kielen D-kieleksi – silloin on helpompaa soittaa muiden jousisoitinten kanssa. Toinen viritysvaihtoehto on DGDA.

Ähtäväharppu (ruotsiksi esseharpa) eli näppäinviulu on suomalainen versio ruotsalaisesta avainviulusta. Ähtäväharppuja löytyy sekä diatonisina että kromaattisina. Koska ähtäväharppussa on vain muutama kieli, pienen äänialan kappaleet sopivat sille hyvin.

Viulu ja hardangerviulu

Viululla ja hardangerviululla sävelkorkeutta vaihdetaan sormin. Rytmii ja artikulaatio tehdään jousella. Jousen käyttö on siksi avainasemassa svengiä (groovea) luodessa. Viulun ja hardangerviulun voi virittää monin eri tavoin. Suositeltavat sävellajit riippuvat kyseisen soittimen virityksestä.

Viulun viritys ja sille parhaiten sopivat sävellajit:

- EADG-perusviritys: A, D ja G-duurit
- EADA-viritys (A-basso): D-duuri
- AEAE-viritys: A-duuri
- AEAC[#] -viritys: A-duuri

Kuva: Sara Käll-Fröjdö

Norjalaisella hardangerviululla on monta eri nimeä, esim. hardangerfela tai fela. Tavallisesta viulusta poiketen siinä on myös resonanssikieliä. Hardangerviululla on useimmiten hieman lyhyempi kaula ja korkeampi pohjasävel A-kielellä. Se soi paremmin ja kirkkaammin ja antaa hardangerviululle tyypillisen soinnin yläsävelsarjoineen edellyttäen, että resonanssikielien kielet ovat hyvin viritettyjä. Usein kielet viritetään uudestaan myös ohjelmiston mukaan.

Jousen käyttöä voi harjoitella niin, että kääntää jousen väärin päin (con legno) ja kuljettaa sitä viulua normaalisti pitelevän käden kyynärtaiteessa. Pyydä soittajia imitoimaan jousenkäyttöä ja sen jälkeen selostamaan, mitä havaintoja he jousitekniikan osalta tekivät.

Kitara

Kitaran voi virittää monin eri tavoin. Suositeltavat sävellajit riippuvat soittimen virityksestä. Standardivireisen kitaran kielet on viritetty (korkeasta matalaan) seuraavasti: EHGDAE. Näin ollen G-duuri, D-duuri ja A-duuri ovat mukavia sävellajeja soittaa.

Kansanmusiikissa käytetään usein myös ns. avoimia virityksiä, esim. avointa D:tä, G:tä tai DADGAD-viritystä (matalasta korkeaan), mikä tekee soittamisesta joustavampaa. Se saa bordunaäänien soimaan kirkkaammin ja helpottaa bassokulkujen koristelua ja melodian soittamista. Toinen tapa on säilyttää perusviritys mutta laskea matala E-kieli D-kieliksi (ns. "Drop D").

Kantele

Kanteleita on erilaisia koon, kielten lukumäärän (viidestä kielestä ylöspäin) ja sävellajin mukaan. Kyseessä on diatoninen soitin, joten kantele on viritetty tiettyyn sävellajiin. Sillä voi soittaa sekä melodioita että sointuja, kunhan pysytään samassa sävellajissa. Isommalla konserttikanteleella voi soittaa monipuolisemmin. Selvitä kokoonpanoosi tulevilta soittajilta, minkälaista kanteletta he soittavat, ja valitse kappaleet sen mukaan.

Kuva: Kati Hyvönen

Säkkipillit

Säkkipilleille sopivien sävellajien valinta riippuu soittimen tyypistä ja virityksestä. Ruotsalaisen säkkipillin rekisteri kattaa usein yhden oktaavin, äänialalla E-E, A keskellä ja mahdollisesti vielä matalimpana lisäsävelenä D tai D[#]. Se tarkoittaa sitä, että A-duuri, a-molli, E-duuri ja e-molli ovat mukavia sävellajeja soittaa, koska niissä on kiinteät sävelet ja ”haarukkaotteiden” määrä pienempi. Selvitä kokoonpanoosi tulevalta soittajalta, minkälaista säkkipilliä hän soittaa, ja valitse kappaleet sen mukaan.

Huuliharppu

Huuliharppuja löytyy sekä kromaattisina että diatonisina. Perinnemusiikissa käytetään yleensä diatonisia huuliharppuja, jotka on viritetty tiettyyn sävellajiin ja jotka toimivat suurin piirtein samalla tavalla kuin diatoniset haitarit. Soittaja siis vaihtaa instrumenttia, kun sävellaji vaihtuu. On olemassa molliviritteisiä huuliharppuja, ja perinteisessä ruotsalaisessa kansanmusiikissa suositaan harmoniseen molliin viritettyjä huuliharppuja. Jos kappaleessa on useampi sävellaji, soittaja voi vaihtaa huuliharppua kappaleen aikana.

Huuliharppua voi käyttää sekä melodian että kompin soittamiseen. Sisään- ja uloshengityksellä saadaan aikaa eri sävel. Yksinkertaisessa nuottimerkinnässä reiän numero ilmoitetaan positiivisena lukuna uloshengitykselle (puhallus) ja negatiivisena lukuna sisäänhengitykselle (imu), esim. 1 (reiän 1 puhallus) ja -1 (reiän 1 imu). Huuliharput käyttävät usein heille kirjoitettuja tabulatuureja (nuottikirjoitusta yksinkertaisempi soitto-ohje) mutta perinteistä nuottikirjoitusta voi myös käyttää. Katso lisätietoja huuliharppun toiminnasta luvusta Instrumenttikohtaiset menetelmät.

Mikäli huuliharppun soittaja komppaa soinnuilla, toonika saadaan puhalluksella ja dominantti imulla huuliharppun ensimmäisessä asemassa. Epätäydellisen subdominantin saa huuliharppun kirkkaammasta osasta. Täydellisen subdominantin soittamiseen on vaihdettava huuliharppua.

Ilmoita aina ennakoon, mitä sävellajeja soitettavassa kappaleessa on! Näin huuliharppun soittajat osaavat varautua oikeilla soittimilla. Jos ryhmässä on aloittelijoita, jotka soittavat sointuja, kannattaa käyttää sellaista harmoniaa, jossa aloittelijoiden soittamat toonika ja dominantti sopivat yhteen muiden sointujen kanssa.

Diatoninen haitari ja harmonikka

Vähäriset haitarit ovat diatonisia ja viritetty aina tiettyyn sävellajiin. Kaksirivinen diatoninen haitari on yleinen, ja siinä on kaksi sävellajia, esim. C/G tai A/D. Koska soittimet on viritetty yhteen sävellajiin eikä kromaattisesti, niistä puuttuu puolisävelaskelia, jotka mahdollistaisivat muissa sävellajeissa soittamisen. Jos diatoninen haitari on C/G-vireinen, sillä on helpointa soittaa C-duurissa / a-mollissa ja G-duurissa / e-mollissa. Jos soitin on A/D-vireinen, suositeltavat sävellajit ovat A-duuri / f[#]-molli ja D-duuri / h-molli.

Harmonikka on diatonisen haitarin nuorempi sukulaissoitin. Se on kromaattinen, eli sillä voi soittaa kaikissa sävellajeissa. Näppäinharmonikassa on sama sormitus sävellajista riippumatta, joten kaikki sävellajit edustavat soittajalle samaa vaikeusastetta. Pianoharmonikassa käytetään eri sormituksia eri sävellajeissa, joten toiset sävellajit ovat helpompia kuin toiset. Ks. edellä oleva taulukko.

Lauluääni

Ihmisen oma ääniala määrittelee, mistä oktaavista ja äänialasta on hyvä laulaa. Yleisesti voidaan sanoa, että ihmisen ääniala kattaa suurin piirtein oktaavin ja sekstin. Koulutettu ääni pystyy käyttämään koko alaa, kun taas kouluttamaton toimii paremmin kapeammalla alalla. Alle teini-ikäisen ääni vastaa suurin piirtein sopraanon äänialaa.

- Sopraano: c^1 - a^2
- Mezzosopraano: a - f^2
- Altto: f - d^2
- Tenori: H - g^1
- Baritoni: G - e^1
- Basso: E - c^1

Paimensoittimet

Paimensoittimet – erilaiset sarvi- ja tuohitorvet – ovat puhallinsoittimia, joita on käytetty Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa osana paimenkulttuuria läpi aikojen. Puhallustekniikka muistuttaa trumpetin soitossa käytettävää tekniikkaa.

Ruotsalaiset, suomalaiset ja norjalaiset sarvitorvet ovat soittimina huomattavan vanhoja. Soittimet on valmistettu eläinten sarvista, esim. lehmän tai vuohen sarvesta. Torvessa on usein 3–6 sormireikää sävelkorkeuden muuttamiseksi. Soittimessa on aina perussävel, mutta sarvitorvet eivät ole tasaviereisiä, vaan niissä on mikrotonaalisia asteikkoja.

Tuohitorvia on monenlaisia. Yleinen versio on männystä tai kuusesta veistetty kartionmuotoinen torvi, joka on verhottu tuohella. Tuohitorvessa ei ole äänireikiä, joten sävelkorkeutta muutetaan suun asentoa muuttamalla. Soitettavat sävelet kuuluvat ns. luonnonsävelsarjaan.

Kappaleiden ja sävellajien valinta heterogeenisessä soitinryhmässä

Edellä olevan koosteen perusteella on selvää, ettei ole olemassa mitään yleispätevää sävellajia, joka sopisi kaikille soittimille. Osallistaminen vaatii siis kompromisseja. Tärkeintä on:

1. lähteä kappaleiden valinnassa liikkeelle niistä soittimista, joilla voi soittaa vain tiettyjä sävellajeja, ja
2. suunnitella ohjelmisto sellaiseksi, että kaikki soitinryhmät pääsevät vuorollaan tekemään sekä helpompia että vaikeampia harjoitteita.

Monipuolinen, vaihteleva ohjelmisto takaa sen, että jokainen pääsee vuorollaan harjoittelemaan eri vaikeustason kappaleita. Näin madalletaan vähemmistösoitinten osallistumiskynystä samalla, kun enemmistösoitinten edustajat pääsevät kehittämään muita taitoja.

Melodian rakenne vaikuttaa niin ikään siihen, kuinka helppoa tai haastavaa kappaleen soittaminen eri instrumenteilla on. Esimerkiksi puhallinsoittimilla on helpompi soittaa asteittain eteneviä melodioita ja pitkiä ääniä. Jousisoittimille saattavat sopia hyvin sellaiset kappaleet, joissa käytetään yksinkertaisia kielenvaihtoja, kolmisointuja tai rullausjousitusta. Ne voivat taas vuorostaan olla puhallinsoittimille hankalia. Kromaattisten kuvioiden soittaminen on helpompaa harmonikalla ja joillakin puhallinsoittimilla. Diatonisella haitarilla jotkut rytmit ovat helpompia ja toiset taas haastavia riippuen palkeen suunnista.

Toinen tapa tasata eri soitinryhmien välisiä haasteita on sovittaa kappaleet siten, että soitin soittaa stemmaa, mikäli se istuu soittimelle paremmin kuin melodia tai että komppikuvioita yksinkertaistetaan vaikeammassa sävellajeissa. Lisää esimerkkejä sovittamisesta löytyy luvusta 6 Musiikin sovittaminen.

Vinkkejä tehokkaampaan oppimiseen: visuaalisia, fyysisiä ja teknisiä työkaluja

Ohjaajana sinulla on käytössäsi monia työkaluja, joilla voit tehostaa oppimista. Tässä joitakin esimerkkejä:

- Jos käytät valkotaulua, suosi mustaa, vihreää tai sinistä tussia! Punainen kirjoitus valkoisella taustalla on heikkonäköiselle haaste. Mitä suurempi kontrasti, sitä parempi.
- Anna osallistujien käyttää useita eri aisteja: katsella mutta myös kuunnella silmät suljettuina, taputtaa rytmejä (liikekuvioiden karkeamotorista harjoittelua) jne.
- Anna ryhmälle nuotteja ja sointuja! Se antaa osallistujille lisätukea sekä ryhmässä että myöhemmin omatoimisessa harjoittelussa.
- Nauhoita opetushetket! Osallistujat pääsevät tällöin kertaamaan asioita myöhemmin. Jos käytät oppijälhtöistä menetelmää, lähetä tallenteet osallistujille etukäteen. Näin pääsette aloittamaan edistyneemmältä tasolta.
- Jos opetat etänä, pyydä osallistujia sulkemaan mikrofonsinsa ja soittamaan mukana myös opetuksen aikana.
- Uskalla käyttää rekvisiittaa musiikin, rytmin ja luonteen havainnollistamiseen, erityisesti lasten ja nuorten opetuksessa. Anna osallistujien tanssia tyynyjen kanssa tahdin löytämiseksi, pyörittää hulavanteita sävelkorkeuden hahmottamiseksi ja heiluttaa huiveja dynamiikkaa improvisoidessaan.
- Käytä kehoa muistamisen apuvälineenä, esimerkiksi niin, että tietty liike edustaa kappaleen aloitusfraasia.
- Lataa sovellus, jota voi käyttää epätaivallisten ja epäsymmetristen tahtilajien harjoittelussa tempon ylläpitämiseksi. Sovellusehdotuksia löytyy tämän aineiston kirjallisuusvinkeistä.

4.2 Tapaamisen aikana

Sinä ohjaajana määrittelet olemuksellasi tapaamisen energiatason. Luo heti alusta positiivinen ilmapiiri, joka kantaa läpi tapaamisen. Aloita reippaasti ja hyväntuulisesti, tervehdi kaikkia, mieluiten yksilöllisesti. Samalla ehdit rekisteröidä ryhmäläisten tunnetiloja (iloinen, stressaantunut jne.) ja voit tarvittaessa mukauttaa ohjelmaa. Positiivinen ilmapiiri auttaa osallistujia rentoutumaan, mikä helpottaa asioiden omaksumista. Ole innostunut – se tarttuu muihin! Jos haluat, että osallistujat ovat 80-prosenttisesti innostuneita, sinun täytyy itse olla 120-prosenttisesti innostunut.

1. Soita kappale läpi ja anna osallistujien muodostaa siitä kokonaiskuva. Opeta yksi toisto kerrallaan. Rakenna kappale fraasi kerrallaan ja yhdistä alla oleviin vinkkeihin, niin opetus etenee sujuvammin.
2. Keskity jo varhain svengtiin (grooveen) ja ornamenttiin (melodian koristeluun lisäsävelin). Niiden lisääminen myöhemmin on hankalaa, sillä jo kertaalleen opitun asian oppiminen uudelleen on paljon vaikeampaa kuin uuden asian oppiminen. Groovea ja ornamenttiikkaa kannattaa harjoitella hitaammassa tempossa.
3. Kommentoi musiikillisia koristekuvioita ja ota ne mukaan heti, kun opetat melodiaa. Näin varmistat, että osallistujat ymmärtävät, miten ne sisällytetään soittoon. Ornamentiikan lisääminen jälkikäteen on paljon vaikeampaa.
4. Kun opetat melodiaa, opeta samalla soinnut heille, jotka soittavat esimerkiksi haitaria tai kitaraa. Lausu sävelnimet tai soinnut ääneen samalla, kun soitatte. Näin opetuksen rytmi ja pulssi säilyvät.
5. Jos huomaat, että tempo on osallistujille liian nopea: Hidasta sanomatta mitään ja jatka niin. Kun huomaat, että osallistujat ovat päässeet jyvälle, voit nostaa tempoa vähitellen – edelleen sanomatta mitään. Tavoitteena on välttää pysähtymisiä, jotka katkovat oppimisen virtausta.
6. Käytä kehonkieltä näyttääksesi, millaisia rytmejä, minkälaista groovea ja svengiä musiikissa tulisi olla.

Opetuksen monipuolistaminen

- Kokeile olla hiljaa ja näyttää soittimellasi! Joskus puhumme ohjaajina niin paljon, että häiritsemme osallistujien oppimisprosessia.
- Ota ryhmään toinenkin ohjaaja: toinen opettaa melodiaa, toinen stemmaa tai komppia. Etuna on, että osallistujat, jotka oppivat melodian nopeasti, voivat siirtyä opettelemaan stemmaa tai komppia eri ohjaajan johdolla. Kun ohjaajia on kaksi, toinen voi johtaa soittoa samanaikaisesti, kun toinen kiertää ryhmässä tehden yksilöllisiä korjauksia. Tämä auttaa ylläpitämään opetustilanteen pulssia ja virtausta.
- Kierrä ryhmässä ja tarkista kunkin osallistujan tekniikka samalla, kun harjoitusta toistetaan. Se on oiva tilaisuus antaa yksilöllistä palautetta katkaisematta musiikin virtausta.
- Testaa ilmaisun ääripäitä, esimerkiksi liian kovaa - liian hiljaa, liian kovakouraisesti - liian pehmeästi, liikaa staccatoa - liikaa legatoa. Näin osallistujat huomaavat, missä rajat kulkevat ja milloin ne ylittyvät.

Vinkkejä opetuksen tehostamiseksi sanallisen viestinnän kautta

Vältä kieltoilmaisuja, kun opetat. Kieltevä ilmaisu kertoo, mitä osallistujien ei pitäisi tehdä, mutta se ei auta heitä ymmärtämään, mitä haluat heidän tekevän. Kerro siis suoraan, mitä haluat.

Esimerkkejä:

Kieltevä ilmaisu	Kehottava ilmaisu
Älä soita niin nopeasti tässä kohdassa!	Pidä tasainen tempo tässä kohdassa!
Älä soita niin lujaa!	Soita tässä kohtaa hiljaa!

Vältä kysymyksiä, jotka saattavat viitata epäonnistumiseen. Käytä sen sijaan kysymyksiä, jotka kannustavat pyytämään lisätukea.

Esimerkkejä:

Ei näin:	Vaan näin:
Oletteko kaikki ymmärtäneet?	Miten voin auttaa? Kertokaa! Kysykää!
Onko jokin osa vaikea?	Onko jokin osa, jonka haluaisitte soittaa uudelleen?
Ymmärsittekö tämän kohdan?	Selitäkö jonkin osan uudelleen?

Kun haluat vastauksia osallistujilta, esitä kysymyksiä. Kun haluat heidän tekevän jotakin, anna selkeä kehoitus. Vältä kysymysmuotoisia ohjeita, sillä ne kielivät epävarmuudestasi ja antavat osallistujille mahdollisuuden vastata kielteisesti. Etenkin nuoret osallistujat saattavat tarttua tilaisuuteen, mikä vaikeuttaa opetuksen jatkamista.

Esimerkkejä:

Ei näin:	Vaan näin:
Soitetaanko ensimmäinen toisto uudelleen?	Nyt soitetaan ensimmäinen toisto uudelleen!
Mitä jos jakautuisimme ryhmiin?	Okei, nyt jaetaan teidät ryhmiin!

Käytä tutkiskelevia ohjeita auttaaksesi osallistujia tiedostamaan omia oppimisprosessejaan ja herkistymään niille. Tämä on hyvä tapa auttaa heitä kognitiivisesti ja kehollisesti muistamaan asioita paremmin. Kokemusten sanoittaminen ja pohtiminen syventää oppimista ja helpottaa opitun soveltamista muihin samankaltaisiin tilanteisiin.

Esimerkkejä:

Ei-tutkiskeleva ohje	Tutkiskeleva ohje
Soita lyhyitä säveliä. Soita pitkiä säveliä.	Soitetaan ensin lyhyitä säveliä ja sitten pitkiä. Miltä se tuntuu? Muutuuko musiikki? Mitä teette nyt eri tavalla kehollisesti tai soittotekniikassa? Miten lopputulos muuttuu? Mihin tilanteisiin eri ilmaisut sopivat?
Soita näin!	Matki minua! [Osallistujat matkivat ohjaajaa.] Kerro, mitä juuri teit, kun sait tuon aikaiseksi. Minkälaisiin tilanteisiin tuo sopii?

Sopikaa, mihin lopputulokseen pyritte ryhmässä. Visualisoikaa tavoite.

Musiikista puhuminen osallistujien kanssa

Tietyillä soitinryhmillä on tietylle otteelle sama sävelnimi, vaikka ote soi eri soittimilla eri tavalla. Jotkin soittimet ovat sointupohjaisia, toiset ovat ensisijaisesti melodiasoittimia. Kun käytät osallistavaa kieltä, autat osallistujia ymmärtämään ohjeita ja oppimaan kappaleita. Kun puhut osallistujien kanssa musiikista, pyri käyttämään *yleistä*, soittimesta riippumatonta musiikkikieltä. Tässä esimerkkejä osallistavasta musiikillisesta kielestä:

- Kun nimeät säveliä, käytä soivien sävelten nimiä niin, että kaikki soittajat tietävät, mistä sävelestä on kyse. Sen jälkeen voit antaa soitinkohtaisia ohjeita, kuten sormituksia jousisoittajille tai otteita puhallinsoittajille. Mitä enemmän ryhmä harjoittelee soivien sävelten nimiä, sitä vähemmän tarvitaan jatkossa soitinkohtaisia termejä.
- Kun tuot ryhmään uuden kappaleen, ilmoita ensin sävellaji niin, että esimerkiksi huuliharput, diatoniset harmonikat ja sointusoittimet pääsevät heti mukaan soittamaan.
- Kun opetat kappaletta, jossa on sointupohjaisia soittimia mukana, anna niille myös harmoniat, jotta ne voivat säestää.

Vinkkejä fyysisesti ja kognitiivisesti kestävään oppimiseen

Vaihtelu stimuloi oppimistilanteessa aivoja ja auttaa pysymään virkeänä pitempään. Sama koskee kehoa. Tässä muutama vinkki fyysisen ja kognitiivisen jaksamisen parantamiseksi:

- Muuta aina välillä soiton äänenvoimakkuutta. Hiljainen soitto herättelee kuuntelemaan, kovaääninen soitto tuo energiaa ja svengiiä.
- Jaa ryhmäsi pienryhmiin ja anna jokaisen ryhmän soittaa erikseen, yksi kerrallaan, kun muut kuuntelevat. Kuulet silloin itse paremmin ja pystyt antamaan yksilöllistä palautetta ilman, että yksittäistä soittajaa nostetaan esille. Soittovuoroa odottavat voivat seurata ope- tusta vierestä tai vain levätä, mikä säästää voimia.
- Tuo opetustilanteeseen lyhyitä jumppataukoja (puolisentoista minuuttia). Muista, että kaikki eivät ole tottuneita pitkiin soittosessioihin esimerkiksi kurssien aikana.
- Komenna ryhmä tauolle ennen kuin energiataso laskee liian alhaiseksi. Venytelkää ja liikku- kaa ja laittakaa veri kiertämään.
- Opetta komppia viululla niin, että enemmistösoittimet voivat kompata muita instrumentteja.
- Anna osallistujien hyräillä tai viheltää tiettyjä osia – se auttaa sekä kehoa että aivoja oppi- maan.
- Teetä ryhmässä ”kuivaharjoittelua” kuten ”ilmaklarinetilla” soittoa tai otteiden sormeilua ilman soittoa viulu vatsan päällä. Tämä vähentää lihaskuormitusta mutta auttaa muista- maan kappaleita.
- Harjoittele svengiiä (groovea) kävelemällä tai tanssimalla – soiton kera tai ilman.
- Soittakaa välillä istuen, välillä seisten. Anna osallistujien itse tunnustella, mikä tuntuu ke- hossa ergonomisesti hyvältä.

Vinkkejä aivoystävällisistä harjoittelustrategioista

Sanotaan, että ihmisen täytyy harjoitella 10 000 tuntia kehittyäkseen jossakin asiassa mestari- riksi. Mutta jos harjoittelee vain sitä, mitä jo osaa, tai harjoittelee väärin asioita tai väärällä ta- valla, suurikaan harjoittelumäärä ei auta. Salaisuus piilee siinä, että harjoittelee *oikeita*, *oikealla* tavalla. Laadukas harjoittelu nopeuttaa kehitystä. Mutta miten? Käyttämällä aivoystä- vällisiä harjoittelustrategioita!

Kuva:: Sara Käll-Fröjdö

Aivoystävällinen harjoittelu lähtee harjoittelua vaativien osa-alueiden tunnistamisesta. Sen jälkeen hyödynnetään aivotutkimusta parhaimpien harjoittelumenetelmien löytämiseksi. Näin päästään toivottuun lopputulokseen.

Harjoittelun peruseriaatteet aivotutkimuksen näkökulmasta

Aivot pystyvät toistamaan saman asian keskimäärin noin kolme kertaa peräkkäin; sen jälkeen mielenkiinto herpaantuu. Jatka harjoittelua tehokkaasti muuttamalla esimerkiksi artikulaatiota, dynamiikkaa tai rytmiikkaa.

Jos toistat saman virheen kolmisen kertaa, aivot uskovat, että näin todellakin haluat soittaa. Tällöin virhe automatisoituu. Vältä tätä soittamalla varmasti *oikein* – vaikka miten hitaasti! – vähintään kolme kertaa. Lisää tempoa vähitellen, kunnes soitat oikein, oikeassa tempossa. Ota harjoitteluun mukaan kappaleen kaikki yksityiskohdat alusta asti. Aivot oppivat asioita helpommin kerralla oikein kuin myöhemmin ”uudelleen”. Tämä koskee erityisesti aikuisia. Kun aivot joutuvat omaksumaan paljon uutta, esimerkiksi kokonaisen kappaleen tai erityisen vaikean osan, on tärkeää *rajata* harjoittelu selkeästi ja soittaa lyhyitä osioita. Jos kokonaisuus kasvaa liian suureksi, aivojen on vaikeampi keskittyä juuri siihen kohtaan, jota haluat kehittää. Vaaditaan sinnikästä harjoittelua ja kertaamista, ennen kuin musiikki automatisoituu, suoriutus tapahtuu vapautuneesti ja oppi istuu luissa ja ytimissä. Ei siis riitä, että onnistut kerran tai kaksi. Harjoittelun tarkoitus on automatisoida soittoa mahdollisimman pitkälle, jolloin pystyt rentoutumaan, keskittymään musisointiin ja nauttimaan soittamisesta. Siksi kertaaminen on tärkeää.

Viitteet:

- Tohtori Anita Collins, aivokehityksen ja musiikin oppimisen eli ns. neuromusikaalisen tutkimuksen kouluttaja, tutkija ja tietokirjailija.
<https://www.biggerbetterbrains.com.au/>
- Professori Gunnar Bjursell ja The Cultural Brain Initiative. Kyseessä on Ruotsin Karoliinissa instituutissa toteutettava hanke, joka pyrkii valottamaan kulttuurin, aivojen, oppimisen ja terveyden välisiä suhteita tutkivan kansainvälisen kärkitutkimuksen tuloksia.
<https://www.kulturellahjarnan.se/en/the-centre-for-culture-cognition-and-health/>

Harjoituspaletti

”Harjoituspaletti” on strateginen malli, joka auttaa osallistujia tunnistamaan kehitystarpeensa ja harjoittelemaan aivoystävällisen tehokkaasti. Malli toimii kaikenikäisillä. Ohjaaja voi käyttää sitä harjoittellessaan itse ja ohjatessaan muita, yksittäisiä oppijoita tai kokonaisia ryhmiä.

Harjoituspalettiin kuuluu sekä yleinen harjoittelustrategia että useita erilaisia, erityyppisiin haasteisiin sopivia menetelmiä. Jos strategia ja menetelmät ovat sinulle ohjaajana uusia, sovela niitä ensin omassa harjoittelussasi. Näin opit ensin itse ymmärtämään, miten menetelmät toimivat, ennen kuin ryhdyt soveltamaan niitä opetuksessasi.

Harjoittelustrategiaa tulisi opettaa selkeästi ilmaisten. Kun osallistujat saavat tietoisesti työskennellä harjoitusstrategian kanssa, he todennäköisesti käyttävät sitä myös itsenäisessä harjoittelussa.

Käytä Harjoituspalettia näin:

1. Sovella Harjoituspaletin strategiaa ja menetelmiä ensin omaan harjoitteluusi niin, että ymmärrät paletin perusidean ja menetelmät sekä niiden yhdistämismahdollisuudet.
2. Esittele Harjoituspalettia yksityiskohtaisesti ryhmäläisille ennen kuin ryhdyt käyttämään sitä opetuksessasi.
3. Käy harjoituspaletin eri vaiheet selkeästi läpi osallistujien kanssa, esim. ”Nyt harjoittelemme tätä osa-aluetta ja käytämme siksi tätä menetelmää.” Etene sen jälkeen askel askeleelta.
4. Kun osallistujat alkavat itse ymmärtää, miten Harjoituspaletti toimii, ohjaaja voi siirtyä esittämään kysymyksiä, jotka auttavat osallistujia sisäistämään tiedon: ”Mikä oli tässä ongelmana?”, ”Mitä menetelmää voidaan käyttää ongelman ratkaisemiseksi?” Näin osallistujat voivat osoittaa, kuinka hyvin he ovat ymmärtäneet aivoystävälliset harjoittelustrategiat ja mitkä osa-alueet vaativat vielä ohjaajalta opastusta.

Harjoituspaletti on metafora, joka auttaa työskentelemään strategisesti aivoystävällisiä harjoitusmenetelmiä soveltaen. Sivellin näyttää, mitä osia pitää harjoitella. Väriläiskät edustavat tiettyjä harjoitusmenetelmiä. Joskus on hyvä sekoittaa värejä eli luoda uusia harjoitusmenetelmiä tavoitteen saavuttamiseksi.

1. OTA SIVELLIN (tunnista)

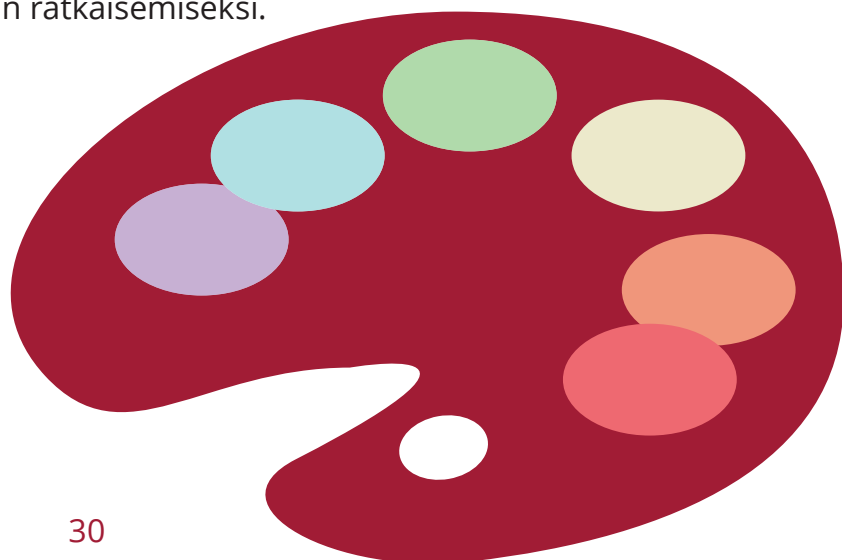
Mitä osaa sinun täytyisi harjoitella? Miksi? Mikä siinä on ongelmana, mitä täytyisi parantaa? Tunnista ongelma ja rajaa sävelmästä ongelmakohta tarkasti.

2. VALITSE VÄRI (suunnittele)

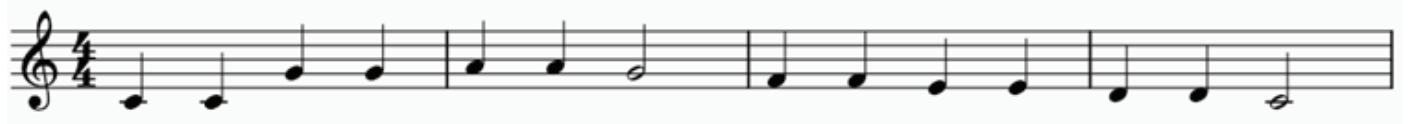
Kohdan 1 perusteella: Mieti, mikä harjoitusmenetelmä sopisi parhaiten ongelman ratkaisemiseksi.

3. MAALAA (käytä harjoitusta)

Käytä harjoitusmenetelmää ongelman ratkaisemiseksi.

VÄRILÄISKIEN MERKITYS - Harjoituspaletin eri menetelmät

Tuiki, tuiki tähtönen -laulun ensimmäinen fraasi toimii tässä esimerkkinä, kun esittelemme Harjoituspaletin eri harjoitusmenetelmiä. Kuvituksena käytämme nuotteja. Vaikka et lukisikaan nuotteja, kuvat kertovat kuitenkin, miten harjoitusmenetelmä toimii sävel säveleltä, osa osalta.

TAKAPERIN: Harjoitellaan pienen osan kokoamista

Yleisin tapa harjoitella on aloittaa alusta, mutkitella vaikeista kohdista jotenkin ohi ja jatkaa loppuun. Tämä ei kuitenkaan ratkaise ongelmia. Takaperin-menetelmässä aloitamme siksi fraasin lopusta, juuri sieltä, missä ongelma on. Tavoitteena on opettaa aivoja tunnistamaan, mitä tapahtuu seuraavaksi – näin päädyimme aina johonkin tuttuun ja hallittuun. Se auttaa meitä soittamaan rennommin.

Tee näin:

1. Ota sivellin: Olemme juuri tunnistaneeet fraasin jälkimmäisen puoliskon vaikeaksi ja haluamme harjoitella melodian sujuvuutta (koko vaaleansininen alue).
2. Valitse väri: Olemme päättäneet harjoitella violettiä väriä käyttäen, eli Takaperin-menetelmällä.
3. Maalaa:
 - Aloitamme kolmella viimeisellä sävelellä, jotka näkyvät sisimmässä vaaleanharmaassa ruudussa. Soitamme nämä kolme säveltä uudelleen ja uudelleen, kunnes olemme täysin varmoja siitä, että osaamme.
 - Lisäämme sen jälkeen muutaman sävelen juuri ennen harjoiteltua kohtaa (tässä yhteydessä punaisen välisosan). Soita tämä osa melodiasta yhä uudelleen ja uudelleen, kunnes osaat sen niin hyvin, että suorastaan kyllästyit siihen.
 - Jatka lisäämällä säveliä, jotka tulevat juuri ennen harjoiteltua kohtaa, kunnes koko osoitettu osa (tässä tapauksessa ulompi vaaleansininen suorakulmio) on koossa.
 - Kun olet täysin varma ja olet useamman kerran todistanut, että osaat soittaa osoitetun osan sujuvasti ilman ongelmia, sijoita se takaisin kokonaisuuteen ja soita laajempi osa varmistaaksesi, että harjoiteltu osa toimii osana kokonaisuutta.

RUUDUT: Harjoitellaan kappaleen osien yhdistämistä

Joskus musiikkikappale on jaettava pienempiin osiin, jotta harjoittelu lähtisi sujumaan. Ruutu-
menetelmä on hyvä tapa harjoitella lyhyempiä osia, mikä auttaa aivoja keskittymään oikeisiin
asioihin. Kappale jaetaan siis pienempiin osiin eli ruutuihin. Jos käytät nuotteja, voit piirtää
ruudut suoraan nuotistoon. Jos soitat korvakuulolta, tee jako mielessäsi.

On tärkeää, että ruudut ovat osittain päällekkäisiä. Silloin nimittäin harjoittelet samalla
siirtymistä ruudusta toiseen. Jos päällekkäisyyttä ei ole, aivojen on paljon vaikeampi hahmot-
taa, mitä tapahtuu ensimmäisen ruudun viimeisen sävelen jälkeen. Vaarana on tällöin, että
musiikin virtaus katkeaa tai soitto töksähtää.

Tee näin:

1. Merkitse kappaleeseen osittain päällekkäiset ruudut.
2. Harjoittele kutakin ruutua erikseen, esimerkiksi takaperinmenetelmällä.
3. Yhdistä ruudut harjoitellaksesi musiikin sujuvuutta pidemmissä osissa

TEMPO: Harjoitellaan kappaleen nopeuden nostamista

Yksi yleisimmistä virheistä kappaleita harjoiteltaessa on aloittaa liian nopeassa tempossa, kun
soittaja on innoissaan ja haluaa soittaa ”niin kuin kuuluu”. Jos kappaletta ei alusta asti harjoi-
tella kunnolla ja samoja virheitä toistetaan kerta kerran jälkeen, aivot automatisoivat soiton
virheineen. Kun virheet automatisoituvat, ne toistuvat jatkossakin.

Nopein tapa oppia soittamaan kappale oikein, oikeassa tempossa, on harjoitella sitä ensin
niin hitaasti, että se menee vuorenvarmasti oikein. Joskus on soitettava suorastaan käsittä-
mättömän hitaasti. Jos soittaa väärin, tempo on aina vain liian nopea. Siispä: Hidasta!
Sisällytä kaikki haluamasi musiikilliset ilmaisu (ornamentit, artikulaatio, musiikin luonne jne.)
jo hitaaseen harjoitteluun. Niiden lisääminen myöhemmin on paljon vaikeampaa, sillä aivot
kokevat sen uudelleen oppimisena.

Tee näin:

1. Soita niin hitaasti, että tiedät vuorenvarmasti soittavasi virheittä. Jos teet virheen, hidasta
tempoa entisestään. USKALLA soittaa hitaammin kuin uskot olevan tarpeen.
2. Kun onnistut soittamaan haluamallasi tavalla vähintään kolme kertaa peräkkäin, nosta
tempoa hieman.
3. Toista vaihe 2 useita kertoja, kunnes saavutat haluamasi nopeuden.
4. Jatka tempon nostamista vielä hieman yli tavoitetason. Ideana on huijata aivoja. Kun soi-
tat hieman liian nopeasti, tavoitetempo tuntuu hitaanlaiselta, mikä lisää hallinnan tunnet-
ta.

YKSITYISKOHTA: Harjoitellaan pieniä yksityiskohtia, kuten vibratoa ja ornamenttiikkaa

Joskus yksityiskohdat – esimerkiksi vibrato, ornamenttiikka ja artikulaatio – ratkaisevat, miltä kappale kuulostaa. Pohjoismaissa tällaiset yksityiskohdat lisätään yleensä vasta, kun kappaaleen ”runko” on sisäistetty. Aivot oppivat kuitenkin kokonaisuuden kaikkine yksityiskohtineen paremmin kerralla. Jos soittaminen on muuttunut automaattiseksi ilman kaikkia yksityiskohtia, niiden lisääminen myöhemmin on kuin opettelisi kaiken uudelleen. Se on paljon vaikeampaa, erityisesti aikuisille.

Kun otat yksityiskohdat mukaan heti alussa, soittoon on helpompi saada hyvä luonne. Siksi on hyödyllistä poimia yksityiskohdat esille erikseen ja harjoitella niitä ennen kuin lähdetään nostamaan tempoa. Käytä siis hieman ylimääräistä aikaa yksityiskohtien hiomiseen.

Tee näin:

1. Valitse lyhyempi osa – vaikka vain muutama sävel – jossa on hiottavia yksityiskohtia.
2. Soita niin hitaasti, että ehdit sisällyttää kaikki yksityiskohdat.
3. Kiihdytä tempoa vähitellen.

ULKOMUISTISTA: Harjoitellaan vaikeita osia

Ulkomuistista soittaminen on oiva tapa oppia vaikeita osia. Kun et lue nuotteja etkä seuraa vierustoverin sormiliikkeitä etkä kuuntele, miten ohjaaja soittaa, joudut käyttämään muistin tueksi esimerkiksi värejä, muotoja tai kuvioita. Soitat esimerkiksi ”sinistä osaa”, ”neliötä” tai ”päärynää”.

Kun osaat vaikean osan itsenäisesti ulkoa, voit sulkea muun maailman kokonaan pois ja keskittyä itseesi ja musiikkiin. Voit jopa sulkea silmäsi ja keskittyä täysin omaan soittoosi.

Tee näin:

1. Valitse lyhyempi osio.
2. Opettele musiikki ulkoa (nuoteista tai kuuntelemalla).
3. Soita haastava osio.
4. Kuuntele, missä kohtaa tarvitaan korjausta.
5. Harjoittele korjausta muutaman kerran ennen kuin soitat koko lyhyen osan uudelleen.
6. Käytä ruutumenetelmää, kun siirryt suurempiin kokonaisuuksiin.

LÄPISOITTAMINEN: Harjoitellaan kokonaisuutta, yhteyttä ja musiikin virtausta

”Läpisoittaminen” on suositeltava menetelmä ainoastaan silloin, kun harjoitellaan musiikin virtausta ja kokonaisuuksia. Monet käyttävät tätä menetelmää ratkaisuna kaikenlaisiin ongelmiin, mutta kuten edellä on todettu, aivojen täytyy saada keskittyä pienempiin osiin ratkaistakseen tiettyihin kohtiin liittyviä haasteita. ”Läpisoittaminen” soveltuu pidempien osien kuten koko toiston tai kappaaleen harjoitteluun.

Kun käytät tätä menetelmää, harjoittelet musiikin virran ja kokonaisuuden säilyttämistä sekä mahdollisten ongelmien ratkaisemista keskeyttämättä soittoa. Jos eksyt tai soitat väärin tai keskittymisesi herpaantuu, sinun on vain löydettävä tie takaisin. Jos unohdat, miten kappale jatkuu, sinun on improvisoitava, kunnes pääset taas virtaan mukaan. Tavoitteena on ratkaista yllättävät tilanteet keskeyttämättä musiikkia tai sen virtausta. Kun harjoittelet ”läpisoittamista”, huomaat myös mahdolliset kohdat, jotka tuottavat jatkuvasti ongelmia. Tunnista ongelmat ja käytä edellä olevia menetelmiä niiden ratkaisemiseksi.

Tee näin:

1. Päätä, soitatko kappaleen läpi tunnistaaksesi mahdollisia ongelmia vai harjoitellaksesi yllättävien tilanteiden ratkaisemista.
2. Soita kappale läpi. Säilytä tempo ja musiikin luonne koko ajan. Jatka loppuun asti. Keskity koko ajan tarkoitukseen ja tavoitteeseen.
3. Palaa muihin menetelmiin, jos jokin kohta vaatii toimenpiteitä.
4. Soita kappale läpi useita kertoja, keskittyen musiikin virtaan.

OMA SOVELLETTU MENETELMÄ: Yhdistellään menetelmiä tavoitteiden saavuttamiseksi

Edellä mainittuja menetelmiä voi hyvin myös yhdistää. Aloita esimerkiksi tietyn fraasin kohdalla ”takaperinmenetelmällä”. Liitä se kokonaisuuteen ”ruutumenetelmällä”. Kun käytät ruutumenetelmää, voit samalla hyödyntää ”tempomenetelmää” ja ”ulkomuistimenetelmää” nostaaksesi kyseisen osan tempoa ennen kuin liität sen takaisin kokonaisuuteen ja soitat kappaleen läpi. Tärkeintä on, että ymmärrät, mitä ja miten sinun täytyy harjoitella, jotta musiikki ja oma musisointisi pääsevät kehittymään uudelle tasolle.

4.3 Tapaamisen jälkeen

- Jos huomaat, että joku kamppailee tietyn kohdan kanssa tai on turhautunut tms., keskustele hänen kanssaan asiasta saman tien ja selvitä, mitä hän tarvitsee edetäkseen.
- Jos huomaat, että joku oppii nopeammin kuin muut, keskustele hänen kanssaan asiasta saman tien ja selvitä, mitä hän tarvitsee pysyäkseen motivoituneena.
- Lähetä tapaamisen aikana esillä olleista asioista kirjallisesti (tekstiviesti tai sähköpostiviesti) tietoa kaikille vielä tapaamisen jälkeen.
- Jos joku on ollut poissa, varmista, että hän saa kaiken tapaamisen aikana annetun tiedon ja aineiston.

4.4 Konsertit – osallista, innosta ja musisoi!

Johanna Björkholm

Perinnemusiikki aineettomana kulttuuriperintönä

On tärkeää kertoa musiikkiperinteistä niin, että myös kansanmusiikkia harrastamattomat ymmärtävät, mistä on kyse ja miksi perinteet ovat tärkeitä. Musiikin esittämisen yhteydessä on siis syytä kertoa myös sävelmien kontekstista. Nykyään ei voida olettaa, että yleisö tietää, mitä ”kansanmusiikki” tai ”perinnemusiikki” tarkoittaa. Kun taustoitat asiaa, yleisön on helpompaa ymmärtää musiikkia ja suhtautua siihen.

Kerro, että kansanmusiikki on elävää perintöä. Perinne pysyy elävänä, kun musiikki siirtyy soittajalta toiselle ja soittajat esittävät musiikkia niin, että muutkin pääsevät tutustumaan siihen, ja pitävät yhdessä perinnetietoa yllä.

Vanhojen kappaleiden säveltäjää tai sanoittajaa ei välttämättä tiedetä. Samat kappaleet saattavat esiintyä laajallakin maantieteellisellä alueella hieman eri versioina ja eri nimillä. Usein tiedetään soittaja, jonka tunnetuksi tekemänä perinnesävelmä tai sen kyseinen versio on välittynyt nykyisille soittajille. Joskus sävelmä on nimettykin kyseisen soittajan mukaan, esimerkiksi ”Friiti Ojalan häävalssi”. Nämä asiat ovat tyypillisiä perinnemusiikille, ja niistä kannattaa kertoa yleisölle.

Kuva: Sara Käll-Fröjdö

Tuo musiikki esille elävänä perintönä eli aineettomana kulttuuriperintönä!

Elävä perintö voidaan nähdä aikojen halki kulkevana pitkänä soittotapahtumien ketjuna. Jokainen kerta muodostaa ketjuun uuden lenkin. Kun soitto tai laulu lakkaa, uusia lenkkejä ei enää synny – ja ketju katkeaa.

Aineettoman kulttuuriperinnön suojelu on sitä, että huolehditaan yhdessä ketjun kestävyydestä ja jatkamisesta. Uusia lenkkejä on lisättävä, jotta perinne pysyisi elävänä. Perinteen elinvoimaa voi turvata välittämällä siitä eri keinoin tietoa, esim. järjestämällä konsertteja ja muita soittotapahtumia, opettamalla perinnemusiikin soittamista, dokumentoimalla sävelmiä ja tallentamalla oheistietoja, järjestämällä näyttelyitä, julkaisemalla kirjoja tai levyjä jne.

Aineeton kulttuuriperintö on lähtökohtaisesti elävää perintöä, joka on erittäin merkityksellistä jollekin yhteisölle tai ryhmälle. Tämä kannattaa selittää yleisölle, sillä se auttaa ymmärtämään, että perinnemusiikki ei ole vain yksi musiikkityyli muiden joukossa vaan osa kulttuuriperintöämme.

Kerro musiikin kontekstista ja syvennä ymmärrystä!

Myös perinnemusiikin tausta ja konteksti auttavat yleisöä ymmärtämään musiikkia paremmin:

- Mitä sävelmästä tiedetään? Onko sillä erityistä merkitystä? Missä yhteyksissä ja mihin tarkoituksiin sitä on käytetty? Onko se laajasti tunnettu? Mihin paikkoihin se liittyy? Onko siitä olemassa muita versioita?
- Mitä tiedetään kappaleeseen liittyvistä muusikoista? Ketkä ovat toimineet välittäjinä, ketkä ovat tavanneet soittaa sitä, tiedetäänkö jotakin säveltäjästä? Kerro näistä asioista yleisölle! Kerro heille myös soittajien elämästä ja elinoloista ennen vanhaan – se on hyvä tapa lisätä ymmärrystä.
- Kerro myös omista kokemuksistasi perinnemuusikkona: Missä opit kappaleen? Mitä muistoja sinulla on sen soittamisesta? Mitä se merkitsee sinulle?
- Voit myös lyhyesti kertoa, mitä musiikkityyliä kappale edustaa. Onko sen tahtiin tanssittu tai vietetty seremonioita? Mikä asema genrellä on ollut omalla paikkakunnallasi? Liittyykö siihen erityisiä käytäntöjä? Milloin tyylilaji tuli alueellesi? Onko sävelmää kenties käytetty historiallisissa tapahtumissa?

Esitle soittajat!

- Keitä olette ja miksi soitatte juuri perinnemusiikkia?
- Missä opitte soittamaan ja milloin kiinnostuitte perinnemusiikista?
- Mikä on roolinne elävän perinnön ylläpitämisessä ja siirtämisessä? Onko teillä suora yhteys vanhempiin soittajiin vai oletteko kenties löytäneet edeltäjänne arkistojen ja äänitteiden kautta?

Voitte myös kertoa historiallisista soittajista, jotka liittyvät esittämiinne kappaleisiin.

Esittely tilanteen mukaan

Esityksen yhteydessä annettavan taustatiedon tulee sopia kulloiseenkin tilanteeseen. Kaikki yleisöt eivät ole kiinnostuneita samoista asioista. Älä puhu liikaa, vaan keskity luomaan tasapainoinen yhdistelmä musiikkia, tietoa, tarinoita ja kontekstia. Hyvä tapa on kertoa taustatietoja lyhyesti kappaleiden välissä.

5 Ohjelmisto

Therése Olsson Hugosson

Alla esitellään malli kappaleiden valitsemiseen vaikeustason mukaan. Luokittelu tapahtuu seuraavien kriteereiden perusteella:

- Luokituksessa mukana olevat kappaleet pysyttelevät pääosin duurissa ja/tai mollissa.
- Luokituksen tulee toimia kaikille melodiasoittimille.
- Huomaa, että tietyt kappaleet saattavat vaatia sävellajin vaihtamista (transponointia toiseen sävellajiin), jotta kappale toimisi tietyllä soittimella tietyllä vaikeustasolla.

5.1 Määritelmät ja rajaukset eri vaikeustasoille

Vaihe 1 - Aloittelija

- Melodia kulkee yhdessä oktaavissa
- Enintään 0–1 etumerkin sävellajeja
- Asteittaisia melodiakulkuja
- Yksinkertaisia rytmejä
- Tekstissä tai melodiassa toistoa
- Enintään kaksi osaa
- Lyhyitä osia

Vaihe 2 – Keskitaso 1

- Melodia puolitoista oktaavia (esim. $c^1 - g^2$)
- Enintään 1–2 etumerkin sävellajeja
- Yksittäisiä tilapäisiä etumerkkejä
- Pääasiassa asteittaisia melodiakulkuja
- Toistoa melodiassa ja tekstissä pienillä variaatioilla (esim. yksinkertaisia sekvenssejä)
- Yksinkertaisia rakenteita
- Yksinkertaista rytmiikkaa
- Yksittäisiä nopeampia säveliä
- Enintään kaksi osaa
- Lyhyitä ja normaalinpituisia osia

Vaihe 3 – Keskitaso 2

- Melodia kahdessa oktaavissa (esim. $c^1 - b^2$)
- Enintään 2–3 etumerkin sävellajeja
- Useampi tilapäinen etumerkki
- Yksinkertaisia korukuvioita
- Melodian muuntelua
- Sekvenssejä
- Useampia nopeita säveliä
- Keskivaikeaa rytmiikkaa
- Enintään kolme osaa
- Normaalinpituisia ja pitkiä osia
- Tekstiä sisältävässä kappaleessa useampia säkeistöjä

Vaihe 4 – Edistynyt

- Melodiassa laaja rekisteri
- Kaikkia oktaaveja
- Kaikkia sävellajeja
- Mikrotonaalisia säveliä ja modaalisia asteikkoja
- Haastavaa rytmiikkaa
- Haastavia korukuvioita
- Ei rajoituksia osien määrässä
- Ei rajoituksia osien pituudessa

5.2 Eri vaikeustason kappaleita: vinkkejä

Jäljempänä olevat eri vaikeustason esimerkkikappaleet ovat peräisin ICH North -hankkeen koko maantieteelliseltä alueelta eli Ruotsin, Norjan ja Suomen pohjoisosista. Luettelo ei ole yleiskattava, vaan vinkit on poimittu eri toimijoilta hankkeen aikana. Tietyt alueet ovat näin ollen yliedustettuja. Kehotamme käyttämään vaikeustasomallia ohjelmiston suunnittelussa laajemminkin.

Kappaleet on jaettu kahteen taulukkoon. Ensimmäisen taulukon kappaleisiin löytyy nuotit liiteaineistosta. Toisen taulukon kappaleiden nuotteja ei voida julkaista tekijänoikeussyistä tms.

Kuva:: Sara Käll-Fröjdö

Vaihe 1 - Aloittelija

- Melodia kulkee yhdessä oktaavissa
- Enintään 0–1 etumerkin sävellajeja
- Asteittaisia melodiakulkuja
- Yksinkertaisia rytmejä
- Tekstissä tai melodiassa toistoa
- Enintään kaksi osaa
- Lyhyitä osia

Esimerkkejä kappaleista (nuotit löytyvät luvusta 7.3 Nuottimateriaalia)

Ruotsalaisia kappaleita	Norjalaisia kappaleita	Suomalaisia kappaleita
Anna-Lena efter Per Johan Arnström. Bäcksjö, Vilhelmina, Lappland	Bukkehorn-låt. Tromsø, Nordland	Emmavalsen. Norrbotten tai Finland
Köik efter Emil Carstedt. Västerbotten	Stakkars Per, står du her? Lødingen, Nordland	Gammelstu Jakas menuettin. Purmo, Pohjanmaa
Lundmarks Polkett. Avan, Norrbotten		Menuett efter Bertel Holm. Mustasaari, Pohjanmaa
Vaggvisa efter J.W. Johansson. Skellefteå, Västerbotten		Polska efter Johan-Gustav Hauta-aho. Alajärvi, Etelä-Pohjanmaa
Vaggvisa efter Per Wikström. Segerlund, Västerbotten		Slätvals efter J. Spolander. Tiukka, Pohjanmaa
Vals efter Nils Jonsson. Hällnäs, Västerbotten		Tvåtaktspolska efter Anders Kengo. Jepua, Pohjanmaa

Esimerkkejä kappaleista (ei nuotteja aineiston mukana)

Ruotsalaisia kappaleita	Norjalaisia kappaleita	Suomalaisia kappaleita
Babba-lisa / Doroteapolketten. Lappland		
Brind-Nils Mazurka		
Det dansar en göing efter Eva Blomqvist-Bjärnborg och Siw Burman.		
Hon som haka upp sej, Västerbotten		

Vaihe 2 – Keskitaso 1

- Melodia puolitoista oktaavia (esim. c¹ - g²)
- Enintään 1–2 etumerkin sävellajeja
- Yksittäisiä tilapäisiä etumerkkejä
- Pääasiassa asteittaisia melodiakulkuja
- Toistoa melodiassa ja tekstissä pienillä variaatioilla (esim. yksinkertaisia sekvenssejä)
- Yksinkertaisia rakenteita
- Yksinkertaista rytmikkaa
- Yksittäisiä nopeampia säveliä
- Enintään kaksi osaa
- Lyhyitä ja normaalinpituisia osia

Esimerkkejä kappaleista (nuotit löytyvät luvusta 7.3 Nuottimateriaalia)

Ruotsalaisia kappaleita	Norjalaisia kappaleita	Suomalaisia kappaleita
Babba-Lisas Polska. Lajksjö, Lappland	Brurmarsj fra Helgeland. Nordland	Brudmarsch efter Carl Bengts. Närpiö, Pohjanmaa
Dansa liten piga efter Elsa Siljebo. Fredrika, Lappland	Brurmarsj fra Vefsn. Nordland	Brudmarsch från Karlebynejden. Kokkola, Keski-Pohjanmaa
Finn-Påls polska efter Karl Wiklund. Åsele, Lappland	Damernes vals etter Karl Kvitberg. Seljesnes, Balsfjord, Troms	Brudpolska efter Karl Kniper. Koivulahti, Pohjanmaa
Hambo från Persbacken. Jokkmokk, Lappland	Ein to tre... etter P.D. Lødingen, Nordland.	Knäppandansin från Österbotten
Hambo-Polska efter Lars Persson. Tavelsjö, Västerbotten	Nål-valsens. Balsfjord, Troms	Måltidsmusik, Pohjanmaa
Klockarpolskan efter Elsa Siljebo. Fredrika Lappland	Reilender (Ellias i Grava). Balsfjord, Troms	Menuett efter A.F. Rood. Lapväärtti, Pohjanmaa
Lanna-Villes Schottis efter Vifast Björklund. Lansjärv, Norrbotten	Reinlender (Gakori). Balsfjord, Troms	Menuett efter Johan Forstén. Siipyy, Pohjanmaa
Lapp-Lenas Vals. Västerbotten	Russisk schottis fra Pasvik. Finnmark	Menuett från Oravais. Oravainen, Pohjanmaa
Penttis schottis. Norrbotten		Polka-masolka efter Fredrik Gädda, mazurka från Söderudden. Raippaluoto, Pohjanmaa
Polkett efter Hjalmar Rhenberg. Arvidsjaur, Lappland		Schottis efter Ida Blomberg. Lapväärtti, Pohjanmaa
Stigvals efter Pelle Dahlén. Krången, Indal, Medelpad		Skäri polka efter Charles Brink. Pedesöre, Pohjanmaa

Esimerkkejä kappaleista (ei nuotteja aineiston mukana)

Ruotsalaisia kappaleita	Norjalaisia kappaleita	Suomalaisia kappaleita
Gammal vals från Kroksjö. Kroksjö, Umeå, Västerbotten	Kirjeen kirjotin kullaleni etter Aksel Eriksen. Skibotn, Nord-Troms	Schottis efter Johan Petter Ragvals.
Polstrall efter Augusta Eriksson. Lupsjön, Rönnäs, Stensele, Lappland	Nordlandspols fra Lofoten	
Polska från Tynderö efter "Gubben" Lars Erik Hägglund. Medelpad	Sinaaltoisia pitkin (trad.). Skibotn, Nord-Troms	
Polstrall från Västerbotten	Go'ingen av Einar Fosse. Troms	
Rimppa från Tornedalen (SE/FI)		
Tattarina Vals. Västerbotten		
Visa från Vilhelmina. Vilhelmina, Lappland		

Kuva:: Sara Käll-Fröjdö

Vaihe 3 – Keskitaso 2

- Melodia kahdessa oktaavissa (esim. $c^1 - b^2$)
- Enintään 2–3 etumerkin sävellajeja
- Useampi tilapäinen etumerkki
- Yksinkertaisia korukuvioita
- Melodian muuntelua
- Sekvenssejä
- Useampia nopeita säveliä
- Keskivaikeaa rytmikkaa
- Enintään kolme osaa
- Normaalipituisia ja pitkiä osia
- Tekstiä sisältävässä kappaleessa useampia säkeistöjä

Esimerkkejä kappaleista (nuotit löytyvät luvusta 7.3 Nuottimateriaalia)

Ruotsalaisia kappaleita	Norjalaisia kappaleita	Suomalaisia kappaleita
Kalle Lundborgs Polkett efter Karl Viklund. Åsele, Lappland	Danspols etter Anders Storholm. Nordland	Gratulationsvalsen efter Viktor Hinds. Tiukka, Pohjanmaa
Knaft-Jonkes Schottis, Knaften, Lappland	Gammel-Bækko Vals etter Ester Abrahamsson. Balsfjord, Troms	Kellarin kautta / Ned i källaren av Otto Hotakainen. Pohjanmaa
Polska efter Myrås-Pelle. Medelpad	Halling. Lødingen, Nordland	Lyckönskningar efter Otto Lillhannus. Lapväärtti, Pohjanmaa
Schottis från Haverö. Härjedalen, Medelpad	Pols fra Sørfold. Nordland	Menuett efter Anders Kengo. Jepua, Pohjanmaa
Schottis från Nysätra efter Sven Högström. Estersmark, Västerbotten	Reinlender etter Erlandsen. Balsfjord, Troms	Menuett efter Johan Erik Taklax. Korsnäs, Pohjanmaa
Schottis från Stensele efter Gunnel Olofsson. Lappland		Menuett efter Matts Lindbäck. Oravainen, Pohjanmaa
Schottis i F-dur efter Emil Carlstedt. Barsele, Västerbotten		Polka efter Josep Krokbäck. Lapväärtti, Pohjanmaa
Stenselepolskan efter Johan August Andersson. Drotea, Lappland		Polska efter Johan Erik Ribacka. Petolahti, Pohjanmaa
Till Måselv av K.G. Lundahl . Boden, Norrbotten		Tjockmenuettens Polska efter Otto Lillhannus. Lapväärtti, Pohjanmaa
Västerbottenskadrilj. Bureå, Västerbotten		Vals från Björkö. Björkö, Pohjanmaa

Esimerkkejä kappaleista (ei nuotteja aineiston mukana)

Ruotsalaisia kappaleita	Norjalaisia kappaleita	Suomalaisia kappaleita
Vals efter Ernst Ansell. Indal Medelpad	Måselvhallingen	
	Polsdans fra Sørfold	

Vaihe 4 – Edistynyt

- Melodiassa laaja rekisteri
- Kaikkia oktaaveja
- Kaikkia sävellajeja
- Mikrotonaalisia säveliä ja modaalisia asteikkoja
- Haastavaa rytmiiikkaa
- Haastavia korukuvioita
- Ei rajoituksia osien määrässä
- Ei rajoituksia osien pituudessa

Esimerkkejä kappaleista (nuotit löytyvät luvusta 7.3 Nuottimateriaalia)

Ruotsalaisia kappaleita	Norjalaisia kappaleita	Suomalaisia kappaleita
En Knaft-Jonkes bit efter Vilhelm Carstedt. Västerbotten	Danspols etter Lars Hellan. Lofoten, Nordland	Brudmarsch efter Frans August Jansson. Teerijärvi, Pohjanmaa
Polska efter Albin Lodin. Matfors, Medelpad	Reinlender etter Anders Storholm. Helgeland, Nordland	Brudmarsch efter Johan Erik Johansson-Sebbas. Petolahti, Pohjanmaa
Polska efter Anders Petter Sundin. Attmar	Reinlender etter Jærmias Kristoffersen. Balsfjord, Troms	Brudmarsch efter Karl Rönblad. Brändö, Pohjanmaa
Rolf Lundmarks vals (Görtjärnsvalsen). Görjtjärn, Västerbotten	Skotsk (Hamborgar) etter Simon Svendsby. Ullsfjord, Troms	Polka efter Oscar Ingves. Siipyy, Pohjanmaa
Silverpolskan efter Sören Johansson. Dorotea, Lappland	Vals etter Elling Hoem. Lødingen, Nordland	Polska efter Johan Erik Johansson-Sebbas. Petolahti, Pohjanmaa
Sörens A-dursvals efter Sören Johansson. Dorotea, Lappland		Polska efter Johan Erik Taklax. Korsnäs, Pohjanmaa
		Tavastskogen efter Erik Johan Lindvall. Oravainen, Pohjanmaa
		Trindans efter Otto Petander. Sulva-Sund, Pohjanmaa

Esimerkkejä kappaleista (ei nuotteja aineiston mukana)

Ruotsalaisia kappaleita	Norjalaisia kappaleita	Suomalaisia kappaleita
Annandagspolska av Thomas Andersson, Västerbotten		
Älvdansen, polska från Liden efter Joel Böhlen, Medelpad		

6 Musiikin sovittaminen

Tässä luvussa esittelemme kaksi mallia musiikin sovittamisesta ryhmille ja pienyhtyeille. Mallissa on seuraavat vaiheet:

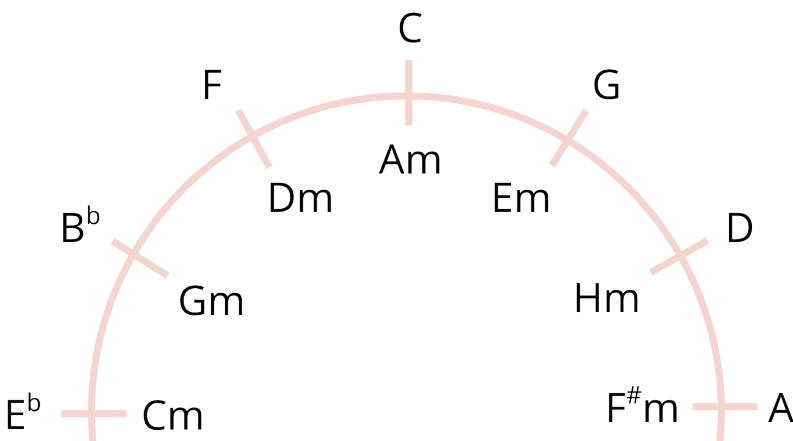
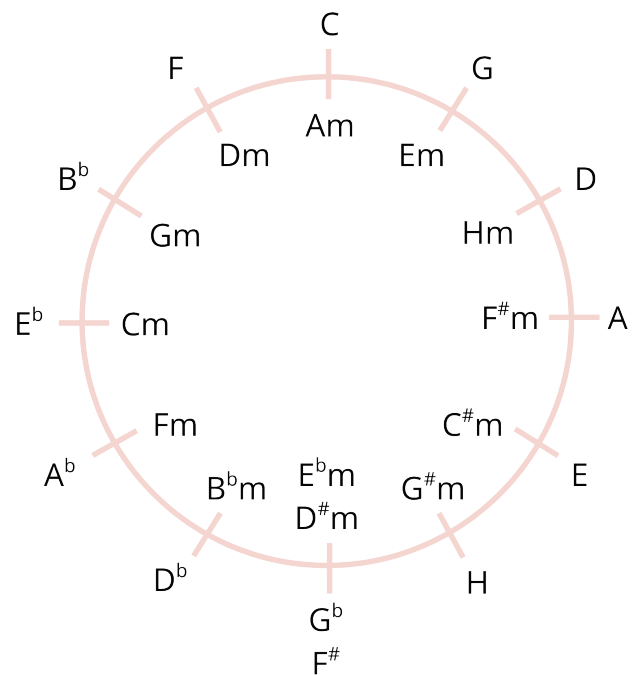
1. Valitse kappale
2. Soinnuta kappale
3. Keksi erilaisia stemmoja sointujen pohjalta
4. Tee variaatioita eri kierroksille jommankumman sovitusmallin mukaan

6.1 Löydä soinnut – soinnuta

Mattias Pérez & Therése Olsson Hugosson

Kvinttiympyrää (kuva oikealla) voidaan käyttää monella tavalla. Alempana näytämme, miten sitä voidaan käyttää sointujen löytämiseen tietyssä sävellajissa ja kuinka sointuja voidaan käyttää kappaleen harmonisoinnissa.

Perusteet kvinttiympyrän lukemiseen: Ympyrän **ulkopuolella** sijaitsevat sävellajit, asteikot ja soinnut duurissa. Esimerkiksi C-kirjain ympyrän ulkopuolella edustaa sekä sävellajia C-duuri, C-duuriasteikkoa että C-duurisointua. Ympyrän **sisäpuolella** sijaitsevat sävellajit, asteikot ja soinnut mollissa. Esimerkiksi Am ympyrän sisäpuolella edustaa sekä sävellajia a-molli, a-molliasteikkoa että a-mollisointua. Viiva ulkopuolella olevan C:n ja sisäpuolella olevan Am:n välillä näyttää niiden läheisen sukulaisuuden, musiikkikielellä rinnakkaisuuden. C-duuri ja a-molli ovat siis toistensa rinnakaissävellajeja tai rinnakaissointuja.

Kansanmusiikissa käytetään ennen kaikkea kvinttiympyrän ylempää puoliskoa, jota on alettu kutsumaan nimellä "The Folk Music Hill". Tästä löytyvät kaikki sävellajit ja soinnut, joita yleisimmin käytetään perinteisessä musiikissa Pohjoismaissa.

Löydä kolme perussointua

Sekä duurissa että mollissa olevien kappaleiden soinnuttaminen perustuu kolmeen perussointuun.

Duurissa kolme perussointua on vierekkäin ympyrän **ulkopuolella**. **Mollissa** kolme perussointua on vierekkäin ympyrän **sisäpuolella**. Soinnut ovat kolmisointuja eli sointuja, jotka koostuvat kolmesta sävelestä (asteikon sävelet 1, 3 ja 5).

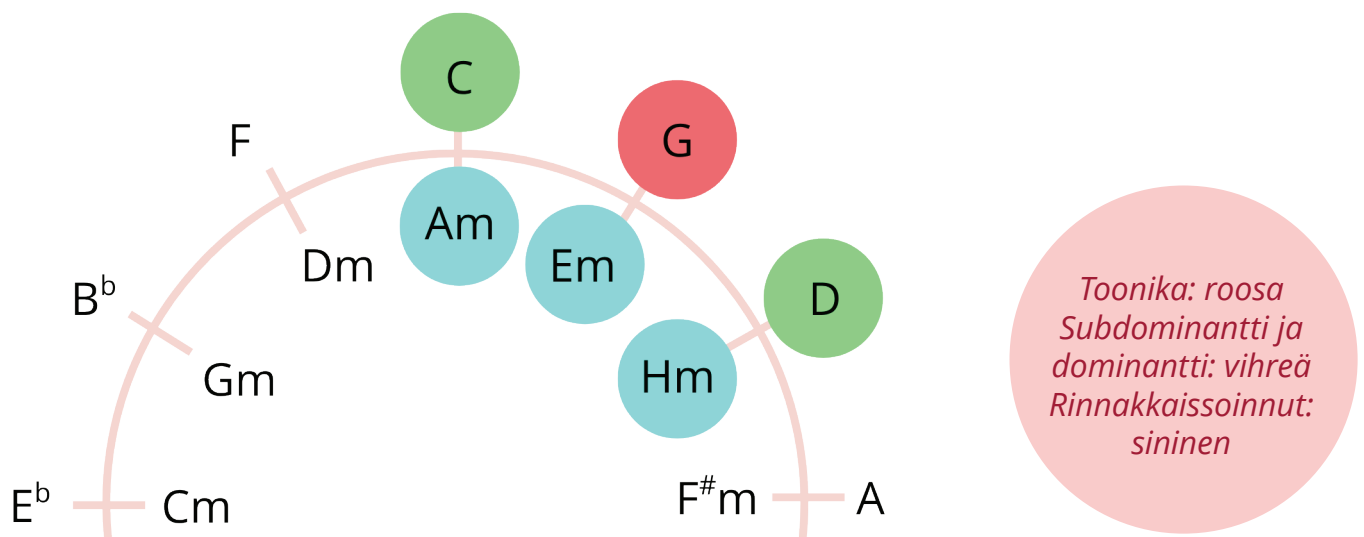
Kappaleen sävellaji on sama kuin kappaleen pääsointu. Pääsointu sijaitsee kahden muun soinnun **välissä samalla puolella** ympyrää, eli duurissa ulkopuolella ja mollissa sisäpuolella.

Pääsointu on tärkein näistä kolmesta perussoinnusta. Pääsointu päättää kappaleen. Musiikikielessä pääsointua kutsutaan joko **toonikaksi** tai **I asteeksi**. Alla olevassa kuvassa toonika on merkitty vaaleanpunaisella ympyrällä.

Löydä perussoinnut ja niiden rinnakkaiset soinnut duurissa.

Kun sanotaan, että jokin kappale menee esimerkiksi G-duurissa, se tarkoittaa että:

- sävellaji on G-duuri.
- melodiassa käytetään G-duuriasteikkoa.
- pääsointu on G-duuri.

Duurissa toonika (yllä olevassa kuvassa merkitty vaaleanpunaisella) sijaitsee kahden muun perussoinnun välissä ympyrän **ulkopuolella**.

- Toonikan **vasemmalla puolella** olevaa sointua kutsutaan **subdominantiksi** tai **IV asteeksi**.
- Toonikan **oikealla puolella** olevaa sointua kutsutaan **dominantiksi** tai **V asteeksi**.

G-duuriesimerkissä kaksi muuta sointua ovat C-duuri ja D-duuri. Yllä olevassa kuvassa ne on merkitty vaaleanvihreällä ympyrällä.

Subdominantti - toonikan vasemmal- la puolella	Toonika	Dominantti - toonikan oikealla puolella
C	G	D

Kun sointujen järjestyksestä päätetään, käytetään nimitystä sointukulku tai sointujärjestys. Tietyistä sointujärjestyksistä muodostuu valmis kaava, jota kutsutaan sointukierroksi.

Yksi yleisesti käytetty sointukierto on **toonika – subdominantti – dominantti – toonika**. G-duuriesimerkissä se tarkoittaisi, että sointujärjestys on G – C – D – G.

Kappaleen sointujärjestyksen varioinnissa voidaan käyttää myös rinnakkaisia sointuja. Duurisävellajeissa rinnakkaiset soinnut sijaitsevat ympyrän **sisäpuolella**. Yllä olevassa kuvassa rinnakkaiset soinnut on merkitty sinisellä. Se tarkoittaa, että esimerkiksi C-duurin voi vaihtaa a-molliin. Tavallisinta on käyttää rinnakkaisia sointuja toonikalle ja subdominantille.

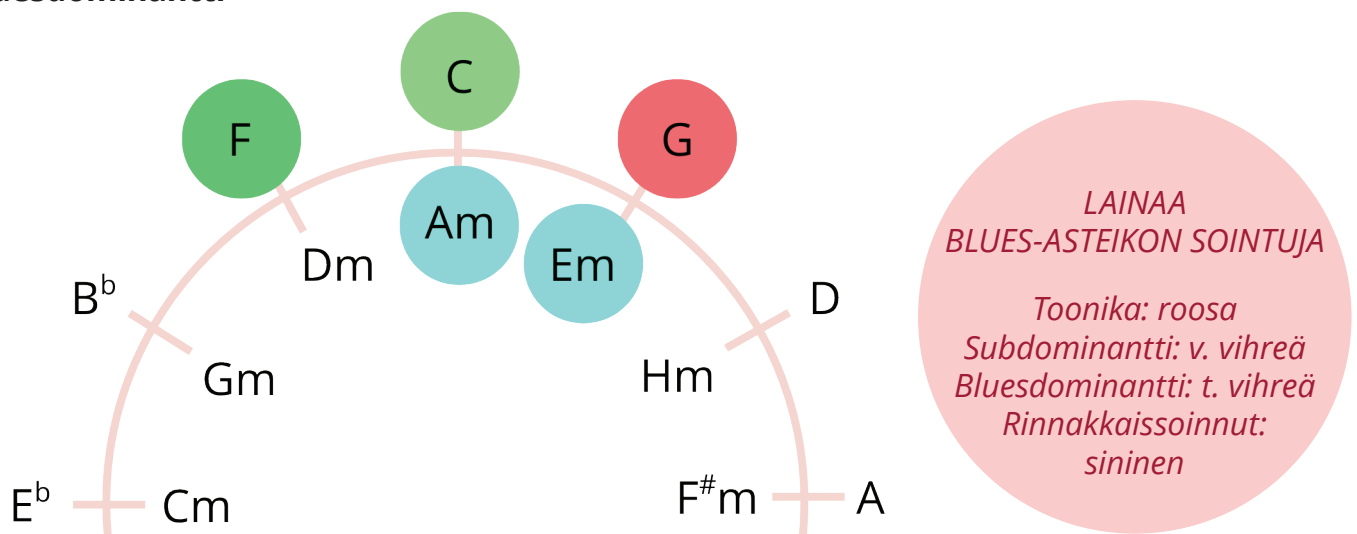
Sointujärjestyksen variaatioita duurissa

Pop-sointukulku

Pitkät sointukulut, esimerkiksi kun vaihdetaan sointua joka toinen tai joka neljäs tahti, luo tunteen pitkästä fraasista. Pop-sointukulku on esimerkki pitkästä sointukulusta. Pop-sointukulun sointujärjestys näkyy alla. Sointu voidaan vaihtaa joka tahdissa tai joka toisessa tahdissa.

Sointujärjestys asteiden mukaan	Sointujärjestys, esimerkkinä G-duuri:
6 4 6 2 6 4 6 5 1	Em C Em Am Em C Em D G

Bluesdominantti

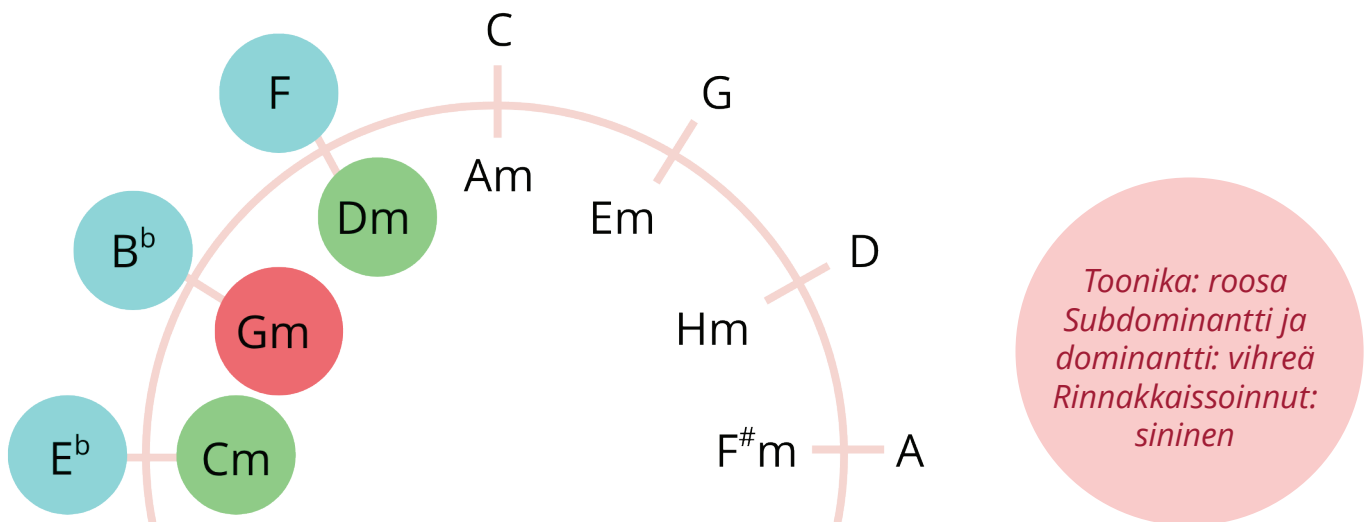
Duurissa bluesasteikon dominanttia voidaan käyttää korvaamaan alkuperäinen dominantti. Tässä tapauksessa molemmat perussoinnut sijaitsevat toonikan vasemmalla puolella.

- Ensimmäinen sointu toonikan **vasemmalla puolella** on **subdominantti**.
- Toinen sointu toonikan **vasemmalla puolella** on **bluesdominantti**.

Bluesdominantti sopii esimerkiksi osan loppuun, kun melodia päättyy perussävelelle. G-duuriesimerkissä voitaisiin siis alkuperäinen D-duuridominantti vaihtaa bluesdominantti F-duuriin, joka yllä olevassa kuvassa on merkitty tummanvihreällä.

Bluesdominanttia käytetään myös, kun duurimelodiassa on alennettu 7. sävel, jolloin asteikkoa kutsutaan miksolydyiseksi. Silloin bluesdominantti korvaa alkuperäisen dominantin kaikilla.

Löydä perussointut ja niiden rinnakkaiset soinnut mollissa

Toonika: roosa
Subdominantti ja
dominantti: vihreä
Rinnakkaissoinnut:
sininen

Yllä esitetty periaate duurisävellajeille koskee myös mollikappaleita.

Kun sanotaan, että jokin kappale menee esimerkiksi g-mollissa, se tarkoittaa että:

- sävellaji on g-molli.
- melodiassa käytetään g-molliasteikkoa.
- pääsointu on g-molli.

Pääsointu, eli toonika, joka on merkitty yllä olevassa kuvassa vaaleanpunaisella, sijaitsee kahden muun perussointun **välissä** ympyrän **sisäpuolella**. Yllä olevassa kuvassa ne on merkitty vaaleanvihreillä ympyröillä. G-molliesimerkissä kaksi muuta sointua ovat c-molli ja d-molli.

Mollisävellajeissa dominanttisointua voidaan varioida mollin ja duurin välillä, esimerkiksi g-mollisävellajissa d-molli tai D-duuri.

Subdominantti - toonikan vasemmalla puolella	Toonika	Dominantti - toonikan oikealla puolella
Cm	Gm	Dm (D)

Yleinen sointujärjestys mollissa on **toonika - subdominantti - dominantti - toonika**.

G-molliesimerkissä järjestys olisi: Gm - Cm - Dm (D) - Gm.

Kappaleen sointujärjestyksen varioinnissa voidaan käyttää myös rinnakkaisia sointuja. Mollisävellajeissa rinnakkaiset soinnut ovat ympyrän **ulkopuolella**. Yllä olevassa kuvassa rinnakkaiset soinnut on merkitty sinisellä. Se tarkoittaa, että esimerkiksi Gm-sointu voidaan vaihtaa B^b-duurisointuun. Yleisintä on käyttää rinnakkaisia sointuja toonikalle ja subdominantille.

Sointujärjestyksen variaatioita mollissa

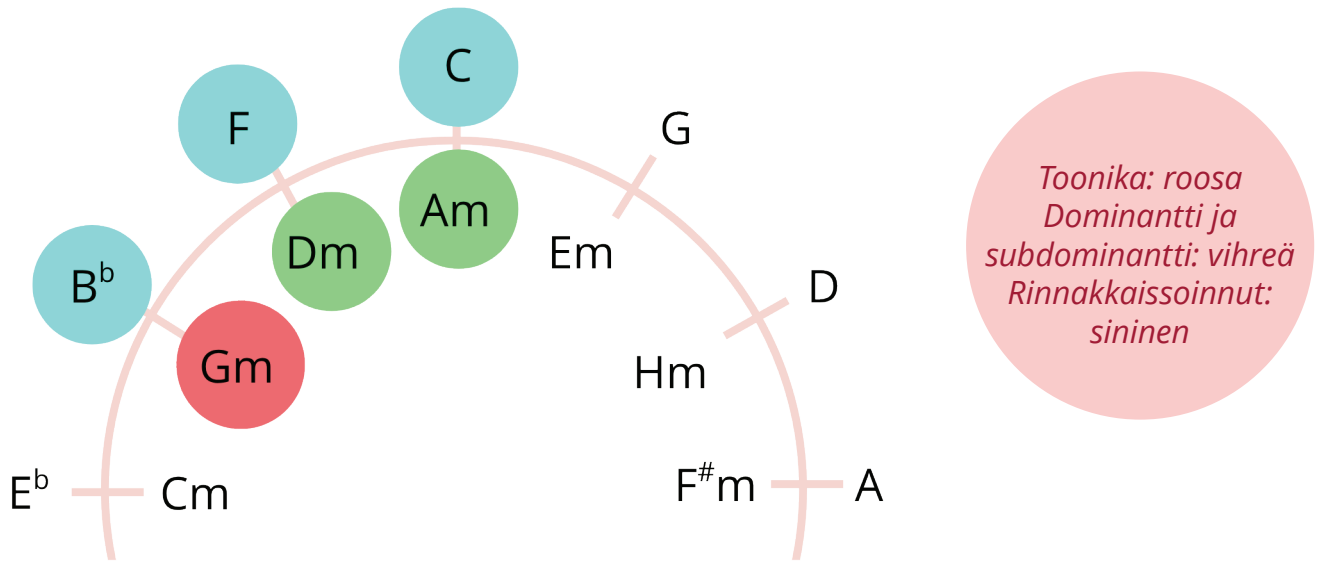
Flamenco-sointukulku

Mollissa voidaan käyttää niin kutsuttua Flamenco-sointukulkua: **toonika - dominantin rinnakkaissointu - subdominantin rinnakkaissointu - duuridominantti**.

Gm-sävellajissa sointujärjestys olisi: Gm - F - E^b - D.

Flamenco-sointukulkua voidaan käyttää mausteena B-osassa. Sointukulku saattaa kuulostaa hyvältä myös A-osassa.

Vaihtoehto perussoinnuille mollissa

On olemassa useita erilaisia molliasteikkoja. Sävelet, jotka erottavat molliasteikot toisistaan, ovat usein asteikon 6. ja 7. sävel, jotka voivat olla korkeita tai matalia. Kun melodiassa asteikon 6. sävel on korotettu, molemmat perussoinnut ovat toonikan **oikealla puolella**.

- Ensimmäinen sointu toonikan **oikealla puolella** on **dominantti**.
- Toinen sointu toonikan **oikealla puolella** on uusi **subdominantti**.

G-molliesimerkissä uusi subdominantti on a-molli.

Perinteisessä musiikissa melodiasta puuttuu usein asteikon 6. sävel kokonaan. Silloin molempia subdominantteja voi käyttää vuorotellen musiikin varioimiseksi.

Sijoita soinnut melodiaan

Perinnesävelmusiikissa soinnut esiintyvät yleisimmin kolmisointuina. Nelisointuja esiintyy harvoin, paitsi dominantissa (esim. D⁷), johon voidaan lisätä soinnun 7. sävel. Sen sijaan voi syntyä uudenlaisia sävyjä, kun soitetään asteittaista bassolinjaa, joka saattaa joskus "törmätä" sointujen kanssa.

Se, kuinka hitaasti tai nopeasti sointuvaihdot tehdään, vaikuttaa kappaleen luonteeseen. Mitä pidempään samaa sointua pidetään, sitä levollisemmaksi musiikki koetaan.

- Perustempo: vaihda sointua kerran tahdin aikana.
- Puolitempo: vaihda sointua joka toisessa tahdissa.
- Tuplatempo: vaihda sointua kaksi kertaa tahdissa.

Neljä periaatetta, jotka on hyvä tuntea melodian soinnuttamisessa:

- Sointuvaihdot tapahtuvat useimmiten tahdin alussa.
- Enintään 2 sointua tahdissa on hyvä perusperiaate.
- Dominanttisoinnun jälkeen tulee lähes aina toonikasointu.
- Kappale loppuu melkein aina pääsointu toonikaan.

Näin soinnutat melodian

1. Tunnista kappaleen sävellaji ja kolme perussointua.
2. Soita melodiaa ja sointuja samanaikaisesti kuullaksesi, milloin soinnun vaihtaminen seuraavaan sopii. Jos koko soinnun soittaminen ei ole mahdollista, voit kokeilla soittaa pelkästään soinnun pohjasäveliä kuullaksesi, miten ne sopivat. Pohjasävel on sama sävel kuin soinnun kirjain, eli E^b-duurisoinnun pohjasävel on E^b ja a-mollin pohjasävel on A.
3. Sijoita toonika, subdominantti ja dominantti valitsemaasi kappaleeseen, sekä A- että B-osaan.

Kun olet tehnyt vaiheen kolme, sinulla on täysin kelpoinen soinnutus kappaleessa. Seuraavat vaiheet auttavat varioimaan harmoniaa, jotta kappaleen kuuntelu olisi mielenkiintoista pidempään.

4. Kokeile vaihtaa joku soinnuista sen rinnakkaiseen sointuun. Vaihda rinnakkainen sointu esim. variaationa osan jälkimmäisellä puoliskolla.
5. Kokeile käyttää jotain aiemmin esitellyistä sointujärjestysmuunnelmista duurissa ja mollissa. Niissä tapauksissa, joissa B-osa loppuu samalla tavalla kuin A-osa, voidaan käyttää samoja sointuja molemmissa osissa, mutta vaihtoehtoisesti B-osan melodia voidaan maustaa myös eri soinnuilla.

Borduna

Borduna tarkoittaa musiikissa saman sävelen soimista pidemmän aikaa, joko pitkänä äänenä tai rytmitettyinä. Perinteissä musiikissa bordunana käytetään tavallisesti asteikon 1. tai 5. säveltä. Bordunana käytetään joko yhtä ainoaa säveltä tai sointua, joka pohjautuu vastaaville sävelille. Bordunasoittoa kehittääkseen voi käyttää myös asteikon 2., 4. ja 6. säveltä.

Kuva:: Sara Käll-Frjödö

6.2 Sovitusmalli I – Kolme kierrosta eri piirtein

Mattias Pérez

Tässä sovitussmallissa kappale soitetaan kolme kertaa ja jokaisella kierroksella on oma erityispiirteensä:

1. Aloituskierros
2. Pääkierros
3. Lopetuskierrros

Näiden kolmen kierroksen luonteiden pohjalta luodaan myös intro, välisoitto ja mahdollinen outro (kappaleen lopetusosa). Sovitusmalli I näyttää tältä, kun nämä osat lisätään:

4. Intro	7. Välisoitto
5. Aloituskierros	8. Lopetuskierrros
6. Pääkierros	9. (Outro)

Alla käymme läpi, kuinka kyseiset kappaleen osat voidaan sovittaa vaihe vaiheelta. Periaate on sovittaa Pääkierros ensin ja sen pohjalta keksiä stemmoja ja lopullinen muoto.

Pääkierros – kappaleen perusidea

Aloita soinnuttamalla pääkierros, joka soitetaan toisella kierroksella. Ota avuksesi luku 6.1 Löydä soinnut – soinnuta löytääksesi sopivat soinnut ja mihin kohtaan kappaleessa soinnut sopivat.

Kun aloitetaan päättämällä soinnut, voidaan keksiä paljon erityyppisiä stemmoja ja yksityiskohtia eri kierroksilla käytettäväksi. Säästä mahdolliset vaihtoehtoiset soinnut, esimerkiksi rinnakkaissoinnut, B-osaan nostattamaan sovitusta.

Soinnutusesimerkkejä:

- A-osan ensimmäinen puoli: Kolme perussointua.
- A-osan toinen puoli: Tee pieni variaatio, esim. vaihda toonika sen rinnakkaiseen sointuun.
- B-osan ensimmäinen puoli: Kolme perussointua.
- B-osan toinen puoli: Kokeile jotain uutta.

Tällä kierroksella voidaan myös lisätä bassolinja, joka seuraa melodiaa seksti- tai terssistemanana, kun sointua vaihdetaan. Se vahvistaa melodiaa hyvällä tavalla.

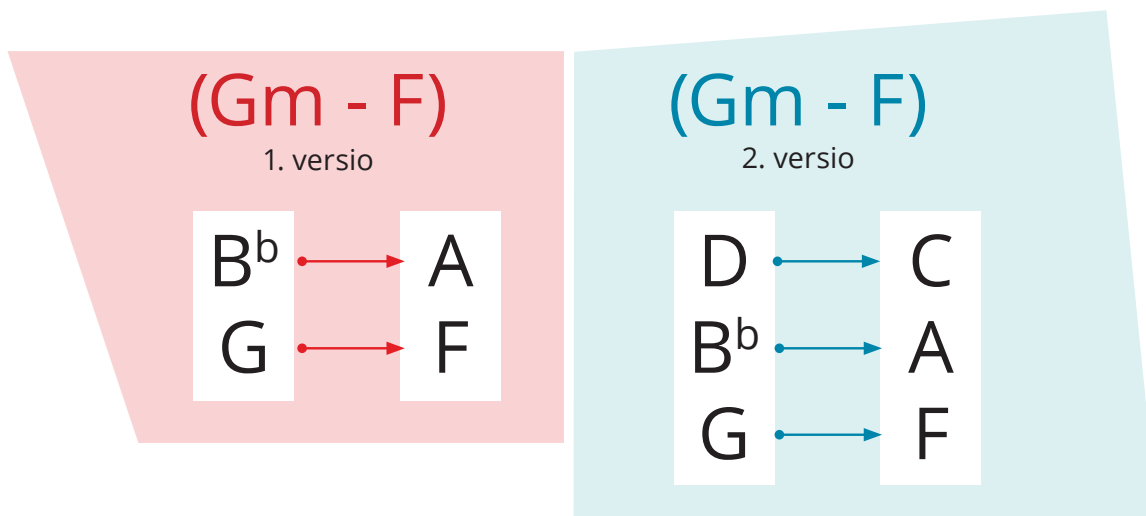
Aloituskierrros – minimalistinen hyödyntäen bordunaa

Aloituskierrroksella esitellään melodia. Älä siis kilpaile sovituksessa melodian kanssa. Käytä pitkää paikallaan pysyvää tai rytmistä bordunaa. Asteikon 1. tai 5. sävel ovat yleisimmät bordunat. Borduna voi olla vapaavalintaisessa rekisterissä, esimerkiksi bassona tai flageoletina (huiluaänenä).

Vaihtoehtona 1. ja 5. sävelen bordunalle voidaan tehdä yksinkertaista kaksiaänistä bordunaa joko pitkinä sävelinä tai rytmitettyinä hyödyntäen pääkierroksen soinnutusta ja käyttäen niitä säveliä, joista sointu koostuu. Stemmat voidaan muodostaa tersseistä, joista soinnut rakentuvat.

Otetaan esimerkiksi sävellaji Gm, jossa olemme valinneet liikkua sointujen Gm ja F välillä. Gm muodostuu sävelistä G – B^b – D ja F muodostuu sävelistä F – A – C.

- 1. versio: Käytä kahta alinta säveltä kyseisessä soinnussa.
- 2. versio: Käytä kahta ylintä säveltä kyseisessä soinnussa.

- 3. versio: Soita vuorotellen versio 1 ja 2.
- 4. versio: Soita läpi kaikki soinnun sävelet ennen kuin vaihdat seuraavaan.
- 5. versio: Jos kappale kulkee mollissa, voidaan käyttää myös kaksi- tai kolmiäänisiä stemmo- ja flamenco-sointukulun mukaan.

Ehdotus variaatioista, joita voidaan tehdä hyödyntäen yllä olevia versioita:

- Jouset soittavat sävelet huiluääninä (flageoletteina).
- Kitara voi rytmittää molemmilla sävelillä.
- Puhaltimet ottavat kukin oman sävelensä ja soittavat samaa rytmiä.

Intro - Aloituskierrös ilman melodiaa

Kun aloituskierrös on valmis, luodaan intro aloituskierröksen pohjalta. Yksinkertaisinta on hyödyntää aloituskierröksen säestystä.

Lopetuskierrös - liioiteltu kierros, joka voi sisältää riffejä, ostinatoja, odottamatonta harmoniaa ja synkooppeja

Kun on päästy lopetuskierrökseen, melodia on soitettu jo kaksi kertaa, mikä mahdollistaa muiden elementtien lisäämisen huolehtimatta liikaa melodian roolista. Siksi lopetuskierrös voi olla liioiteltu käyttämällä riffejä, ostinatoja, odottamattomia sointuja ja synkopointia. Yritä löytää rytmejä, jotka häiritsevät melodiaa, jotta kappale saadaan 'rokkaamaan'. Alla seuraa ohjeet, kuinka näitä keinoja voidaan kehittää pääkierröksestä.

Riffi ja ostinato

Riffi ja ostinato ovat lyhyitä melodioita. Toisin kuin stemmat, ne toimivat itsenäisesti ilman melodiaa. Joskus sanoja riffi ja ostinato käytetään samasta ilmiöstä eri musiikkigenreissä, esim. klassisen musiikin ostinato ja rockmusiikin riffi. Joidenkin mielestä riffi on itsenäinen stemma matalassa rekisterissä ja ostinato korkeassa rekisterissä. Toisten mielestä ne ovat sama asia ja näitä keinoja voidaan käyttää kaikissa rekistereissä. Riffi ja ostinato toimivat kuten borduna - ja niiden soittamista voi jatkaa, vaikka ne eivät sopisi yhteen melodian kanssa.

Yksi tapa löytää riffin tai ostinaton sävelet on valita yksi sävel pääkierroksen ensimmäisestä kolmisoinnusta, jonka jälkeen valitaan lähin sävel seuraavasta soinnusta ja jatketaan samalla periaatteella. Kun sävelten järjestys on löytynyt, sille voidaan keksiä myös rytmi.

Esimerkiksi G-duurissa sointukierroksella G – C – D – G voi seuraavan soinnun lähin sävel näyttää tältä:

	Toonika (G)	Subdominantti (C)	Dominantti (D)	Toonika (G)
Muusikko 1, lähtösävel G:	G	G	A	G
Muusikko 2, lähtösävel B:	B	C	D	B
Muusikko 3, lähtösävel D:	D	E	F#	D

Bluesmainen riffi ja molliriffi

Mollissa tai kappaleissa, joissa voidaan käyttää bluesdominanttia, on tavallista tehdä riffi asteikon sävelillä 1, 5 ja $b7$.

Duurikappaleissa, joissa on bluesdominantti, ja kappaleissa, joissa on miksolyydinen asteikko (katso 6.1 Sointujärjestyksen variaatioita duurissa) voidaan tehdä myös seuraavasti:

Soita terssi- ja/tai sekstistemma bassolinjalla. Bluestunnelmaa vahvistamiseksi duuriterssi voidaan muuttaa molliterssiin ja korotettu 7. sävel muuttaa alennettuun 7. säveleen bassolinjassa.

Laajenna riffin ja stemmojen sävelten määrää lisäämällä $b3$ ja $b4$ yllä mainittuihin säveliin. Silloin on kyseessä pentatoninen eli kokosävelasteikko.

Oikealla on esimerkkejä erilaisista riffeistä ja siitä, miten voi aloittaa tekemällä ensin yksinkertaisemman riffin, ja sen jälkeen kehittää sitä.

Soita kokonaisia asteikoita (walking bass)

Duurissa voidaan soittaa sävellajin asteikkoa ylöspäin (1–8) tai alaspäin (8–1) itsenäisenä stemmana melodiaa vastaan. Asteikko voidaan sijoittaa korkeaan rekisteriin tai bassolinjaan. Päätä, kuinka nopeasti asteikko soitetaan luodaksesi erilaisia piirteitä. Harvemmat vaihdot rauhoittavat, tiheämmät vaihdot lisäävät intensiteettiä.

Kun asteikko soitetaan bassolinjana, voi bassolinjan säveltä käyttää sointukulun rakentamisessa. Esimerkiksi G-duurissa se voisi olla jokin seuraavista sointukuluista:

Ylöspäin kulkeva asteikko:

| G | C/A | G/B | C | D | Em (alt. C/E) | D/F# (D) | G |

Alaspäin kulkeva asteikko:

| G | G/F# | Em (alt. C/E) | D | C | G/B | D/A | G |

Example Riff and ostinato

Minor and mixolydian keys

The musical notation shows a main riff in 4/4 time with a 'Swing' feel. The bass line consists of quarter notes: G2, B1, D2, G2. The treble line consists of quarter notes: G4, B4, D5, G4. Below the main riff are four variations: var. 1 (same as main), var. 2 (getting more intense, same as main), var. 3 (same as main), and var. A Power Chords (same as main). The notation includes fingerings (1, 5, b7) and a 'Swing' tempo marking.

Borduna ja soinnut

Käytä bordunaa ja bordunasointuja. Kokeile niitä ja kuuntele, mistä pidät. Anna bordunan jatkaa pidempään (2 tai 4 tahtia) ennen kuin vaihdat sen saadaksesi hyvän vaikutuksen. Bordunan voi sijoittaa sekä ylä-, ala- että keskirekisteriin. Se voi olla pitkää ääntä tai rytmistä.

Toinen variaatio on yhdistää borduna ja riffi pääkierroksesta niin, että ne välillä sointuvat yhteen ja välillä eivät. Tällä tavalla ne luovat jännitteitä, jotka purkautuvat. 5. sävel bordunana sopii erityisen hyvin luomaan jännitettä ja energiaa musiikkiin.

Stemmat

Yleisin tapa tehdä toisia ääniä on soittaa melodiasta terssi tai seksti. Tämä toimii sekä mollissa että duurissa. Duurissa, ja erityisesti lopetuskiirroksilla, voidaan myös lainata bluestyyliä tekemällä terssi- tai sekstistemma ja käyttämällä bluesasteikon matalaa 3. ja 7. säveltä. Se yhdistettynä voimasointuihin (kolmisointu ilman terssiä) saa kappaleen kuulostamaan erityisen rokkaavalta.

Lisäehdotuksia viimeiselle lopetuskiirrokselle

Tässä esitellään lisää mahdollisuuksia luoda vaikuttava lopetuskiirros:

- Käytä voimasointuja tai rokkisointuja valitun harmonian pohjalta.
- Yhdistele useita eri riffejä ja ostinatoja.
- Käytä dynamiikkaa luomaan eroja kierrosten välillä.
- Käytä paljon synkooppeja voimasoinnuissa, riffissä ja ostinatossa saadaksesi kappale 'rokkaamaan' vielä enemmän.
- Käytä synkopointia bassolinjassa.
- Lainaa sointuja ja säveliä muista asteikoista lisätäksesi jännitystä lopetuskiirrokselle.
- Käytä bassolinjaa melodiana tai melodian stemmana.

Välisoitto - Lopetuskiirros ilman melodiaa

Käytä välisoittona lopetuskiirroksen säestystä ilman melodiaa niin, että se kasvaa kohti lopetuskiirrosta.

Mallin hyvät ja huonot puolet

Hyvät puolet

- Sovitusmalli on muunneltavissa ja sitä voidaan käyttää useisiin kappaleisiin ryhmän ohjelmistossa.
- Monet sovitus-elementit ja stemmojen yksityiskohdat voidaan luoda sointujen pohjalta.
- Sovituselementtejä voidaan siirtää eri rekistereihin ja eri soittimille laajentamaan variaatioita ja sointia. Esimerkkeinä usein käytetyt borduna (samalla korkeudella jatkuva ääni) ja riffi (lyhyt toistuva sävelkuvio).
- Kun kaikki osallistujat saavat oppia sovitus-elementit, tasoittuu se kuka saa helpompaa ja kuka vaikeampaa soitettavaa. Tämä lisää mahdollisuuksia ottaa mukaan useampia soittimia.
- Vakiintuneita rooleja ja identiteettejä "melodiasoittajana", "stemmasoittajana", tai "komp-paajana" voidaan haastaa niin, että osallistujat saavat kehittää itseään useammassa rooleis-

sa. Tämä voi tuottaa osallistujille syvällisempää musiikillista merkityksellisyyttä.

- Kun kaikki osallistujat osaavat soittaa kaikki sovitus-elementit, ei soittaminen kaadu yhden tai useamman soittajan poissaoloon. Ryhmä voi edelleen saada kappaleet toimimaan.
- Ohjaaja voi soinnuttaa ja keksiä sovitus-elementtejä etukäteen.
- Sovitusta voi helposti muuttaa ja soveltaa eri tilanteisiin, ryhmille ja yleisöille.
- Sovitus-elementtien vaikeustasoa voi vaihdella, jotta eritasoiset soittajat pääsevät mukaan ryhmään. Pidemmällä olevat soittajat voivat ottaa vastuuta vaikeammista sovitus-elementeistä. Vasta-alkajat voivat ottaa vastuuta yksinkertaisemmista elementeistä. Näin samaa ohjelmistoa voidaan käyttää pidemmän aikaa ja samaan aikaan kaikille riittää haastetta omalla taitotasolla.

Huonot puolet

- Metodin käyttäminen vaatii jonkin verran musiikinteorian osaamista, esim. taitoa tunnistaa sävellaji, muodostaa sointuja, ja tietoa, mitkä sävelet kuuluvat vastaavaan asteikkoon.
- Sovituksen valmisteleminen vaatii ohjaajalta työaikaa.
- Soinnuttaminen ja stemmojen keksiminen yhdessä ryhmän kanssa vie aikaa. Toisaalta – mitä useampi oppii näitä taitoja, myös ryhmä vahvistuu ja useampi voi tulevaisuudessa auttaa musiikin sovittamisessa.

6.3 Sovitusmalli II – värikoodit Excelissä

Johanna Björkholm & Sofia Joons

Sovitus voi olla ryhmän jäsenten välinen sopimus etukäteen päätetyn sovituksen sijaan.

1. Lähtökohtaisesti kaikki osallistujat osaavat melodian.
2. Kirjoita ylös koko kappaleen rakenne, eli kierrosten määrä ja kertaukset jokaisella kierroksella.
3. Lisää kaikkien osallistujien nimet ja luo taulukko. Voit käyttää Exceliä tai tehdä sen yksinkertaisesti paperilla ja kynällä:

Repetitions: A A B B A B A A B B

Instrumentalists :

Anna - flute

Bengt - mandola

Cecilie - fiddle

Dagmar - fiddle

Eerik - fiddle

Folke - accordion

Grete - bass

Hannu - guitar

4. Anna osallistujien työskennellä pienemmissä ryhmissä löytääkseen yhdistelmiä, jotka toimivat hyvin yhteen. Tämä on myös yksi tapa tutkia ryhmädynamiikkaa.

Tune: Waltz

Kuva:: Sara Käll-Fröjdö

- Luota, että soittajat osaavat tulkita kappaleen omilla soittimillaan, ja anna heille tilaa kokeilla yhdessä erilaisia yhdistelmiä.
- Tehkää sopimus, kuinka kappaleen eri osat soitetaan. Jotkut osat voidaan soittaa pelkätään muutamalla soittimella, jotta dynamiikkaa voidaan kasvattaa voimistuen (crescendo), kunnes kaikki tulevat mukaan:

Tune: Waltz

	Repetitions:	A	A	B	B	A	B	A	A	B	B
Instrumentalists :											
Anna - flute				X	X	X	X			X	X
Bengt - mandola				X	X	X		X		X	X
Cecilie - fiddle	X	X	X	X					X	X	X
Dagmar - fiddle	X	X	X	X				X	X	X	X
Eerik - fiddle	X	X	X	X						X	X
Folke - accordion			X	X	X	X				X	X
Grete - bass		X	X	X					X	X	X
Hannu - guitar			X	X			X		X	X	X

- Anna osallistujien kokeilla ja vaihtaa rooleja pienryhmissä, esim. vaihdelkaa, kuka soittaa melodiaa, stemmoja ja komppia. Yrittäkää rikkoa aikaisempia tapoja sekä kannustaa osallistujia ottamaan vastuuta elementeistä ja rooleista, joita heillä ei normaalisti ole, esim. anna kitaran soittaa melodiaa ja viulun säestää.
- Anna osallistujien kokeilla intensiteetin vaihtamista, eri tyylejä ja piirteitä. Mitkä yhdistelmät toimivat hyvin pienryhmissä ja mitkä taas koko ryhmän kanssa? Löydättekö yllättäviä yhdistelmiä, jotka toimivat hyvin?
- Onko ryhmän soittimilla erilaisia virituksia? Anna heidän ryhmänä löytää mahdollisia ratkaisuja, mikä kuulostaa hyvältä yhteen – kenties sävellajin vaihto osien välissä voisi toimia?
- Tehkää sopimus, kuinka kappale soitetaan värikoodaamalla taulukko:

Tune: Waltz

	Repetitions:	A	A	B	B	A	B	A	A	B	B
			Dance		Intense	Soft			Dance		Intense
Instrumentalists :											
Anna - flute				X	X	X	X			X	X
Bengt - mandola				X	X	X		X		X	X
Cecilie - fiddle	X	X	X	X					X	X	X
Dagmar - fiddle	X	X	X	X				X	X	X	X
Eerik - fiddle	X	X	X	X						X	X
Folke - accordion			X	X	X	X				X	X
Grete - bass		X	X	X					X	X	X
Hannu - guitar			X	X			X		X	X	X
			Melody	Soft							
			Harmony	Intense							
			Accompaniment	Dance							

- Nyt olette luoneet yhdessä soituksen yhdestä ohjelmistonne kappaleista, ja toivottavasti saaneet uusia oivalluksia, kuinka ryhmä voi musisoida ja toimia yhdessä!

Kuva: Lauri Oino

Mallin hyvät ja huonot puolet

Hyvät puolet

- Kaikki osallistujat ottavat vastuuta ja vaikuttavat kokonaisuuteen.
- Metodi perustuu perinteisiin arvoihin, kuten kohtaamiseen yhteisen kappaleen kautta sekä rakenteiden ja soitinnusten muokkaamiseen sen mukaan, ketkä osallistuvat.
- Aloittelijat voivat helposti olla mukana sillä tasolla, jolla he ovat mukavuusalueellaan, ja samaan aikaan he voivat kokea roolinsa merkitykselliseksi kokonaisuuden kannalta.
- Eri osallistujille annetaan tilaa vuorovaikuttaa ja käyttää taitojaan.
- Ryhmäläisten ei tarvitse tietää tarkalleen, kuinka muut soittimet toimivat, tai tuntea muiden osallistujien taitotasoa.
- Tätä sovitustapaa voi helposti muuttaa ja soveltaa eri tilanteisiin, ryhmille ja yleisöille. Ota se pikemminkin prosessina, jossa ryhmä ottaa selvää erilaisista yhteen sopivista yhdistelmistä valmiin sovitukseen sijaan.

Huonot puolet

- Osallistujat tarvitsevat riittävät taidot ja uskallusta kokeilla – kannustus ja hyvät neuvot saattavat olla tarpeen.
- Kappaleet tulee tuntea hyvin, jotta metodista on hyötyä ja se antaa tuloksia.
- Varaudu siihen, että tällä metodilla luotu sovitus voi viedä paljon aikaa erityisesti silloin, jos haluatte antaa osallistujille aikaa kokeilla erilaisia ratkaisuja. Toisaalta tähän käytetyn ajan voi nähdä yhtenä tapana kehittää ryhmädynamiikkaa ja musikaalisia taitoja.

Vinkkejä ohjaajalle

- Sosiaalinen dynamiikka – kaikkien ei tarvitse kokeilla – yhtä hyvin voi pitäytyä melodiassa tai perussoinnuissa. Myös nuotit voivat olla tukena.
- Tämä sovitusmalli on oivallinen työkalu ryhmädynamiikan kanssa työskentelyyn ja yksittäisten soittajien musikaalisen itsetunnon vahvistamiseen.
- Prosessilla voidaan inspiroida osallistujia ottamaan tilaa ryhmässä musiikin keinoin, mutta ohjaaja voi myös tietoisesti käyttää prosessia antamaan tilaa heille, joilla on vähemmän kokemusta stemmojen tekemisestä tai säestämisestä. Näin musiikillinen dynamiikka voi levitä myös ryhmän muihin prosesseihin.

7 Liitteet

7.1 Syventävää aineistoa

Perinnemusiikin nuotteja verkossa

- Finlands svenska folkdiktning – suomenruotsalaisen kansanmusiikin nuotteja ja äänitiedostoja.
<https://folkdiktning.sls.fi/#/home>
- Folkmusikens ABC – Marianne Maansin teos (ruotsiksi) suomenruotsalaisesta musiikista. Ilmestynyt vuonna 2022. Verkosta ilmaiseksi ladattava PDF
<https://www.mwi.fi/s/folkmusikens-abc.pdf>
- Folkwiki – kansanmusiikin nuotteja ja äänitiedostoja eritoten Ruotsista mutta myös muista Skandinavian maista.
www.folkwiki.se
- Kveeninkielisiä lastenlauluja sanoituksineen
<https://kvensk.no/2021/09/01/kvenske-sanger-med-tekst/>
- Sápmi i skolan - Lastenlauluja saamen kielellä
<https://www.samer.se/3657>
- Stefan Lindénin kokoelma
<https://www.stefanlinden.se/>

Kansanmusiikkikokoelmia sisältäviä arkistoja

Suomi

- Kansanmusiikki-instituutti
<https://kansanmusiikki-instituutti.fi/>
- Finlands svenska folkmusikinstitut
<https://www.sls.fi/sv/finlands-svenska-folkmusikinstitut/>
- Tampereen yliopisto – Kulttuuri- ja tutkimusarkisto
<https://sites.tuni.fi/kansanperinne/>
- Oulun yliopisto – Saamelainen kulttuuriarkisto
<https://www oulu.fi/fi/yliopisto/tiedekunnat-ja-yksikot/humanistinen-tiedekunta/giella-gas-instituutti>
- YLE – Suomen yleisradio
<https://yle.fi/>

- Kaikki musiikkiarkistot Suomessa on listattu Suomen musiikkiarkistojen yleiskatsauksessa <https://musiikkiarkisto.fi/toiminta/hanke-mas/>

Norja

- Kansalliskirjasto
<https://www.nb.no/samlingen/musikk/folkemusikk/>
- Norsk senter for folkemusikk og folkedans - Norjan kansanmusiikin ja kansantanssin keskus
<http://www.folkemusikkogfolkedans.no/>
- Einar Fossen yksityisarkisto
Nordfolk spelmanslag: https://www.facebook.com/nordfolkspelmanslag?locale=sv_SE
- UiT Norjan arktisen yliopiston museo
https://uit.no/tmu/samlinger/samling?p_document_id=772180

Ruotsi

- Digitaalinen museo
<https://digitaltmuseum.se/>
- Folkmusikens Hus - Kansanmusiikin Talo
<https://folkmusikenshus.se/musikarkiv/>
- Institutet för språk och folkminnen - Kielten ja kansanperinteen laitos
<https://www.isof.se/folkminnen/vara-folkminnesarkiv/musiksamlingar>
- Jamtli – Jämtlandin läänin museo
<https://www.jamtli.com/samlingar/arkiv/>
- Norrbottenin museo / Arkivcentrum Norrbotten
<https://norrbottnsmuseum.se/arkivcentrum-norrbotten/>
- Ruotsalainen lauluarkisto
<https://svensktvisarkiv.se/>
- Västernorrlands Museum - Västernorrlandin museo
<https://www.vnmuseum.se/>

ICH North -hankeen soittolistat (musiikkia Aurora-alueelta)

ICH North -hanke on koostunut useita soittolistoja, jotka sisältävät Aurora-alueen musiikillista elävää perintöä. Tässä linkit niihin:

ICH North -hankeen viralliset kanavat

YouTube

<https://www.youtube.com/@ichnorth-passingonourmusic7707>

Spotify, Aurora-alueen musiikillinen perintö

https://open.spotify.com/playlist/0hmavbKZojjM6WboB1XRKX?si=k6X_iu6_Tpaht51Qx-RQWA

Folk like a local – Paikalliset soittolistat

- Kälviä, Suomi
https://youtube.com/playlist?list=PL7imp2jxKd0D-RVj56pm8O1B4pBM0kb6Q&si=bO_Wal-JHbXVBEZYL
- Lapväärtti, Suomi
https://youtube.com/playlist?list=PL7imp2jxKd0A4oENIIG76zMAi4AkwUlJR&si=poB0ZtTQ_ye_sY78
- Närpiö, Suomi
https://youtube.com/playlist?list=PL7imp2jxKd0ADMi2MKRzXLvOgVnfi8KZ&si=-7M4U_7nxeTDqiXEy
- Raippaluoto, Björkö ja Vallgrund, Suomi
https://youtube.com/playlist?list=PL7imp2jxKd0C9oJkV91uQOuKpBP5dA-0H&si=lx_SwuNR-QAg0byBK
- Ångermanland – Medelpad, Ruotsi
<https://youtube.com/playlist?list=PL7imp2jxKd0BYeD4npkURVW4va6yRu7x6&si=JWCFsp-pbjRnJNuNX>

Muu metodiaineisto

ICH North -hankkeen virallinen kaikki materiaalit sisältävä verkkosivu

<https://net.centria.fi/hanke/ich-north/>

Innovatiivinen pelimanniyhtye yläkoulussa: haastattelussa Daniel Nyström

Miten saada nuori sukupolvi innostumaan kansanmusiikkiyhtyeessä soittamisesta? Ruotsalainen musiikinopettaja ja arvostettu kansanmuusikko Daniel Nyström on löytänyt ratkaisun. Haastattelussa Nyström kertoo kehittämästään innovatiivisesta lähestymistavasta. Hän on perustanut yläkouluun pelimanniyhtyeen, jonne kaikki oppilaat ovat tervetulleita soittokokemuksesta ja soittimesta riippumatta. Osallistua voi myös kokonaan ilman aiempaa soittokokemusta. Lähestymällä kansanmusiikin opetusta ja kansanmusiikin kokemista uudella tavalla Nyström luo osallistavan ja dynaamisen ympäristön, jossa nuoret voivat kehittyä sekä musiikillisesti että sosiaalisesti. Työn tavoitteena on avata kansanmusiikin aarrearkku ja varmistaa, että arvokas kulttuuriperintö kehittyy ja siirtyy seuraavalle sukupolvelle. – Haastattelun on tehnyt ICH North.

<https://www.youtube.com/watch?v=rYoXaby0opo>

Soitinkohtainen metodiaineisto

- Kappaleiden säestäminen viululla. Daniel Wiklundin säestyskoulun malli.
<http://www.danielwikslund.com/sv/pela-med-mig/>
- Olle Lindin huuliharppukoulu
<https://spelamunspel.se/skola/>
- Huuliharpan säveltaulukko. LearntheHarmonica.com
<https://bit.ly/4oB3Ldl>
- The American Nyckelharpa association, vinkkejä avainviulun soittamiseen
<https://www.nyckelharpa.org/tips/>

Näppäripedagogiikka

Näppäripedagogiikka on kansanmusiikkilähtöinen musiikkikasvatusfilosofia, joka pyrkii edistämään musiikista ja musiikin tekemisestä saatavan henkisen pääoman tasavertaista ja-kaantumista. Kasvatusfilosofia on kehittynyt suomalaisen, perinteisesti taidemusiikin hallitseman musiikinopetusjärjestelmän kyljessä. Näppäriaatteen mukaan musisoimisen tulisi olla luonteva osa ihmisten arkea ja kanssakäymistä. Näppäripedagogiikan keskeisiin ajatuksiin kuuluu, että harrastuspohjaa laajentamalla tuodaan hyvä ja laajakatseinen musiikkisuhde kaikkien ulottuville estämättä kuitenkaan lahjakkuuksien esille tuloa.

<https://www.napparit.fi/sv/start/>

Norjalainen sovellus Trall

Trall on elävä norjalainen laulukokoelma, joka täyttyy tunnettujen ja tuntemattomien laulujen äänitteillä. Laulut sopivat erilaisiin tilanteisiin ja aktiviteetteihin. Trall-sovellus on musiikkipedagogien ja -tutkijoiden luoma, ja se on tarkoitettu eritoten lapsille ja nuorille.

<https://trallapp.no/>

Sovellukset: Metronomi epätavallisille ja epäsymmetrisille tahtilajeille

- Polyrythm - Rhythm Trainer sekä Apple- että Android-alustoille.
- Metronome Beats (ilmainen sovellus) - sekä Apple- että Android-alustoille.

7.3 Nuotteja

Lasten perinteitä: Nuotteja sekä verkkolinkki kansioon, jossa on eri tiedostomuotoja

Nuotit eri tiedostomuodoissa: <http://bit.ly/492Qfty>

Epler og pærer

Kvensk trad. NO

Sung when children are swimming in a lake.
Children dip their heads in the lake during in the end of the song,
during "faller de ned".

from "Ei sole sorrakieli";
published by Bakke, Jakola & Maliniemi,
Varanger Museum

Ep - ler og pæ - rer de vok - ser på trær - ne, når de blir mod - ne så fal - ler de ned.

Fli

Call and response

Swing

Finnish-Swedish version

Continue this gestures throughout the song

Knee, clap, knee, clap, knee, clap, knee, clap

3
Fli! (fli) Fli flaj! (fli flaj)

5
Fli flaj flu! (fli flaj flu) Vis - sta! (vis - sta)

8
Komm - a - la - de, komm - a - la - de, komm - a - la - de vis - sta!

10
(komm - a - la - de, komm - a - la - de, komm - a - la - de vis - sta)

12
Åå nån - na nån - na te vis - sta! (Åå, nån - na nån - na te vis - sta)

16
In - nii - min - ni, des - sa - min - ni, o - a o - a - la - min - ni

18
(in - ni - min - ni, de - sa - min - ni, o - a o - a - la - min - ni)

20
Ex - a - min - ni, sal - a - min - ni, o - a o - a - la - min - ni

22
(ex - a - min - ni, sal - a - min - ni, o - a o - a - la - min - ni)

24
Biit, bil - le åt - en bå - ten bå, båå - ben dii - ten daa - ten Sch!

2

Straight

Swedish version

Continue this gestures throughout the song

Knee, clap, knee, clap, knee, clap, knee, clap

3

Fli! (fli) Fli flaj flow! (fli flaj flow) We - sta! (we - sta)

7

Kom-a - la, kom-a - la, kom-a - la we - sta! (kom-a - la, kom-a - la, kom-a - la we - sta)

11

Nå, nå nå nå nå la - we - sta (nå, nå nå nå nå la - we - sta)

15

In - i - mi - ni, sa - la - mi - ni, o - a, o - a - a - mi - ni, ex - a - mi - ni, sa - la - mi - ni o - a, o - a!

19

In - i - mi - ni, sa - la - mi - ni, o - a, o - a - a - mi - ni, ex - a - mi - ni, sa - la - mi - ni o - a, o - a!

23

Bi, bib - li - å - den då - den, bå - babb ski - li - a - den da - den Tsch! Tsch! Tsch! Tsch!

27

(bi, bib - li - å - den då - den, bå - babb ski - li - a - den da - den tsch, tsch, tsch, tsch)

Grannens bastu / Grannas baston

SE / FI

Grannens bastu Swedish version

Gran-nens ba - stu har vält om - kull, å vår - an står och lu - tar.

Bät - tre ha en kro - kig en, än å va' all - de - les u - tan.

Grannas baston Finnish-Swedish version

1,2,3..Gran-nas bas - tom ha vin - ka å - kull å vår on star å lu - tar.

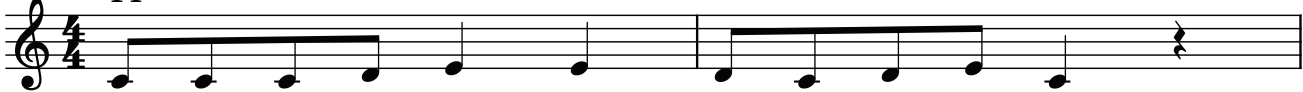

1. Be - tär ti ha en ro - ko - an e - in än ti va rik - tot u - tan.
2. Bet - är ti ha in - li - tin vän - än ti va rik - tot u - tan.
3. Hyy - schon vår en me - ter i - från å hon e ro - tin i knu - tan.

Hämä-hämähäkki (FI) / Imse vimse spindel (SE)

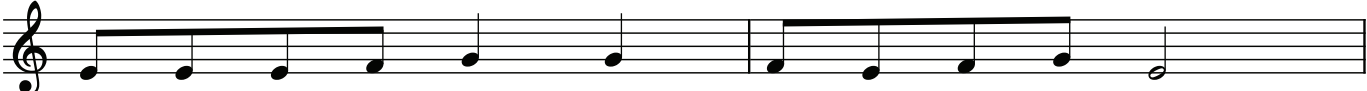
trad. FI / SE

FI

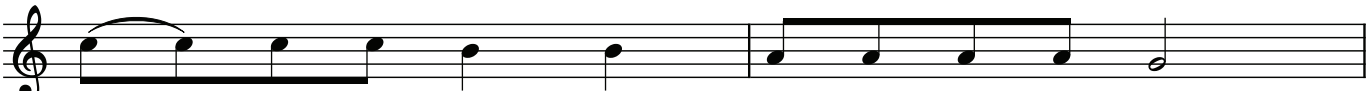
1.Hä - mä - hä - mä - häk - ki kii - pes lan - gal - le.
2.Muu - ra - muu - ra - hai - nen kort - ta kul - jet - taa,
3.Hei - nä - hei - nä - sirk - ka soit - taa viu - lu - aan,

3

Tu - li sa - de rank - ka, hä - mä - hä - kin vei.
ah - ke - ra - sti ai - na työs - sä a - her - taa.
hei - ni - kos - sa hyp - pii sin - ne tän - ne vaan.

5

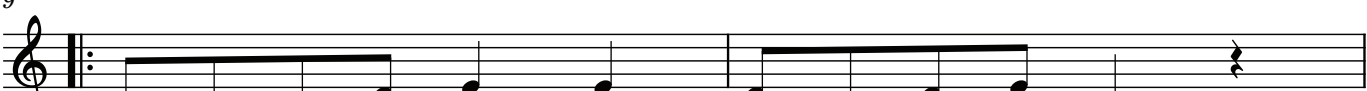
Au - rin - ko ar - mas kui - vas sa - te - hen,
Val - mis on koh - ta ke - ko ko - me - a,
Pie - ni si - ni - kel - lo käy - pi nuk - ku - maan,

7

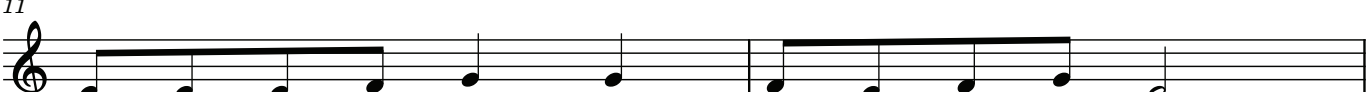
hä - mä - hä - mä - häk - ki kii - pes uu - del - leen.
muu - ra - muu - ra - hai - nen kort - ta kul - jet - taa.
hei - nä - hei - nä - sirk - ka soit - taa viu - lu - aan.

9

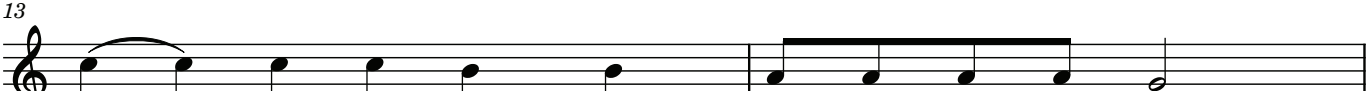
4.Sääs - ki - sääs - ski pie - ni sur - raa par - ves - saan,
5.Me - hi - me - hi - läi - nen ko - koo hu - na - jaa,
6.Hä - mä - hä - mä - häk - ki ku - too verk - ko - jaan,

11

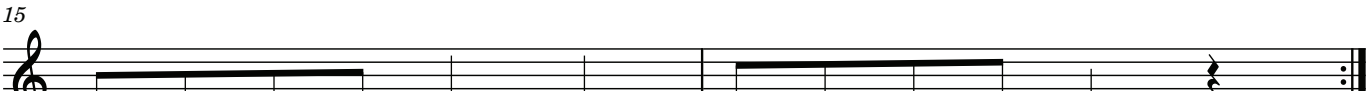
su - vi - päi - vä ku - luu sii - nä tou - hus - saan.
ma - ke - ut - ta sii - tä lap - su - kai - set saa.
pie - ni lin - tu len - si sii - hen kat - so - maan.

13

Il - lan var - jot saa - puu sii - vet ki - mal - taa,
Herk ku - a täyn - nä jo - ka ken - no on,
Au - rin - ko las - ki kau - as vuor - ten taa,

15

sääs - ki - sääs - ski pie - ni sur - raa par - ves - saan.
me - hi - me - hi - läi - nen ko - koo hu - na - jaa.
hä - mä - hä - mä - häk - ki ku - too verk - ko - jaan.

2

17 SE

Im - sevim - sespin - del klät - tra upp förträ'n. Ner fal - lerreg - net, spo - lar spin - deln bort.

21

Upp sti - gerso - len tor - kar bort alltregn. Im - sevim - sespin - del klät - trar upp i - gen.

Jag har en gammal moster (SE) / Täti Monika (FI)

trad. SE/FI

SE

C F

Jag har en gam-mal fas-ter som he-ter Ing-e-borg. Jag

4 G G C

bru - kar hen - ne här - ma när hon går på sta - dens torg. 1.Så
2.Så
3.Så
4.Så
5.Så

6 C F G C

här sva-jar hat-ten och hat-ten sva-jar så. Så här sva-jar hat-ten och ha-ten sva-jar så.
här sva-jar kjo-len och kjo-len sva-jar så. Så här sva-jar kjo-len och kjo-len sva-jar så.
här sva-jarmuf-fen och muf-fen sva-jar så. Så här sva-jarmuf-fen och muf-fen sva-jar så.
här sva-jar väs-kan och väs-kan sva-jar så. Så här sva-jar väs-kan och väs-kan sva-jar så.
här sva-jar mos-ter och mos-ter sva-jar så. Så här sva-jar mos-ter och mos-ter sva-jar så.

10 FI C F

On mei-llä hau-ska tä - ti, tuo tä - ti Mo - ni-ka. Kun

13 G C

tä - ti me - nee tor - il - le on nä - ky kom - e - a. 1.Kas
2.Kas
3.Kas
4.Kas
5.Kas

15 C F

näin hei - luu hat - tu Ja hat - tu hei - luu näin. Kas
näin hei - luu sul - ka Ja sul - ka hei - luu näin. Kas
näin hei - luu ha - me. Ja ha - me hei - luu näin. Kas
näin hei - luu kas - si. Ja kas - si hei - luu näin. Kas
näin hei - luu pep - pu. Ja pep - pu hei - luu näin. Kas

17 G C

näin hei - luu hat - tu. Ja hat - tu hei - luu näin.
näin hei - luu sul - ka. Ja sul - ka hei - luu näin.
näin hei - luu ha - me. Ja ha - me hei - luu näin.
näin hei - luu kas - si. Ja kas - si hei - luu näin.
näin hei - luu pep - pu. Ja pep - pu hei - luu näin.

Nu har jag slitit

Finnish-Swedish children's tune

Nu har jag sli - tit ut mi-na käng-or nu har jag dans-at ut min-a skor. Nu har jag

5

sli - tit ut mi-na käng - or nu har jag dans - at ut min - a skor. Å fad - i -

9

-ral - la di ra - di - ral - la nu får jag skäll ut - av far å mor. Å fad - i -

13

-ral - la di ra - di - ral - la nu får jag skäll ut - av far å mor. Nu har jag mor.

Rati riti ralla

trad. FI

1. Ra - ti ri - ti ral - la, tu - li tal - vi hal - la.
2. Ra - ti ri - ti ral - la. Mis - tä tu - li hal - la?
3. Ra - ti ri - ti ral - la, mi - tä te - ki hal - la?
4. Ra - ti ri - ti ral - la, hy - vin te - ki hal - la:

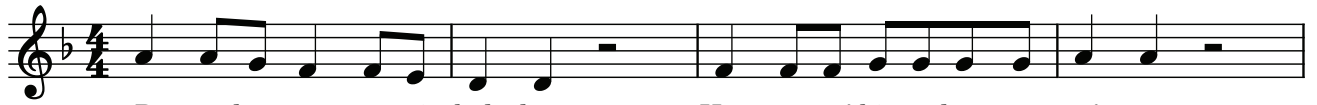
Kuu - ra - par - ta tuis - ku - tuk - ka, lu - mi - viit - ta har - maa - suk - ka.
Tuol - ta Poh - jan tun - tu - reil - ta. La - pin las - ten lai - tu - mil - ta.
Pu - hui met - sät puh - ta - hik - si, jäät ja jär - vet kan - ta - vik - si.
saa - pi lap - set las - ke - tel - la, luis - tel - la ja lau - les - kel - la.

Ra - ti ri - ti ral - la sel - lai - nen on hal - la.
Ra - ti ri - ti ral - la, siel - tä tu - li hal - la.
Ra - ti ri - ti ral - la, si - tä te - ki hal - la.
Ra - ti ri - ti ral - la, kii - tok - si - a hal - la!

Reven satt opppi bakken

trad. fra Målselv, Troms, NO

1. Re - ven hansatt op - pi bak - ken. Hør - te små bir - re - lam - man grå - te,

5 Gråt ik - kje, gråt ik - kje, mi - nes små lam. Eg ska kom - me og hjel - ped åkk fram. Nei, nei, gråt

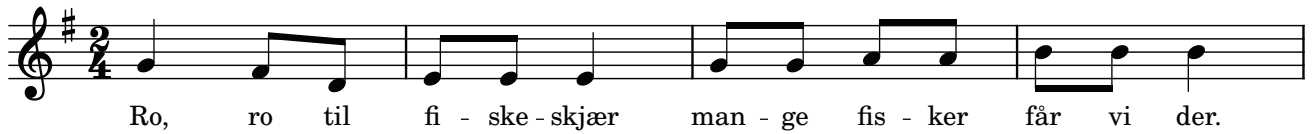
10 lam - met. Du bit meg i bo - gen, så ær du meg på sko - gen, så græv du meg un - der ei

14 bjør - ke - rot, så trør du på meg med din ra - ue fot... så dil - le du, så dil - le du, med rå - va di.

Ro, ro til fiskekjær

trad. NO

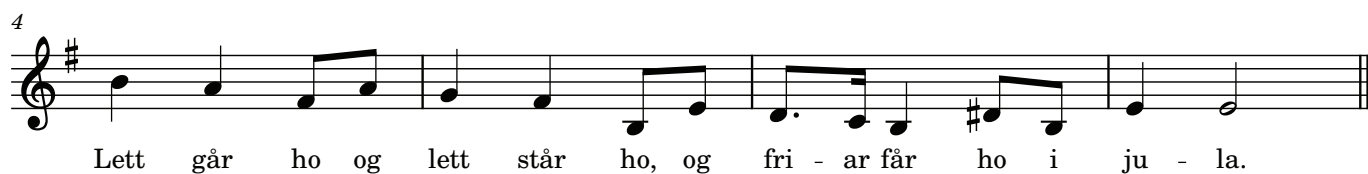
Räven och råttan och grisen

Finnish-Swedish children's tune

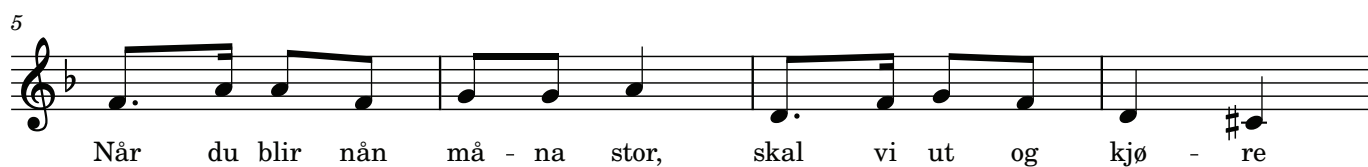
Sjura

trad.
Andøy, Nordland, NO

Sulli lulli lillebror

trad.
Vefsn, Nordland, NO

Tupakkirulla

Kvensk trad. NO

from "Ei sole sorrakieli"
published by Bakke, Jakola & Maliniemi,
Varanger Museum

Tuu, tuu, tu-pak-ki - rul - la. mis - tä tie - sit tän - ne tul - la?

5

Tie - tä myö - ten tap - su - tel - la, sii - ta sa - it palk - ka.

9

Vii - si kuu - si poi - ka las - ta, mi - kä nii - ten ni - mi o - li?

13

Suu - ta - ri graa - va - ri vas-kin-sep-pä rau - ti - o y - li - ta - lon yl - vei - tä,

17

a - la - ta - lon al - vei - tä mus - ti - a piir-ri-lap-pi-a täy - nä.

Tuu Tuu Tupakkarulla (Lullaby) FI

trad. FI

$\text{♩} = 55$ FI

Tuu tuu tu-pak-ka-rul - la mis-täs tie-sit tän-ne tul - la? Tu-lin pit-kin Tu-run tie - tä,

4

hä-mä-läis-ten här-kä-tie - tä. Tu-lin pit-kin Tu-run tie - tä, hä-mä-läis-ten här-kä-tie - tä.

7

Mis-täs tun-sit mei-dän por - tin? Nä-in tei-dän uu-den por - tin: ha-ka al - la, pyö - rä pääl - lä

10

kar-hun-tal-ja por-tin pääl - lä ha-ka al - la, pyö - rä pääl - lä kar-hun-tal-ja por-tin pääl - lä

Tvärtom

Finnish-Swedish children's tune

Version 1

Har du var-it i de land där de fo-to-lö-sa sprang, å de fing-er-lö-sa spe-la på gi-tarr så de klang å de

skum-ma de dum-ma de dan-sa i en ring å de blin-da kom för att se? Tja-tja-tja.

Version 2

Har du var-it i de land där de fo-to-lö-sa sprang, å de

fing-er-lö-sa spe-la på gi-tarr så de klang å de

dö-va kun-de hö-ra å de blin-da kun-de se å de hov-o-lö-sa pos-sa var-ann? Tja-tja-tja.

Upp å hoppa

Swedish children's tune

Upp å hop - pa, ligg ej å dra dej, när du blir gam - mal vill ing - en ha dej.

Lig - ga i envrå, det kändu välfå, men mittung - ahjär - ta får du ej än-då!

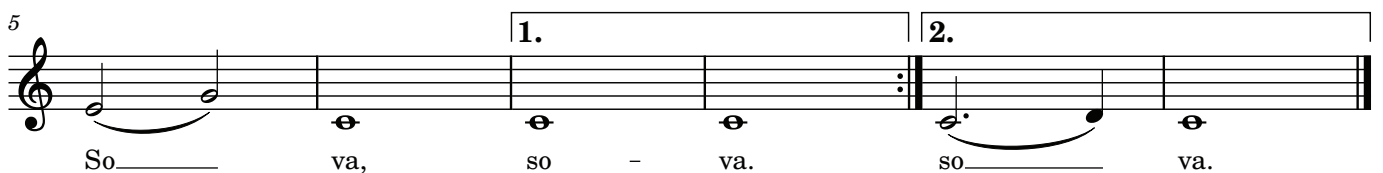
Vila

Lullaby

trad. FI

Vi - la å ta en blund, ba - ra va' still en stund.

So _____ va, so - va. so _____ va.

Nuotit eri tiedostomuodoissa: <http://bit.ly/492Qfty>

Vaihe 1

Anna-Lena

polska after Per Johan Arnström

Bäcksjö, Vilhelmnia

Västerbotten, SE

Transcribed by Anton Teljebäck

Bukkehorn-låt

sung by Josefine Hartviksen

Velfjord, NO

Su - li lu-li låt i honn. Her kjem en svart en bjynn lus-kand fram. Seint kom ho

Dri - va, ho Svar - ta, ho Sva - na, ho Ry - pa - rin, ho sol, ho Sa - la - ros og Drom - ma

Emmavalsen

Norrbotten SE

♩ = 130

Gammelstu jakas menuettin

Purmo, Österbotten, FI

Köik

played by Emil Carstedt

Västerbotten, SE

transcribed by

Gunnar Karlsson, Siw Burman

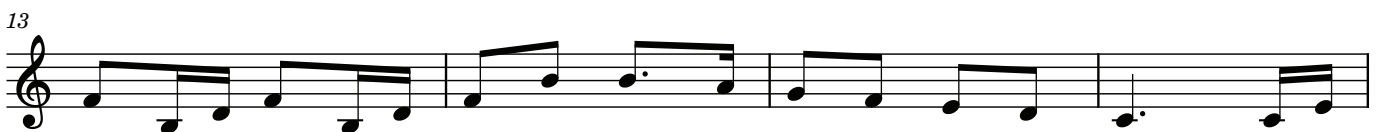
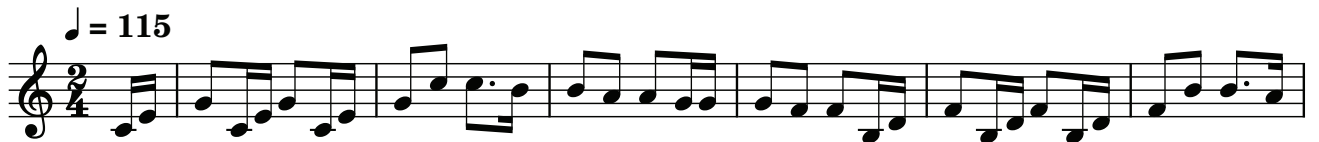

Lundmarks Polkett

after Johan Lundmark

Avan, Norrbotten, SE

transcribed by Johan Dahlberg

Menuett

after Bertel Holm

Korsholm, Österbotten, FI

Polska

after Johan-Gustav Hauta-aho

Alajärvi, Österbotten FI

Vaggvisa

after J.W. Johansson

Skellefteå, Västerbotten SE

Vaggvisa

after Per Wikström

Segerslund, Västerbotten FI

Vals

after Nils Jonsson

Hällnäs, Västerbotten SE

♩ = 130

5

10

14

Babba-Lisas Polska

Lajksjö, Lappland SE

D A D A D A

5 D D/F# G A D

9 A D A D D E

13 A D E A A/E A D

Brudmarsch

after Carl Bengts

Närpes, Österbotten FI

Brudmarsch från Karlebynejden

The arrangement may freely be used for non-commercial purposes by mentioning the source

Arr. Gunnar Bärlund

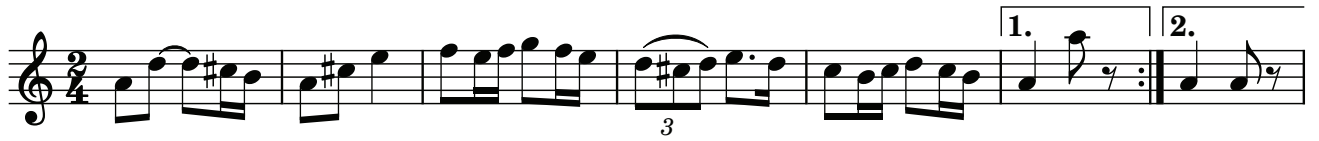
Österbotten FI

Chord symbols: G, D7, G, G, Am, G, D7, G, G7, Am, D7, G, G, D7, G, Am, G, Am, D7, G, D7, G, Am, D7, G, 1. G/D, G, 2. G/D, G

Brudpolska

after Karl Kniper

Kvevlax, Österbotten FI

Brurmarsj fra Vefsn

trad.
Vefsn, Nordland, NO
transcribed by Therese O. Hugosson

$\text{♩} = 60$

6

1. 2.

11

15

19

23

Damernes vals

etter Karl Kvitberg

Seljesnes, Balfjord, Troms NO

Dansa liten piga

polska/visa after Elsa Siljebo

Fredrika, Lappland SE
Transcribed by Anton Teljebäck

Dan - sa li - tn pi - ga, spe - la li - tn dräng, låt låt - n gå på

fi - o - la - sträng, he tyckt vi va se ro - lit

Ein to tre...

etter P.D.
Lødingen, Nordland, NO

Finn-Påls polska

after Karl Wiklund

Åsele, Lappland SE

Musical score for Finn-Påls polska, after Karl Wiklund. The score is written in G minor, 3/4 time, and consists of four staves of music. The first staff (measures 1-4) has chords Gm, D7, Gm, Gm, Cm, Gm. The second staff (measures 5-8) has chords Bb, F, F#dim, Gm, D, Gm. The third staff (measures 9-12) has chords Gm, D, Gm, Gm, Gm, D. The fourth staff (measures 13-16) has chords Bb, F, F#dim, Gm, D, Gm. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Hambo från Persbacken

Jokkmokk, Lappland SE

Musical score for Hambo från Persbacken. The score is written in D major, 3/4 time, and consists of two staves of music. The first staff (measures 1-6) features a melody with a first ending (measures 5-6) and a second ending (measures 7-8). The second staff (measures 9-14) continues the melody. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Hambo-Polska

after Lars Persson

Tavelsjö, Västerbotten SE

Musical notation for measures 1-4. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The melody consists of eighth and quarter notes. Chord symbols D, A, and D are placed above the staff.

Musical notation for measures 5-8. The melody continues with eighth and quarter notes. Chord symbols D, G, A, and D are placed above the staff. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Musical notation for measures 9-12. The melody continues with eighth and quarter notes. Chord symbols D, G, and D are placed above the staff. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Musical notation for measures 13-16. The melody continues with eighth and quarter notes. Chord symbols D, G, A, and D are placed above the staff. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Klockarpolskan

after Elsa Siljebo

Fredrika, Lappland SE

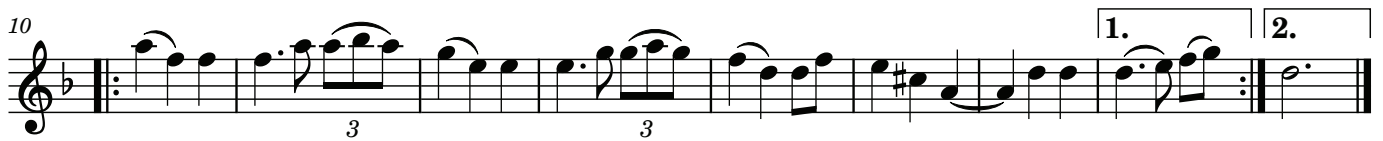
Knäppandansin

Österbotten FI

Lapp-Lenas vals

Västerbotten SE
transcribed by Gunnar Karlsson, Siw Burman

Menuett

after A.F. Rood

Lappfjärd, Österbotten FI

Menuett

after Johan Forstén

Sideby, Österbotten FI

Menuett from Oravais

Oravais, Österbotten FI

Måltidsmusik

Österbotten FI

Nål-valsens

trad.
Balsfjord, Troms NO

Penttis schottis

Norrbotten SE

Polka-masolka

after Fredrik Gädda

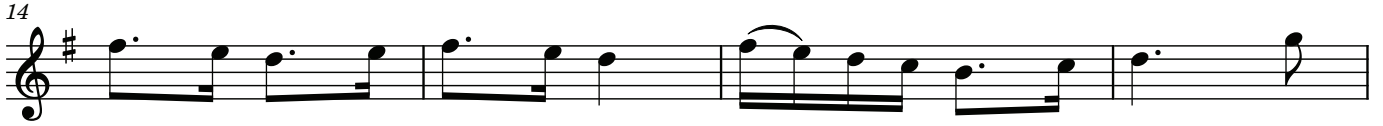
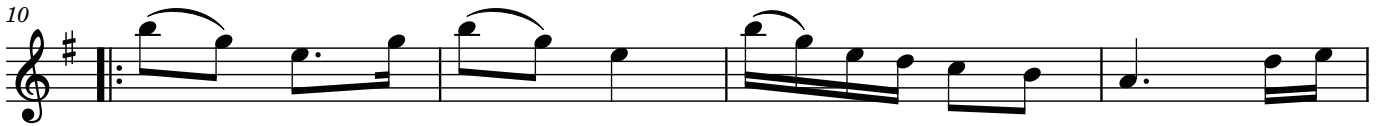
Replot, Österbotten FI

Polkett

after Hjalmar Renberg

Arvidsjaur, Lappland SE

Reinlender

(Ellias i grava)

trad.
Balsfjord, Troms NO

Reinlender

(Gakori)

trad.
Balsfjord, Troms, NO

1.

Ga - ko-ri, Ga - ko-ri her-re-mand i len-do

9 2.

13 1.

21 2.

Russisk schottis

Pasvik, Finnmark NO

The musical score is written in a single system with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The time signature is 2/4. The piece consists of 13 measures, divided into four lines of music. The first line (measures 1-4) starts with a repeat sign and includes chords Em, Em, E/G#, and Am. The second line (measures 5-8) starts with a measure rest and includes chords Am, Em, B7₃, B7//D#, and Em. The third line (measures 9-12) starts with a repeat sign and includes chords Em, E, E/G#, and Am, with triplets in the final two measures. The fourth line (measures 13) starts with a measure rest and includes chords Am, D, G, Em, B₃, and B7//D#, followed by two first endings: 1. Em B7 Em and 2. Em B7 Em.

Schottis

after Ida Blomberg

Lappfjärd, Österbotten FI

Skäri polka

after Charles Brink

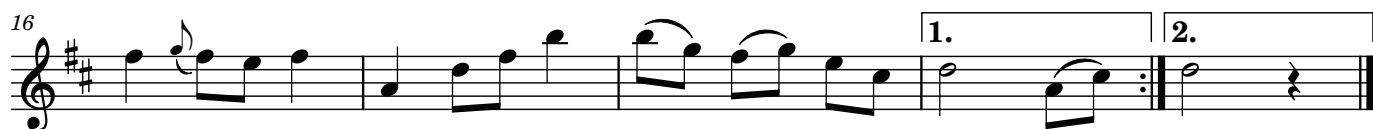
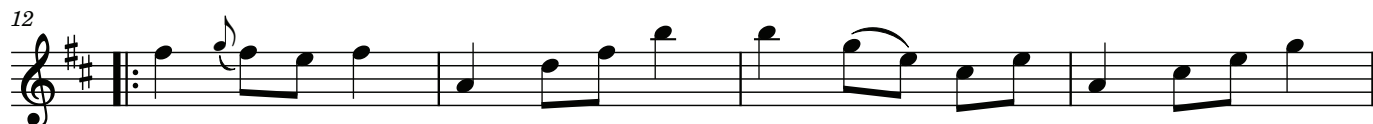
Pedesöre, Österbotten FI

Stigvals

after Pelle Dahlén

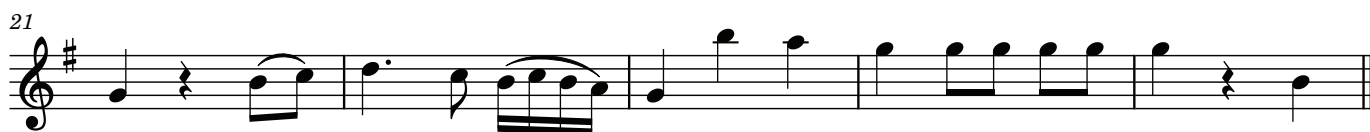
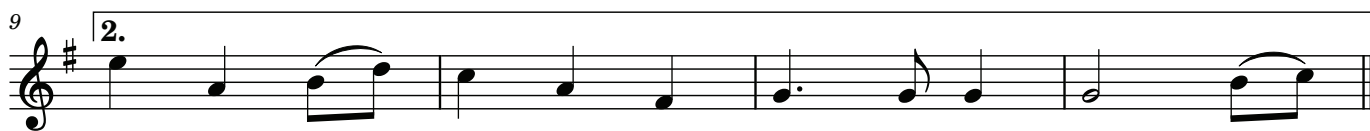
Krången Indal, Medelpad SE

Gammel-Bækko Vals

etter Ester Abrahamsson

trad.
Balsfjord, Troms, NO

Gratulationsvalse

after Viktor Hinds

Tjock, Österbotten FI
Transcribed by Ture Hinds

Musical score for Gratulationsvalse in G major, 3/4 time. The score consists of seven staves of music with various chords and repeat signs.

Staff 1: G C G

Staff 2: 5 Am D7 G

Staff 3: 9 G C G

Staff 4: 13 Am D7 G 1. G 2. G

Staff 5: 18 G Am

Staff 6: 22 D7 G D7

Staff 7: 26 G Am

Staff 8: 30 D7 G 1. 2.

Halling

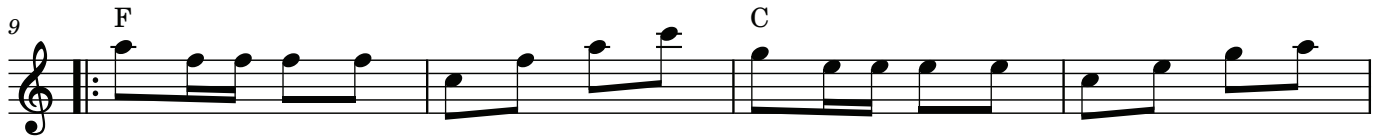
trad.
Lødingen Nordland NO

Kalle Lundborgs Polkett

after Karl Viklund

Åsele, Lappland, SE

Kellarin Kautta / Ned i källaren

Schottis by Otto Hotakainen

Österbotten, FI

Chords: Gm, D7, Cm, F7, Gm, D7, Gm, D7, Gm, D7, Gm, D7, Cm, D7, Gm, Cm, D7, D7, G, F, Bb, D7, Gm, Cm, D7, D7, Cm, Gm, D7, Gm, D7, Gm.

Repeat signs: First ending (measures 13-14), Second ending (measures 15-16), First ending (measures 18-19), Second ending (measures 20-21), First ending (measures 26-27), Second ending (measures 28-29).

Lyckönskningar

after Otto Lillhannus

Lappfjärd, Österbotten FI

Musical score for 'Lyckönskningar' in 3/4 time, key of D major. The score consists of three staves. The first staff contains the first five measures, ending with a double bar line and two first/second endings. The second staff starts at measure 6 and contains measures 6 through 9. The third staff starts at measure 10 and contains measures 10 through 14, also ending with a double bar line and two first/second endings.

Menuett

after Anders Kengo

Jeppo, Österbotten FI

Musical score for 'Menuett' in 3/4 time, key of D major. The score consists of three staves. The first staff contains the first two measures, ending with a double bar line. The second staff starts at measure 3 and contains measures 3 through 5, ending with a double bar line and two first/second endings. The third staff starts at measure 6 and contains measures 6 through 9, also ending with a double bar line and two first/second endings.

Menuett

after Johan Erik Taklax

Korsnäs, Österbotten FI

Musical score for Menuett by Johan Erik Taklax. The score is written in treble clef, 3/4 time, and A major (three sharps). It consists of four staves of music. The first staff begins with a triplet of eighth notes, followed by a dotted quarter note, and then another triplet of eighth notes. The second staff starts at measure 5 and features a triplet of eighth notes. The third staff starts at measure 9 and continues the melodic line. The fourth staff starts at measure 12 and concludes the piece with a double bar line.

Menuett

after Matts Lindbäck

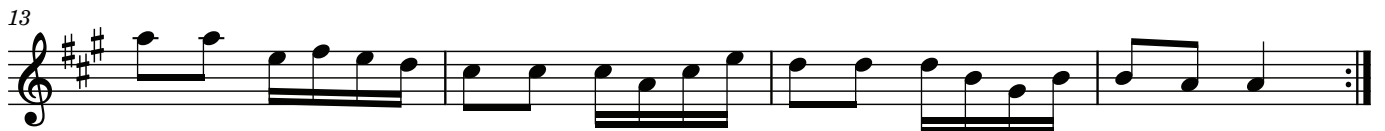
Oravais, Österbotten FI

Musical score for Menuett by Matts Lindbäck. The score is written in treble clef, 3/4 time, and A major (three sharps). It consists of two staves of music. The first staff begins with a quarter note, followed by eighth notes, and ends with a double bar line. The second staff starts at measure 5 and continues the melodic line, ending with a double bar line.

Polka

after Josep Krokback

Lappfjärd, Österbotten FI

Pols

trad.
Sørfold, Nordland, NO

♩ = 160

5

9

11

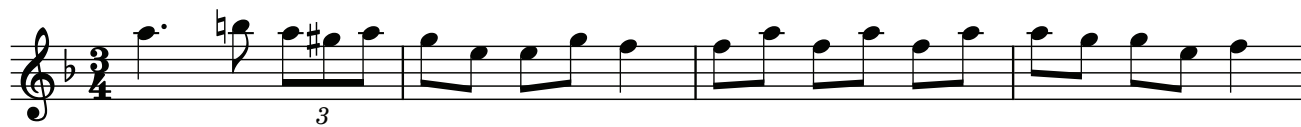
15

1. 2.

Polsdans

etter Anders Storholm

trad. Nordland, NO

Polska

after Janne Mårtensson

Kvällsträsk Åsele, Lappland SE

Musical score for the first Polska piece, after Janne Mårtensson. The score is written in treble clef, 3/4 time, and D major. It consists of four staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of two sharps (D major), and a 3/4 time signature. The melody begins with a quarter note D, followed by eighth notes E, F, G, A, B, C, D. The second staff starts with a measure rest, then continues the melody. The third staff continues the melody, featuring a triplet of eighth notes (G, A, B) in the final measure. The fourth staff concludes the piece with a double bar line and repeat dots.

Polska

after Johan Erik Ribacka

Petalax, Österbotten FI

Musical score for the second Polska piece, after Johan Erik Ribacka. The score is written in treble clef, 3/4 time, and B-flat major. It consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat major), and a 3/4 time signature. The melody begins with a quarter note B-flat, followed by eighth notes C, D, E, F, G, A, B-flat. The second staff starts with a measure rest, then continues the melody, featuring a triplet of eighth notes (G, A, B-flat) in the final measure. The score concludes with a double bar line and repeat dots.

Polska

after Spel-Erik (Erik Ersson)

Viken, Torp, Medelpad SE

The musical score is written in 3/4 time and consists of four staves of music. The key signature has one flat (B-flat).

Staff 1: Chords: Dm, Dm Gm A7 Dm, Gm A7. The melody starts with a quarter rest, followed by a series of eighth and quarter notes.

Staff 2: Chords: Dm, Dm Gm A7 Dm, A7 Dm, A7 Dm. This staff includes a first ending (1.) and a second ending (2.) marked with a double bar line and repeat dots.

Staff 3: Chords: Dm, F, C7, Gm A7. The melody continues with eighth and quarter notes.

Staff 4: Chords: Dm, F, Dm, A7 Dm, A7 Dm. This staff also includes a first ending (1.) and a second ending (2.) marked with a double bar line and repeat dots.

Reinlender

etter Erlandsen

trad.
Balsfjord, Troms, NO

Schottis from Haverö

Haverö, Härjedalen/Medelpad SE

The musical score is written in 4/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The notes are: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. Chords above are Dm, A7, Dm, and A7. The second staff starts at measure 5. Notes: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. Chords: Dm, A7, Dm. It includes a first ending (1.) with notes D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4 and a second ending (2.) with notes D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. The third staff starts at measure 10. Notes: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. Chords: Dm, Gm, A7, Dm. The fourth staff starts at measure 14. Notes: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. Chords: Dm, Gm, A7. It includes a first ending (1.) with notes D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4 and a second ending (2.) with notes D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4.

Schottis from Nysätra

after Sven Hagström

Estersmark, Västerbotten, SE

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It consists of four staves of music. The first staff contains measures 1-4 with chords G, C, D, and G. The second staff starts at measure 5 and includes first and second endings, with a triplet in the final measure. The third staff starts at measure 10 and includes chords G, C, D, D7, and G. The fourth staff starts at measure 14 and includes first and second endings, with a triplet in the final measure.

Chords: G, C, D, D7, G

Measure numbers: 5, 10, 14

First ending (1.) and Second ending (2.) markings are present above the staff lines.

Triplet (3) markings are present above the final measures of the second and fourth staves.

Schottis from Stensele

after Gunnel Olofsson

Stensele, Lappland, SE

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a common time signature (C). It consists of six staves of music. The first staff (measures 1-5) has chords Gm, Cm, Gm, D7, Gm, Cm, D7, Gm, Cm. The second staff (measures 6-8) has chords Gm, Eb, D7, Gm. The third staff (measures 9-12) has chords C, F, G, C, F, C, G, C. The fourth staff (measures 13-16) has chords C, F, G, C, F, C, G, C. The fifth staff (measures 17-20) has chords Bb, F, C, F, F7. The sixth staff (measures 21-24) has chords Bb, F, C, F. The score includes various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are repeat signs at the beginning of measures 9, 13, 17, and 21. A triplet of eighth notes is indicated in measures 12 and 16. The piece concludes with a double bar line and repeat sign in measure 24.

Schottis

after Emil Carlstedt

Barsele, Lappland, SE

The musical score for "Schottis" is presented in four staves, all in the key of B-flat major (one flat) and 2/4 time. The first staff (measures 1-4) features a melody with triplets and chords F, C7, F, F, C7, and F. The second staff (measures 5-8) continues the melody with triplets and chords F, C7, F, F, C7, and F. The third staff (measures 9-12) includes a repeat sign at the beginning and features chords Bb, F, C7, F, C, and F. The fourth staff (measures 13-16) also includes a repeat sign and features chords Bb, F, C, F, C, and F. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Stenselepolskan

after Johan August Andersson

Dorotea, Lappland, SE
transcribed by Anton Teljebäck

Till Måselv

walz by K.G. Lundahl

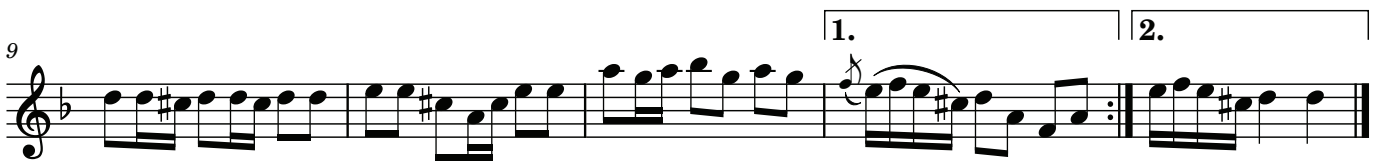
Boden, Norrbotten, SE

Tjockmenuettens polska

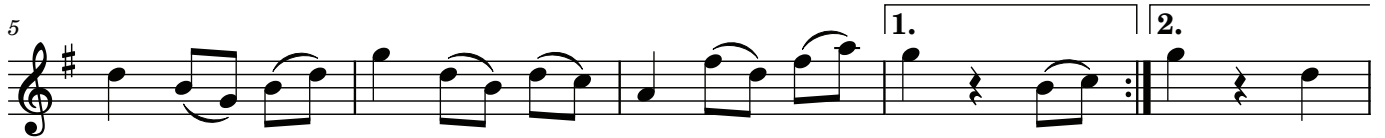
after Otto Lillhannus

Lappfjärd, Österbotten, FI

Vals from Björkö

Österbotten, FI

Västerbottenskadrilj

Bureå, Västerbotten, SE

Allegretto

1. 2.

8 **Allegro**

12

1. 2.

17 **Allegro**

25 **Polka**

Brudmarsch

after Frans August Janson

Terjärv, Österbotten, FI

Brudmarsch

after Johan Erik Johansson

Petalax, Österbotten, FI

Brudmarsch

after Karl Rönblad

Brändö, Österbotten, FI

5

9

13

En Knajt-Jonkes bit

after Vilhelm Carstedt

Västerbotten, SE
transcribed by Gunnar Carlsson, Siw Burman

3

4

3

7

10

3

12

15

18

3

L 3 J L 3 J

23

L 3 J L 3 J L 3 J

3

3

1.

2.

Polka

after Oscar Ingves

Sideby, Österbotten, FI

Polska

after Albin Lodin

Matfors, Medelpad, SE

Polska

after Johan Erik Taklax

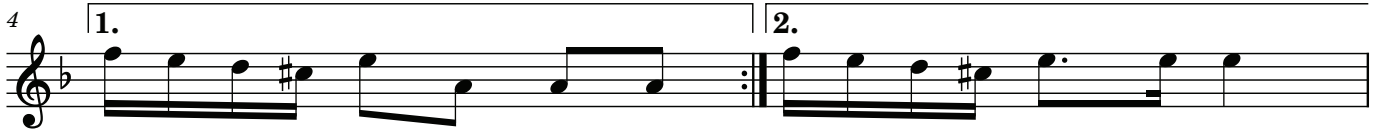
Korsnäs, Österbotten, FI

Polska

after Johan Erik Johansson-Sebbas

Petalax, Österbotten, FI

Reinlender

after Anders Storholm

trad.
Helgeland, Nordland

$\text{♩} = 79$

5

9

13

18

22

1. 2.

1. 2.

tr.

tr.

Reinlender

etter Jærmias Kristoffersen

trad.
Balsfjord, Troms NO

Rolf Lundmarks vals (Görtjärnsvalsen)

by Rolf Lundmark

Görtjärn, Västerbotten, SE

The musical score is written in treble clef, G major (one sharp), and 3/4 time. It consists of eight staves of music. The first staff (measures 1-4) has chords G, C, and Am. The second staff (measures 5-8) has chords D, G, and D. The third staff (measures 9-12) has chords G, C, and Am. The fourth staff (measures 13-16) has chords D and G, and ends with a double bar line and repeat sign. The fifth staff (measures 17-20) has chords G, C, and A. The sixth staff (measures 21-24) has chords D and G. The seventh staff (measures 25-28) has chords G7, C, and A. The eighth staff (measures 29-32) has chords D and G, and ends with a double bar line and repeat sign. Triplet markings (the number 3) are present under the first three notes of measures 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, and 30.

Sörens A-dursvals

after Sören Johansson

Dorotea, Lappland, SE

The musical score is written in treble clef, 3/4 time, and the key of A major (three sharps). The piece consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of three sharps, and a 3/4 time signature. The melody starts on a whole note A4, followed by quarter notes B4, C5, and B4. The second staff (measures 5-8) features a series of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4. Chords E7, D, E7, and A are indicated above the staff. A triplet of eighth notes (G4, A4, B4) is marked with a '3' below it. The third staff (measures 9-12) repeats the first staff's melody. The fourth staff (measures 13-16) repeats the second staff's melody. The fifth staff (measures 17-20) features a series of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4. Chords A and D are indicated above the staff. The sixth staff (measures 21-24) repeats the second staff's melody. The seventh staff (measures 25-28) repeats the fifth staff's melody. The eighth staff (measures 29-32) repeats the second staff's melody, ending with a double bar line and repeat dots.

Tavastskogen

after Erik Lindvall

Oravais, Österbotten, FI

Vals

etter Elling Hoem

trad.
Lødingen, Nordland NO

♩ = 130

5

9

13

17

21

26

30

34

38

